
BEZPIECZNY
BANK

BEZPIECZNY BANK

czasopismo poświęcone
zagadnieniom gwarancji
depozytów i bezpieczeństwa
finansowego banków

Kolegium programowo-redakcyjne:

dr Marek Grzybowski
– redaktor naczelny,
Kazimierz Beca,
prof. dr hab. Tomasz Dybowski,
prof. dr hab. Stanisław Kasiewicz,
Ewa Kawecka-Włodarczyk,
Krzysztof Pietraszkiewicz,
prof. dr hab. Marek Safjan,
prof. dr hab. Jan Szambelańczyk,
Ewa Śleszyńska-Charewicz

Sekretariat redakcji:

Tomasz Obal

Publikowane artykuły przedstawiają
opinie i poglądy ich autorów i nie
wyrażają oficjalnego stanowiska
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Łamanie:

Dariusz Stański

Korekta:

Ewa Stępniewicz

Opracowanie graficzne:

Andrzej Koch

Druk:

STARDRUK

ISSN 1429-2939

Wydawca:

Bankowy Fundusz Gwarancyjny
00-546 Warszawa
ul. Ks. Ignacego Jana Skorupki 4
tel. 583-08-01, 583-08-05,
583-08-06
fax 583-08-08
e-mail: rada@bfg.pl
www.bfg.pl
we współpracy z wydawnictwem
„Zarządzanie i Finanse”

W NUMERZE

A. Z działalności BFG – str. 3

1. Wyniki Konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską z zakresu problematyki systemów gwarantowania depozytów, działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków – str. 3
2. Nowa edycja Konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską z zakresu problematyki systemów gwarantowania depozytów, działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków – str. 4
3. Udzielanie pomocy finansowej bankom spółdzielczym z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych – *Krystyna Tejchman* – str. 8
4. Uchwała nr 5/2001 Rady BFG z dnia 21 lutego 2002 r. zmieniająca uchwałę w sprawie określenia form, trybu i szczegółowych warunków udzielania zwrotnej pomocy finansowej bankom spółdzielczym z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych – str. 10

B. Problemy i poglądy – str. 37

1. Ranking «Najlepsze banki» „Gazety Bankowej” – założenia modelu i wnioski z jego stosowania – *Grzegorz Gadomski, Sławomir Lipiński* – str. 37
2. System monitorowania w BFG sytuacji banków komercyjnych – *Wojciech Konat, Iwona Sowińska* – str. 49
3. System oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej banków (omówienie dyskusji) – *Wojciech Konat* – str. 70
4. Polski system gwarantowania depozytów w świetle „Wytucznych Financial Stability Forum w sprawie tworzenia efektywnego systemu gwarantowania depozytów” – *Tomasz Obal, Halina Polijaniuk* – str. 74

C. Konsultacje dla banków – str. 105

1. Rachunkowość banków – nowe standardy rachunkowości – *Wanda Leksińska* – str. 105

D. Z doświadczeń zagranicznych – str. 121

1. Nadzór skonsolidowany w Kanadzie – str. 121

E. Miscellanea – str. 145

Z działalności BFG

WYNIKI KONKURSU NA NAJLEPSZĄ PRACĘ MAGISTERSKĄ I DOKTORSKĄ

z zakresu problematyki
systemów gwarantowania depozytów,
działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
oraz bezpieczeństwa finansowego banków

W konkursie organizowanym przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny na najlepszą pracę magisterską i doktorską z zakresu systemów gwarantowania depozytów, problematyki działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków Jury w składzie: prof. dr hab. Jan Szambelańczyk – Przewodniczący, mec. Andrzej Jankowski i prof. Andrzej Wiśniewski – członkowie, przyznało dwie II nagrody:

Pani Magdalenie Dąbrowskiej za pracę magisterską nt. *Bezpieczeństwo działalności bankowej na gruncie prawnym*, obronioną na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Promotor – prof. zw. dr hab. Eugenia Fojcik-Mastalska.

Panu Przemysławowi Gacowi za pracę magisterską nt. *Funkcjonowanie systemu gwarantowania depozytów bankowych w prawie polskim*, obronioną na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Promotor – dr Roman Rutkowski.

W tej edycji konkursu nie zgłoszono prac doktorskich.

BANKOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY

ogłasza

KONKURS

**na najlepszą pracę magisterską i doktorską
z zakresu systemów gwarantowania depozytów,
problematyki działalności
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
oraz bezpieczeństwa finansowego banków**

- ❖ Do Konkursu mogą być zgłaszane prace napisane w języku polskim, poświęcone tematyce systemów gwarantowania depozytów, działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków, obronione w roku akademickim 2001/2002, w tym prace doktorskie obronione do 31 grudnia 2002 roku.
- ❖ Prace na Konkurs mogą być zgłaszane przez władze uczelni (wydziału, instytutu), w których te prace były wykonane, jak również przez samych autorów po uzyskaniu rekomendacji promotora, a w przypadku prac doktorskich również recenzentów.
- ❖ Szczegółowe warunki zgłaszania prac do Konkursu określa Regulamin.
- ❖ Wniosek o zgłoszenie pracy do Konkursu powinien zawierać:
 - imię i nazwisko autora pracy, adres do korespondencji, telefon kontaktowy,
 - dane promotora pracy (adres służbowy),
 - kopię dokumentu potwierdzającego nadanie, na podstawie pracy, tytułu magistra lub doktora,
 - opinię o pracy podpisaną przez przedstawicieli władz uczelni (wydziału, instytutu) lub promotora, recenzentów.
- ❖ Wniosek wraz z trzema egzemplarzami pracy należy przesłać **do dnia 15 lutego 2003 r. na adres:**

Z działalności BFG

Bankowy Fundusz Gwarancyjny
ul. ks. Ignacego Jana Skorupki 4
00-546 Warszawa
(z dopiskiem „Konkurs”)

- ❖ Prace przesłane na Konkurs nie będą zwracane.
- ❖ W Konkursie nie mogą uczestniczyć pracownicy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.
- ❖ **Nagroda w Konkursie jest:**
 - w kategorii **prac magisterskich – kwota 5000 zł,**
 - w kategorii **prac doktorskich – kwota 10 000 zł.**

Jury przysługuje prawo przyznania nagrody dodatkowej.

- ❖ Bankowy Fundusz Gwarancyjny zastrzega sobie prawo do publikowania w czasopiśmie „Bezpieczny Bank” w części lub w całości nagrodzonych prac.
- ❖ Rozstrzygnięcie Konkursu i uroczyste wręczenie nagród odbędzie się w trakcie obrad Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich.

Sekretariat Jury Konkursu:

tel. (0-22) 583 08 03, 583 08 07
fax. (0-22) 583 08 08
www.bfg.pl
e-mail: konkurs@bfg.pl

REGULAMIN

Konkursu na najlepszą pracę magisterską i doktorską z zakresu systemów gwarantowania depozytów, problematyki działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz bezpieczeństwa finansowego banków

§ 1.

1. Konkurs przeprowadza się w dwóch kategoriach prac:
 - a) magisterskich,
 - b) doktorskich.
2. Nagrodą w konkursie dla najlepszej pracy:
 - a) magisterskiej – jest kwota 5000 zł,
 - b) doktorskiej – jest kwota 10 000 zł.
3. Bankowy Fundusz Gwarancyjny zastrzega sobie prawo do publikowania w części lub w całości nagrodzonych prac w czasopiśmie „Bezpieczny Bank”.
4. Wyniki konkursu będą ogłaszane w trakcie obrad Walnego Zgromadzenia Związku Banków Polskich.
5. Konkurs jest ogłaszany w drodze zaproszeń kierowanych do wyższych uczelni działających w Polsce.

§ 2.

Prace zgłoszone do Konkursu będą oceniane przez Jury powołane przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

§ 3.

1. Do Konkursu mogą być zgłoszone prace magisterskie i doktorskie z zakresu tematyki systemów gwarantowania depozytów, działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz problematyki bezpieczeństwa finansowego banków.

Z działalności BFG

2. Prawo do zgłaszania prac magisterskich mają władze uczelni (stosowni dziekani wydziałów, kierownicy katedr) mające prawo do nadawania tytułu magistra.
3. Wnioski w sprawie nagrody za pracę doktorską mogą nadsyłać dziekani, dyrektorzy lub równorzędni kierownicy tych placówek badawczych, których rady naukowe mają prawo nadawania stopnia doktora nauk ekonomicznych lub doktora nauk prawnych.
4. Wnioski mogą składać również sami autorzy prac po uzyskaniu rekomendacji promotora, a w przypadku prac doktorskich również recenzentów.
5. O dopuszczeniu pracy do Konkursu decyduje Jury na wniosek Przewodniczącego Jury.
6. W Konkursie nie mogą uczestniczyć pracownicy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

§ 4.

1. Prace, w trzech egzemplarzach, należy składać do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w Warszawie, ul. ks. Ignacego Jana Skorupki 4, w terminie ustalonym przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny.
2. Wniosek o zgłoszeniu pracy do Konkursu, o którym mowa w § 3 ust. 2–4, powinien zawierać:
 - imię i nazwisko autora pracy oraz adres dla korespondencji, telefon;
 - kopię dokumentu potwierdzającego nadanie, na podstawie tej pracy, tytułu magistra lub stopnia doktora nauk ekonomicznych lub doktora nauk prawnych;
 - opinię o pracy podpisaną przez promotora, recenzentów.
3. Prace nadesłane na Konkurs nie będą zwracane.

§ 5.

1. Jury przyznaje jedną nagrodę w każdej z dwóch kategorii, o których mowa w § 1 ust. 1. Jury może przyznać dodatkowe nagrody.
2. Jury może nie przyznać nagrody, w przypadku gdy uzna, że przedstawione prace nie spełniają oczekiwań organizatora Konkursu.
3. Decyzja Jury jest ostateczna. Od decyzji tej nie przysługuje odwołanie.

UDZIELANIE POMOCY FINANSOWEJ BANKOM SPÓŁDZIELCZYM Z FUNDUSZU RESTRUKTURYZACJI BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

Ustawa z 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających wraz z późniejszymi zmianami nałożyła na Bankowy Fundusz Gwarancyjny w 2001 r. nowe zadania polegające na udzielaniu pomocy finansowej bankom spółdzielczym na sfinansowanie procesów łączeniowych z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych.

Źródło finansowania tej pomocy stanowi fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych utworzony ze środków pochodzących ze zlikwidowanego Funduszu Rozwoju Banków Spółdzielczych, zarządzanego przez BGŻ S.A., oraz z wypłaconych z budżetu kwot tytułem obsługi obligacji restrukturyzacyjnych serii D, których część została umorzona.

Środki przekazane w 2001 r. na fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych wynosiły 123,4 mln zł. Bankowy Fundusz Gwarancyjny w granicach tych środków może udzielać zwrotnej pomocy finansowej na warunkach korzystniejszych niż ogólnie stosowane dla banków spółdzielczych.

Zgodnie z wyżej wymienioną ustawą pomoc finansowa z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych jest udzielana bankom spółdzielczym:

- ❖ które dokonały połączenia z innymi bankami w okresie 3 lat przed wejściem w życie ustawy, tj. po 28.01.1998 r.,
- ❖ w których nie występuje niebezpieczeństwo niewypłacalności, a sytuacja banku pozwala na uznanie braku zagrożenia spłaty pożyczki.

Środki z otrzymanej pomocy mogą być przeznaczone na finansowanie procesów łączenia się banków spółdzielczych oraz realizację inwestycji tych banków, a w szczególności na:

- ❖ unifikację programów i sprzętu informatycznego,
- ❖ ujednoczenie technologii bankowej,
- ❖ ujednoczenie procedur finansowo-księgowych,
- ❖ unifikację oferty produktów i usług bankowych,
- ❖ nabycie akcji banku zrzeszającego.

Z działalności BFG

Rada Funduszu, zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r., określiła w uchwale nr 15/2001 z dnia 8 maja 2001 r. formy, tryb oraz szczegółowe warunki udzielania pomocy finansowej bankom spółdzielczym z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych.

Zgodnie z powyższą uchwałą pożyczki z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych udzielane są na następujących warunkach:

- ❖ oprocentowanie pożyczki w skali roku wynosi 0,1 stopy redyskontowej weksli określanej przez Radę Polityki Pieniężnej,
- ❖ prowizja wynosi 0,1% kwoty pożyczki i potrącana jest z kwoty pożyczki,
- ❖ okres korzystania z pożyczki wynosi 3 lata,
- ❖ pożyczki udzielane są bez karencji, z tym że spłata kapitału odbywa się w okresach półrocznych.

W okresie od sierpnia 2001 r. do końca marca 2002 r. z wnioskami o udzielenie pomocy finansowej z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych wystąpiły 82 banki spółdzielcze na kwotę 99,7 mln zł. Kwoty wnioskowanych pożyczek mieściły się w przedziale od 0,12 mln zł do 5,4 mln zł. Średnia kwota pożyczki wynosiła 1,2 mln zł.

W omawianym okresie Zarząd Funduszu podjął uchwały o udzieleniu pomocy finansowej z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych dla 80 banków spółdzielczych na kwotę 82 mln zł.

W dniu 21 lutego 2002 r. Rada Bankowego Funduszu Gwarancyjnego uchwałą nr 5/2002 zmieniła uchwałę nr 15/2001 z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie określenia form, trybu i szczegółowych warunków udzielania zwrotnej pomocy finansowej bankom spółdzielczym z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych.

Potrzeba zmiany wynikała z doświadczeń zdobytych w minionym roku przy rozpatrywaniu wniosków o udzielenie pomocy z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych oraz postulatów zgłaszanych przez banki spółdzielcze, szczególnie w zakresie uproszczenia dokumentacji przesyłanej wraz z wnioskiem do BFG.

Wprowadzone zmiany dotyczą przede wszystkim ograniczenia zakresu dokumentacji załączanej do wniosków. Banki nie muszą przekazywać sprawozdawczości finansowej i danych dotyczących organizacji i zarządzania w banku. Odstąpiono również od zasady uwzględniania przy ustalaniu wysokości uzasadnionych kosztów łączenia dochodów z wcześniej uzyskanej pomocy finansowej.

UCHWAŁA NR 5/2002

**Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
z dnia 21 lutego 2002 r.**

**zmieniająca uchwałę w sprawie określenia form,
trybu i szczegółowych warunków udzielania
zwrotnej pomocy finansowej bankom spółdzielczym
z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych**

Na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. Nr 119, poz. 1252 oraz z 2001 r. Nr 111, poz. 1195) oraz § 16 Statutu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1995 r. w sprawie nadania statutu Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu (Dz.U. Nr 21, poz. 113, z 1997 r. Nr 126, poz. 808, z 2000 r. Nr 12, poz. 137 oraz z 2001 r. Nr 16, poz. 174) uchwała się, co następuje:

§ 1

W uchwale nr 15/2001 Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie określenia form, trybu i szczegółowych warunków udzielania zwrotnej pomocy finansowej bankom spółdzielczym z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych zmienionej uchwałą nr 35/2001 Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 13 grudnia 2001 r. załączniki nr 1 i 2 do uchwały otrzymują brzmienie określone w załącznikach nr 1 i 2 do niniejszej uchwały.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

R a d a
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Z działalności BFG

Załącznik nr 1 do uchwały nr 5/2002
Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 21 lutego 2002 r.

Formy, tryb i szczegółowe warunki udzielania zwrotnej pomocy finansowej bankom spółdzielczym z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych

Stosownie do art. 35 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. Nr 119, poz. 1252 oraz z 2001 r. Nr 111, poz. 1195) Bankowy Fundusz Gwarancyjny, zwany dalej „Funduszem”, może udzielać bankom spółdzielczym, zwanym dalej „bankami”, w których nie występuje niebezpieczeństwo niewypłacalności, zwrotnej pomocy finansowej ze środków funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych, zwanej dalej „pomocą finansową”.

§ 1

Pomoc finansowa udzielana jest w formie niskoprocentowanych pożyczek na wnioski zainteresowanego banku.

§ 2

1. Udzielenie pomocy finansowej wymaga ustanowienia przez bank na rzecz Funduszu prawnych zabezpieczeń wierzytelności, przy czym co najmniej jedno z zabezpieczeń musi być ustanowione w formie przewidzianej w Kodeksie cywilnym lub w innej ustawie.

2. Do zabezpieczania wierzytelności Funduszu z tytułu udzielonej pomocy finansowej stosuje się odpowiednio „Zasady i formy zabezpieczenia i dochodzenia zwrotu należności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z tytułu udzielonej pomocy finansowej”, stanowiące załącznik do uchwały nr 14/95 Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 19 października 1995 r. w sprawie określenia zasad i form zabezpieczenia i dochodzenia zwrotu środków należnych Funduszowi z tytułu udzielania pomocy, zmienionej uchwałą nr 8/96 z dnia 29 lutego 1996 r. oraz uchwałą nr 28/2001 z dnia 20 września 2001 r.

Bezpieczny Bank

§ 3

Fundusz może uzależnić udzielenie pomocy finansowej od wyników wizytacji przeprowadzonej w banku przez swoich przedstawicieli.

§ 4

Pomoc finansowa udzielana jest na następujących warunkach:

- 1) oprocentowanie pożyczki w skali roku wynosi 0,1 stopy redyskontowej weksli określonej przez Radę Polityki Pieniężnej, z zastrzeżeniem pkt 11,
- 2) zmiana wysokości oprocentowania pożyczki następuje od dnia wejścia w życie uchwały Rady Polityki Pieniężnej zmieniającej wysokość stopy, o której mowa w pkt 1,
- 3) prowizja wynosi 0,1% kwoty pożyczki,
- 4) prowizja potrącana jest z kwoty pożyczki,
- 5) pożyczka udzielana jest na okres nie dłuższy niż 3 lata,
- 6) wypłata pożyczki może być dokonana jednorazowo lub w transzach,
- 7) odsetki od wypłaconej pożyczki płatne są w okresach kwartalnych, z zastrzeżeniem pkt 11,
- 8) spłata pożyczki następuje w równych ratach, w okresach półrocznych,
- 9) w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość zróżnicowania wysokości rat, o których mowa w pkt 8,
- 10) niewykorzystane lub nienależycie wykorzystane środki pieniężne bank jest obowiązany zwrócić Funduszowi wcześniej niż wynika to z harmonogramu spłaty,
- 11) w przypadku określonym w pkt 10, bank jest zobowiązany do zapłaty na rzecz Funduszu dodatkowych odsetek od niewykorzystanej lub niewłaściwie wykorzystanej części pożyczki. Odsetki te zostaną obliczone za okres obejmujący odpowiednią liczbę miesięcy oraz dni kalendarzowych, jakie upłynęły od dnia wypłaty pożyczki do dnia zapłaty odsetek przez bank; dodatkowe odsetki zostaną obliczone według stopy procentowej, obliczonej jako średnia arytmetyczna wysokości stóp redyskontowych weksli obowiązujących w okresie od dnia wypłaty pożyczki do dnia zapłaty.

§ 5

1. Procedura udzielenia pomocy finansowej rozpoczyna się z chwilą złożenia przez bank wniosku, o którym mowa w § 1, wraz z kompletem załączników wymienionych w § 6.

2. Wnioski banków będą rozpatrywane w kolejności ich wpływu z uwzględnieniem stanu środków funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych.

Z działalności BFG

§ 6

1. Do wniosku o udzielenie pomocy finansowej bank dołącza:
- 1) uchwały walnych zgromadzeń lub zebrań przedstawicieli banków łączących się, które wyrażają wolę połączenia się, lub postanowienie sądu o zarejestrowaniu połączenia się banków,
 - 2) w przypadku wniosku banku o udzielenie pomocy finansowej na nabycie akcji banku zrzeszającego – pozytywną decyzję właściwego organu banku uprawniającą zarząd banku do nabycia akcji – o ile w konkretnym przypadku jest to wymagane,
 - 3) opinię i raport z badania sprawozdania finansowego przez biegłego rewidenta za rok poprzedzający rok, w którym bank wystąpił o pomoc finansową,
 - 4) opinię banku zrzeszającego dotyczącą wniosku banku o pomoc finansową,
 - 5) pozostałe dokumenty i informacje określone w załączniku nr 2 do uchwały.
2. W uzasadnionych przypadkach Zarząd Funduszu może uzależnić rozpatrzenie wniosku o udzielenie pomocy od przedłożenia przez bank innych dokumentów i informacji, niż określone w ust. 1.

§ 7

Fundusz ocenia zasadność poniesionych przez banki kosztów połączenia się oraz celowość nakładów, które mają być poniesione w związku z planowanym połączeniem. Ocena wniosków dokonywana jest według jednolitych kryteriów, zgodnie z zasadą równego traktowania wszystkich banków ubiegających się o pomoc finansową.

§ 8

1. Uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej podejmuje Zarząd Funduszu.
2. Szczegółowe warunki udzielenia pomocy finansowej z uwzględnieniem obowiązku niewypłacania przez bank dywidendy w okresie korzystania z pomocy i przeznaczania nadwyżki bilansowej na fundusze własne niepodzielne, określane są w umowie pożyczki.

§ 9

O podjęciu przez Zarząd Funduszu uchwały w przedmiocie udzielenia pomocy finansowej Fundusz niezwłocznie informuje bank wnioskujący o pomoc oraz właściwy bank zrzeszający.

Załącznik nr 2 do uchwały nr 5/2002
Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 21 lutego 2002 r.

**Zakres informacji wymaganych od banków
ubiegających się o pomoc finansową z funduszu
restrukturyzacji banków spółdzielczych
oraz wzory formularzy**

§ 1

1. Wniosek banku spółdzielczego o udzielenie pomocy finansowej z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych na finansowanie połączenia się banków spółdzielczych, zwanych dalej „bankami”, oraz realizację inwestycji tych banków powinien być sporządzony na formularzu, według wzoru formularza nr 1.

2. Wniosek banku o udzielenie pomocy finansowej, o którym mowa w ust. 1, powinien być uzupełniony o następujące informacje:

- 1) ogólną charakterystykę sytuacji ekonomicznej banku ubiegającego się o pomoc finansową, w tym wpływ połączenia na sytuację ekonomiczną banku-wnioskodawcy, w szczególności:
 - a) prognozę^{*)} bilansu, rachunku zysków i strat oraz prognozę wysokości współczynnika wypłacalności banku w okresie korzystania ze środków funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych, wraz z założeniami planistycznymi według wzoru formularza nr 5,
 - b) informację o dokonanych (przed złożeniem wniosku) i planowanym podziale nadwyżki bilansowej,
 - c) propozycję banku odnośnie prawnych form zabezpieczenia wierzytelności Funduszu,
- 2) pozostałe informacje i dokumenty, w szczególności:
 - a) uchwałę (uchwały) walnego zgromadzenia/zebrania przedstawicieli o niewypłacie dywidendy w okresie korzystania z pomocy i prze-

^{*)} Prognozowanie bilansu i rachunku zysków i strat powinno rozpoczynać się od daty planowanego uzyskania pomocy finansowej z Funduszu i obejmować cały okres korzystania z pomocy, przy czym w pierwszym roku powinno być sporządzone w układzie kwartalnym, w pozostałych latach rocznie. Środki pomocowe z Funduszu należy wyodrębnić w bilansie oraz w rachunku zysków i strat.

Z działalności BFG

- znaczeniu nadwyżki bilansowej na fundusze własne niepodzielne, bądź informację o terminie przedłożenia tej uchwały,
- b) zezwolenie Komisji Nadzoru Bankowego na połączenie się banków, o ile było wymagane,
 - c) postanowienie sądu o wpisie do rejestru połączenia się banków,
 - d) statut banku-wnioskodawcy,
 - e) wyciąg z rejestru sądowego banku-wnioskodawcy,
 - f) dokument określający, do jakiej wysokości zarząd banku-wnioskodawcy może zaciągać zobowiązania, o ile nie określa tego statut banku,
 - g) podstawowe dane o władzach i organizacji banku, zgodnie ze wzorem formularza nr 2.

§ 2

1. Poza informacjami, o których mowa w § 1, wniosek banku o udzielenie pomocy finansowej dla banków, które połączyły się po dniu 28 stycznia 1998 r., powinien zawierać kopie dokumentów księgowych potwierdzających koszty poniesione na procesy łączeniowe zgodnie z wzorem formularza nr 3 i 3A, w podziale na:

- 1) unifikację programów i sprzętu informatycznego,
- 2) ujednoczenie technologii bankowej,
- 3) ujednoczenie procedur finansowo-księgowych,
- 4) unifikację oferty produktów i usług bankowych,
- 5) inne inwestycje związane z połączeniem banków.

2. Poza informacjami, o których mowa w § 1, wniosek banku o udzielenie pomocy finansowej na planowane inwestycje związane z połączeniem banków powinien zawierać zestawienia planowanych nakładów według wzoru formularzy nr 3 i 3 B, w podziale na:

- 1) unifikację programów i sprzętu informatycznego,
- 2) ujednoczenie technologii bankowej,
- 3) ujednoczenie procedur finansowo-księgowych,
- 4) unifikację oferty produktów i usług bankowych,
- 5) inne inwestycje związane z połączeniem banków.

§ 3

1. Wniosek banku o udzielenie pomocy finansowej na zakup akcji banku zrzeszającego powinien być sporządzony według wzoru formularza nr 4.

2. Wniosek banku o udzielenie pomocy finansowej, o którym mowa w ust. 1, powinien być uzupełniony o następujące informacje i dokumenty:

- 1) charakterystykę sytuacji ekonomicznej i organizacyjnej banku wnioskującego i banku zrzeszającego,

Bezpieczny Bank

- 2) prognozę^{*)} bilansu, rachunku zysków i strat oraz prognozę współczynnika wypłacalności banku występującego o pomoc finansową w okresie korzystania z pomocy wraz z założeniami planistycznymi według wzoru formularza nr 5,
- 3) zezwolenie Komisji Nadzoru Bankowego na wykonywanie prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy z akcji, które bank wnioskujący zamierza nabyć (jeśli w konkretnym przypadku zezwolenie takie jest wymagane),
- 4) uchwałę (uchwały) walnego zgromadzenia/zebrania przedstawicieli o niewypłacaniu dywidendy i przeznaczeniu nadwyżki bilansowej na fundusze własne niepodzielne, w okresie korzystania z pomocy finansowej, bądź informację o terminie dostarczenia tej uchwały,
- 5) statut banku oraz wyciąg z rejestru sądowego banku wnioskującego o pomoc finansową,
- 6) dokument określający, do jakiej wysokości zarząd banku wnioskującego o pomoc finansową może zaciągać zobowiązania, o ile nie określa tego statut banku.

^{*)} Prognozowanie bilansu i rachunku zysków i strat powinno rozpoczynać się od daty planowanego uzyskania pomocy finansowej z Funduszu i obejmować cały okres korzystania z pomocy, przy czym w pierwszym roku powinno być sporządzone w układzie kwartalnym, w pozostałych latach rocznie. Środki pomocowe z Funduszu należy wyodrębnić w bilansie oraz w rachunku zysków i strat.

**Wniosek banku spółdzielczego o udzielenie pomocy finansowej
z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych**

Lp.	Wyszczególnienie	Dotyczy banku	
		ubiegającego się o pomoc	przejmowanego/łączonego
1	Nazwa i siedziba banku		
2	Organ rejestrowy i nr wpisu w rejestrze		
3	Skład zarządu banku	<p>podać stanowisko, imię i nazwisko oraz datę powołania na stanowisko</p>	<p>podać stanowisko, imię i nazwisko oraz datę powołania na stanowisko</p>
4	Data przejęcia/połączenia		
5	Wnioskowana kwota pomocy*		
6	Sposób wykorzystania pomocy*		
7	Planowany okres korzystania z pomocy*		
8	Proponowane warunki spłaty kapitału*		
9	Proponowane formy zabezpieczenia*		
10	Podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych (imię i nazwisko/nazwa/firma, numer wpisu na listę prowadzoną przez Krajową Izbę Biegłych Rewidentów, numer legitymacji biegłego rewidenta)		

UWAGA: Wszystkie dane podawać według stanu na koniec miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku.

* Wymaga uzasadnienia lub skomentowania na osobnej karcie.

Podstawowe dane o organizacji i władzach banku spółdzielczego

Lp.	Wyszczególnienie	Bank przyłączający	Bank (i) przyłączany (e)	Bank po przyłączeniu	Uwagi
1	Nazwa banku				
2	Liczba członków zarządu				
3	Liczba członków rady nadzorczej				
4	Liczba zatrudnionych				
5	Liczba oddziałów				
6	Liczba filii				
7	Liczba punktów kasowych				

Bezpieczny Bank

Wielkość nakładów poniesionych lub planowanych przez bank spółdzielczy na inwestycje związane z połączeniem (w tys. zł)

Lp.	Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Nakłady razem			
												1998-2001	2002-2005
	Zakres rzeczowy inwestycji i wielkość nakładów												
C	Nakłady na ujednoczenie procedur finansowo-księgowych	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
D	Nakłady na unifikację oferty	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
E	Inne nakłady	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
											0,00	0,00	0,00
I	Nakłady ogółem (A+B+C+D+E)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
II	Finansowanie nakładów razem												
(1 + 2 + 3)		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1	- środki własne											0,00	0,00
2	- pomoc BFG											0,00	0,00
3	- inne źródła											0,00	0,00

UWAGA: Dla każdej wyodrębnionej pozycji podać podstawowe dane zgodnie z wzorem formularza nr 3B.

Z działalności BFG

Zestawienie kosztów prac związanych z połączeniem banków spółdzielczych
(w tys. zł)

Lp.	Rok Wyszczególnienie kosztów	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Razem	
										1998 - 2001	2002 - 2005
1	Organizacja zebrań przedstawicieli	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
2	Badanie sprawozdań finansowych	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
3	Zmiany w sądach rejestrowych	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
	Dodatkowe koszty rzeczowe pozainwestycyjne, np. stemple, pieczęcie, formularze, dokumenty wewnętrzne banku	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00

Bezpечny Bank

Zestawienie kosztów prac związanych z połączeniem banków spółdzielczych
(w tys. zł)

Lp.	Rok Wyszczególnienie kosztów	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Razem	
										1998-2001	2002-2005
5	Inne koszty: (podaj jakie)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
										0,00	0,00
	Koszty ogółem (1+2+3+4+5)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Z działalności BFG

Lp. XXX	Zestawienie nakładów * planowanych w latach 2002-2005 DOKUMENTY PRZESŁANE PRZEZ BANK Nazwa dokumentu	Kwota w zł według dokumentu wnioskodawcy	Opis kosztorysu, oferty lub umowy wstępnej
XXX	XXX	0,00	XXX

* Nakłady należy wykazać w podziale na grupy zgodnie z formularzem nr 3.

Za zgodność z dokumentacją źródłową

Prezes

Główny księgowy

**Wniosek banku spółdzielczego o udzielenie pomocy finansowej
z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych na zakup akcji banku zrzeszającego**

Lp.	Wyszczególnienie	
	banku spółdzielczego	zrzeszającego
1	Nazwa i siedziba banku	
2	Organ rejestrowy i nr wpisu w rejestrze	
3	Skład zarządu banku	<p>podać stanowisko, imię i nazwisko oraz datę powołania na stanowisko</p>
4	Wnioskowana kwota pomocy*	
5	Planowany okres korzystania z pomocy*	
6	Proponowane warunki spłaty kapitału*	
7	Proponowane formy zabezpieczenia*	
8	Struktura akcjonariatu	
9	Podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych (imię i nazwisko/nazwa/firma, numer wpisu na liście prowadzonej przez Krajową Izbę Biegłych Rewidentów, numer legitymacji biegłego rewidenta)	

UWAGA: Wszystkie dane podawać według stanu na koniec miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku.

* Wymaga uzasadnienia lub skomentowania na osobnej karcie.

Prognoza bilansu, rachunku zysków i strat oraz wysokości współczynnika wypłacalności

Prognoza na okres	od 30 września 0000 r. do 31 grudnia 0000 r.				
przygotowany przez					
data stanu wyjściowego					
Nazwa Banku	Bank Spółdzielczy w XXX				
Założenia do planowania:					
Określenie okresu prognozowania:	Stan początkowy	Okres 1	Okres 2	Okres 3	Okres 4
Zdefiniowanie okresu w celu dokonania przeliczeń na warunki roczne – w miesiącach	12				
PARAMETRY PLANISTYCZNE					
1. Stopa podatku dochodowego-A40					
2. Stopa inflacji					
3. Rezyserwa weksli					
4. Kwotowe zwolnienie z rezerwy obowiązkowej					
5. Kwota pomocy finansowej z BFG w tys. zł					
6. Kwota pomocy finansowej z NBP Ministerstwa Finansów w tys. zł					
7. Procentowa zmiana aktywów netto					
8. Współczynnik wypłacalności					
9. Stopa zwrotu z kapitału netto (funduszy podstępowych)					

Bank Spółdzielczy w XXX od 30 września 0000 r. do 31 grudnia 0000 r. BILANS - AKTYWA						
1	2	3	4	5	6	7
	Stan początkowy tys. zł	Struktura aktywów	Dynamika 5/2	Okres 1 tys. zł	Struktura aktywów	Dynamika 8/5
I.1. Kasa		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
I.2. Operacje z bankiem centralnym		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
I.3. Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
III. Należności od sektora finansowego	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Rezerwa obowiązkowa		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Rachunki bieżące		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Należności terminowe normalne i pod obserwacją (od banków)		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Należności wyzielone i pozostałe od banków		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Odsetki od należności normalnych i pod obserwacją (od banków)		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
6. Należności zagrożone od banków ogółem		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
7. Odsetki od należności zagrożonych (od banków)		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
8. Należności normalne i pod obserwacją od pozostałych podmiotów finansowych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
9. Należności zagrożone od pozostałych podmiotów finansowych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
10. Odsetki od należności pozostałych podmiotów finansowych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
III. Należności od sektora niefinansowego	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Należności normalne i pod obserwacją		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Należności zagrożone		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Odsetki od należności normalnych i pod obserwacją		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Odsetki od należności zagrożonych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
IV. Należności od sektora budżetowego	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Od budżetu państwa		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Należności normalne i pod obserwacją od budżetów terenowych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Należności zagrożone od budżetów terenowych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Pozostałe należności budżetowe		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Odsetki od należności normalnych i pod obserwacją		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
6. Odsetki od należności zagrożonych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
V. Należności z tytułu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Emitowane przez Skarbu Państwa		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Emitowane przez Bank Centralny		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Pozostałych emitentów		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
VI. Papiery wartościowe	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Z prawem do kapitału dopuszczone do publicznego obrotu		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Z prawem do kapitału nie dopuszczone do publicznego obrotu		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Dłużne - dopuszczone do publicznego obrotu		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Dłużne - nie dopuszczone do publicznego obrotu		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Związane z restrukturyzacją		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
6. Wyodrębnione na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych (BFG)		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
7. Inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%

	1	2	3	4	5	6	7
VII. Jednostki uczestnictwa w funduszach powierniczych i inwestycyjnych			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
VIII. Dotacje i pożyczki podporządkowane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
IX. Akcje i udziały	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. W jednostkach zależnych			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
w tym: w bankach			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. W jednostkach stowarzyszonych			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
w tym: w bankach			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Udziały mniejszościowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
X. Aktywa trwałe	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Majątek trwały rzeczowy			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Wartości niematerialne i prawne			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Aktywa do zbycia			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Pozostałe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
XI. Inne aktywa	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Konta rozliczeniowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Dłużnicy			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Koszty i przychody rozliczane w czasie (pozaodsetkowe)			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Pozostałe aktywa			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Należności z tytułu zabezpieczeń pieniężnych			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
A. AKTYWA BRUTTO	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
A.1. Umorzenia			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
A.2. Rezerwy celowe	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Na należności zagrożone od sektora finansowego			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Na należności pod obserwacją od sektora finansowego			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Na należności zagrożone od sektora niefinansowego			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Na należności pod obserwacją i kredyty konsumpcyjne od sektora niefinansowego			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Na należności zagrożone od sektora budżetowego			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
6. Na należności pod obserwacją od sektora budżetowego			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
7. Rezerwy na deprecjację	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
7.1. papierów wartościowych			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
7.2. akcji i udziałów			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
7.3. aktywów do zbycia			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
8. Pozostałe aktywa trwałe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
9. Inne			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
B. AKTYWA NETTO	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
C. Pasywa razem	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
D. Aktywa pracujące	0,00		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%

	1	2	3	4	5	6	7
		Stan początkowy tys. zł	Struktura pasywów	Dynamika 5/2	Okres 1 tys. zł	Struktura pasywów	Dynamika 8/5
Bank Spółdzielczy w XXX							
od 30 września 0000 r. do 31 grudnia 0000 r.							
BILANS - PASYWA							
I. Zobowiązania wobec banków	1	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Depozyty terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Kredyty i pożyczki otrzymane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Inne			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
III. Zobowiązania wobec pozostałych jednostek finansowych		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Depozyty terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Kredyty i pożyczki otrzymane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Inne			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
III. Zobowiązania wobec sektora niefinansowego		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Depozyty terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Depozyty zablokowane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
IV. Zobowiązania wobec sektora budżetowego		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Budżet państwa		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1.1. rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.2. depozyty terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.3. operacje o charakterze nadwyżczalnym			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.4. inne			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.5. odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Budżety terenowe		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
2.1. rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2.2. depozyty terminowe i zablokowane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2.3. odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Pozostałe		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
3.1. bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3.2. terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3.3. odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
V. Razem zobowiązania wobec podstawowych podmiotów		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%

1	2	3	4	5	6	7
VI. Zobowiązania z tytułu pomocy finansowej	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Bank Centralny		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. BFG		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
VII. Kredyty inwestycyjne	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Na nieruchomości		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Pozostałe		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
VIII. Pozostałe zobowiązania	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Operacje z Bankiem Centralnym		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.a) Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udziałem w przyrzeczeniu odkupu		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2.a) Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Zobowiązania z tytułu emisji własnych papierów wartościowych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3.a) Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
IX. ZOBOWIĄZANIA ŁĄCZNE	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
X. Fundusze podstawowe i wyniki z lat ubiegłych	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Fundusz udziałowy		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Fundusz zasobowy		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Fundusze rezerwowe		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Fundusz ogólnego ryzyka		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
6. Niepodzielony zysk z lat ubiegłych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
Z. Strata z lat ubiegłych (ze znakiem "-")		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
XI. Fundusze uzupełniające	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Fundusz z aktualizacji wyceny majątku trwałego		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
XII. Wynik w trakcie zatwierdzenia ("+" lub "-")		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
XIII. Wynik bieżący ("+" lub "-")	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
XIV. Zobowiązania podporządkowane	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
XV. Inne pasywa	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
1. Przychody zastrzeżone		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.1. odsetki skapitałizowane		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.2. odsetki skapitałizowane		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.3. różnica z wyceny udziałów i akcji		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
1.4. Inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
2. Konta rozliczeniowe		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
3. Wierzytelne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
4. Koszty i przychody rozliczane w czasie		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
5. Rezerwy celowe na zobowiązania pozabilansowe		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
6. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
7. Rezerwa na ryzyko ogólne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
8. Zobowiązania z tytułu zabezpieczeń pieniężnych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
9. Pozostałe pasywa		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%
C. PASYWA RAZEM	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
B. Aktywa netto	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
E. Pasywa kosztowe	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%
(zgodnie z art. 11-14, III-1-3, IV-1, 1-4, IV-2, 1-2, 2, V-3, 1-3, 2, VI-1-3, VII-1-2, VIII-2, 3, XIV)						

Bank Spółdzielczy w XXX od 30 września 0000 r. do 31 grudnia 0000 r. BILANS - AKTYWA														
	8	9	10	11	12	13	14	15						
	Okres 2 tys. zł	Struktura aktywów	Dynamika 11/82	Okres 3 tys. zł	Struktura aktywów	Dynamika 14/11	Okres 4 tys. zł	Struktura aktywów						
I.1. Kasa		0,0%	0,0%			0,0%								
I.2. Operacja z bankiem centralnym		0,0%	0,0%			0,0%								
I.3. Odsieki		0,0%	0,0%			0,0%								
III. Należności od sektora finansowego	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%						
1. Rezerwa obowiązkowa		0,0%	0,0%			0,0%								
2. Rachunki bieżące		0,0%	0,0%			0,0%								
3. Należności normalne i pod obserwacją (od banków)		0,0%	0,0%			0,0%								
4. Należności zagrożone i pozostałe od banków		0,0%	0,0%			0,0%								
5. Odsieki od należności normalnych i pod obserwacją (od banków)		0,0%	0,0%			0,0%								
6. Należności zagrożone od banków epdem		0,0%	0,0%			0,0%								
7. Odsieki od należności zagrożonych (od banków)		0,0%	0,0%			0,0%								
8. Należności normalne i pod obserwacją od pozostałych podmiotów finansowych		0,0%	0,0%			0,0%								
9. Należności zagrożone od pozostałych podmiotów finansowych		0,0%	0,0%			0,0%								
10. Odsieki od należności pozostałych podmiotów finansowych		0,0%	0,0%			0,0%								
III. Należności od sektora niefinansowego	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%						
1. Należności normalne i pod obserwacją		0,0%	0,0%			0,0%								
2. Należności zagrożone		0,0%	0,0%			0,0%								
3. Odsieki od należności normalnych i pod obserwacją		0,0%	0,0%			0,0%								
4. Odsieki od należności zagrożonych		0,0%	0,0%			0,0%								
IV. Należności od sektora budżetowego	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%						
1. Od budżetu państwa		0,0%	0,0%			0,0%								
2. Należności normalne i pod obserwacją od budżetów terenowych		0,0%	0,0%			0,0%								
3. Należności zagrożone od budżetów terenowych		0,0%	0,0%			0,0%								
4. Pozostałe należności budżetowe		0,0%	0,0%			0,0%								
5. Odsieki od należności normalnych i pod obserwacją		0,0%	0,0%			0,0%								
6. Odsieki od należności zagrożonych		0,0%	0,0%			0,0%								
V. Należności z tytułu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%						
1. Emitowane przez Skarb Państwa		0,0%	0,0%			0,0%								
2. Emitowane przez Bank Centralny		0,0%	0,0%			0,0%								
3. Pozostałych emitentów		0,0%	0,0%			0,0%								
4. Odsieki		0,0%	0,0%			0,0%								
VI. Papiery wartościowe	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%						
1. Z prawem do kapitału nie dopuszczone do publicznego obrotu		0,0%	0,0%			0,0%								
2. Z prawem do kapitału nie dopuszczone do publicznego obrotu		0,0%	0,0%			0,0%								
3. Dłużne - dopuszczone do publicznego obrotu		0,0%	0,0%			0,0%								
4. Dłużne - nie dopuszczone do publicznego obrotu		0,0%	0,0%			0,0%								
5. Związane z restrukturyzacją		0,0%	0,0%			0,0%								
6. Wyodrębnione na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych (BFG)		0,0%	0,0%			0,0%								
7. Inne		0,0%	0,0%			0,0%								

Z działalności BFG

	8	9	10	11	12	13	14	15
VII. Jednostki uczestnictwa w funduszach powierniczych i inwestycyjnych		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
VIII. Dotacje i pożyczki podporządkowane		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
IX. Akcje i udziały	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%
1. W jednostkach zależnych		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
w tym: w bankach		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
2. W jednostkach stowarzyszonych		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
w tym: w bankach		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
3. Udziały mniejszoscowe		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
X. Aktywa trwałe	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%
1. Majątek trwały rzeczowy		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
2. Wartości niematerialne i prawne		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
3. Aktywa do zbycia		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
4. Pozostałe		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
XI. Inne aktywa	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%
1. Konta rozliczeniowe		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
2. Dłużnicy		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
3. Koszty i przychody rozliczane w czasie (pozadostkowe)		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
4. Pozostałe aktywa		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
5. Należności z tytułu zabezpieczeń pieniężnych		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
A. AKTYWA BRUTTO	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%
A.1. Umorzona		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
A.2. Rezerwy celowe	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%
1. Na należności zagrożone od sektora finansowego		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
2. Na należności pod obserwacją od sektora finansowego		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
3. Na należności zagrożone od sektora niefinansowego		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
4. Na należności pod obserwacją i kredyty konsumpcyjne od sektora niefinansowego		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
5. Na należności zagrożone od sektora budżetowego		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
6. Na należności pod obserwacją od sektora budżetowego		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
7. Rezerwy na deprecjacje	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%
7.1. papierów wartościowych		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
7.2. akcji i udziałów		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
7.3. aktywów do zbycia		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
8. Pozostałe aktywa trwałe		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
9. Inne		0,0%	0,0%			0,0%		0,0%
B. AKTYWA NETTO	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%
C. Pasywa razem	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%
D. Aktywa pracujące	0,00	0,0%	0,0%	0,00		0,0%	0,00	0,0%

	1	8	9	10	11	12	13	14	15
		Okres 2 tys. zł	Struktura pasywów	Dynamika 11/8	Okres 3 tys. zł	Struktura pasywów	Dynamika 14/11	Okres 4 tys. zł	Struktura pasywów
		8	9	10	11	12	13	14	15
Bank Spółdzielczy w XXX									
od 30 września 0000 r. do 31 grudnia 0000 r.									
BILANS - PASYWA									
I. Zobowiązania wobec banków	1	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Depozyty terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Kredyty i pożyczki otrzymane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
4. Inne			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
5. Odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
III. Zobowiązania wobec pozostałych jednostek finansowych		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Depozyty terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Kredyty i pożyczki otrzymane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
4. Inne			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
5. Odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
III. Zobowiązania wobec sektora niefinansowego		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Depozyty terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Depozyty zablokowane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
4. Odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
IV. Zobowiązania wobec sektora budżetowego		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Budżet państwa		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1.1. rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
1.2. depozyty terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
1.3. operacje o charakterze nadwyzajnym			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
1.4. inne			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
1.5. odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Budżety terenowe		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
2.1. rachunki bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2.2. depozyty terminowe i zablokowane			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2.3. odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Pozostałe		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
3.1. bieżące			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3.2. terminowe			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3.3. odsetki			0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
V. Razem zobowiązania wobec podstawowych podmiotów		0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%

	8	9	10	11	12	13	14	15
VI. Zobowiązania z tytułu pomocy finansowej	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Bank Centralny		0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
2. BFG		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
4. Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
VII. Kredyty inwestycyjne	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Na nieruchomości		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Pozostałe		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
VIII. Pozostałe zobowiązania	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Operacje z Bankiem Centralnym		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udziałowym przyrzeczeniem odkupu		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Zobowiązania z tytułu emisji własnych papierów wartościowych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3.a) Odsetki		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
IX. ZOBOWIĄZANIA ŁĄCZNIE	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
X. Fundusze podstawowe i wyniki z lat ubiegłych	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Fundusz udziałowy		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Fundusz zasobowy		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Fundusz rezerwow		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
4. Fundusz ogólnego ryzyka		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
5. Inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
6. Niepodzielony zysk z lat ubiegłych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
Z. Strata z lat ubiegłych (ze znakiem "-")								
XI. Fundusze uzupełniające	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Fundusz z aktualizacji wyceny majątku trwałego		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
XII. Wynik w trakcie zatwierdzenia ("+" lub "-")								
XIII. Wynik bieżący ("+" lub "-")	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
XIV. Zobowiązania podporządkowane	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
XV. Inne pasywa	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
1. Przychody zastrzeżone		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
1.1. odsetki zastrzeżone		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
1.2. odsetki skapitalizowane		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
1.3. różnice z wyceny udziałów i akcji		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
1.4. inne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
2. Konta rozliczeniowe		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
3. Wierzytelne		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
4. Koszty przychody rozliczane w czasie		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
5. Rezerwy celowe na zobowiązania pozabilansowe		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
6. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
7. Zobowiązania do tytułu opłat		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
8. Zobowiązania z tytułu zabezpieczeń pieniężnych		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
9. Pozostałe pasywa		0,0%	0,0%		0,0%	0,0%		0,0%
B. Aktywa razem	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
E. Pasywa kosztowe	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
C. PASYWA RAZEM	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%
D. Aktywa netto	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%	0,0%	0,00	0,0%

	Bank Spółdzielczy w XXX od 30 września 0000r. do 31 grudnia 0000r.						RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT					
	Stan początkowy			Okres 1			Okres 2					
	aktywa przychodowe pasywa kosztowe kwoty śrędnie	%	typ zł	aktywa przychodowe pasywa kosztowe kwoty śrędnie	%	typ zł	aktywa przychodowe pasywa kosztowe kwoty śrędnie	%	typ zł	kwoty przychodów i kosztów	kwoty przychodów i kosztów	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. Przychody z tytułu odsetek - razem	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00	
1.1. od sektora finansowego (bez rezerwy obowiązkowej i należności zaprzeczonych)		0,00%			0,00%			0,00%				
1.2. od sektora niefinansowego (należności normalne i pod obserwacją)		0,00%			0,00%			0,00%				
1.3. od sektora budżetowego (należności normalne i pod obserwacją)		0,00%			0,00%			0,00%				
1.4. od należności z tytułu papierów wartościowych		0,00%			0,00%			0,00%				
1.5. od papierów wartościowych		0,00%			0,00%			0,00%				
1.6. pozostałe		0,00%			0,00%			0,00%				
1a. Przychody z tytułu odsetek od należności zaprzeczonych	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00	
2. Koszty odsetkowe - razem	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00%	0,00	0,00	0,00	
2.1. sektora finansowego		0,00%			0,00%			0,00%				
2.2. sektora niefinansowego		0,00%			0,00%			0,00%				
2.3. sektora budżetowego		0,00%			0,00%			0,00%				
2.4. koszty z tytułu pomocy finansowej		0,00%			0,00%			0,00%				
2.5. koszty z tytułu kredytów i pożyczek		0,00%			0,00%			0,00%				
2.6. koszty z tytułu kredytów i pożyczek		0,00%			0,00%			0,00%				
2.7. pozostałe		0,00%			0,00%			0,00%				
3. Wynik z tytułu odsetek	SPREAD	0,00%	0,00	SPREAD	0,00%	0,00	SPREAD	0,00%	0,00	0,00	0,00	
4.1. koszty z tytułu prowizji												
4.2. koszty z tytułu prowizji												
4. Wynik z tytułu prowizji	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
5. Przychody z akcji, udziałów i innych papierów wartościowych												
6.1. przychody z operacji finansowych												
6.2. koszty operacji finansowych												
6. Wynik na operacjach finansowych	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
7. Wynik z pozycji wymiany	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
8. WYNIK NA DZIAŁALNOŚCI BANKOWEJ	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
9.1. Pozostałe przychody operacyjne												
9.2. Pozostałe koszty operacyjne												
10. Koszty działania banku	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
10.1. wynagrodzenia												
10.2. amortyzacja												
10.3. pozostałe												
11. Amortyzacja	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
12. Odpisy na rezerwy i aktualizacja wartości	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
12.1. odpisy na rezerwy												
12.2. odpisy na rezerwy												
12.3. odpisy na rezerwy												
12.4. odpisy na rezerwy												
13. Rozwiązanie rezerwy i zmniejszenia dotyczące aktualizacji	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
13.1. rozwiązanie rezerwy												
13.2. rozwiązanie rezerwy												
13.3. rozwiązanie rezerwy												
14. WYNIK Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
15.1. Zyski nadzwyczajne												
15.2. Straty nadzwyczajne												
16. WYNIK FINANSOWY BRUTTO	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	
17.1. podatek dochodowy (wzrost i spadek z tytułu ZALÓŻENIA)												
17.2. pozostałe obowiązkowe obciążenia												
18. WYNIK FINANSOWY NETTO	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

Z działalności BFG

	Okres 3				Okres 4			
	aktywa przychodowe pasywa kosztowe		kwoty przychodów i kosztów		aktywa przychodowe pasywa kosztowe		kwoty przychodów i kosztów	
	11	12	13	14	15	16	17	18
Bank Spółdzielczy w XXX od 30 września 0000r. do 31 grudnia 0000r.								
RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT								
1. Przychody z tytułu odsetek - razem	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
1.1. od sektora finansowego (bez rezerwy obowiązkowej i należności zagrożonych)		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
1.2. od sektora niefinansowego (należności normalne i pod obserwacją)		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
1.3. od sektora budżetowego (należności normalne i pod obserwacją)		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
1.4. od należności z tytułu papierów wartościowych		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
1.5. od papierów wartościowych		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
1.6. pozostałe		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
2. Wynik z tytułu odsetek od należności zagrożonych	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
Przychody z tytułu odsetek - OGÓLEM (1+2)	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
2. Koszty odsetkowe - razem	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
2.1. sektora finansowego		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
2.2. sektora niefinansowego		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
2.3. sektora budżetowego		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
2.4. koszty z tytułu pomocy finansowej		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
2.5. koszty z tytułu kredytów inwestycyjnych		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
2.6. operacji z Bankiem Centralnym		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
2.7. pozostałe		0,00%		0,00%		0,00%		0,00%
3. Wynik z tytułu odsetek	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
4.1. przychody z tytułu prowizji								
4.2. koszty z tytułu prowizji								
4. Wynik z tytułu prowizji	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
5. Przychody z akcji, udziałów i innych papierów wartościowych	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
5.1. przychody z operacji finansowych								
5.2. koszty operacji finansowych								
6. Wynik na operacjach finansowych	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
7. Wynik z pozycji wymiany	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
8. WYNIK NA DZIAŁALNOŚCI BANKOWEJ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
8.1. Pozostałe przychody operacyjne								
8.2. koszty operacyjne								
9. Wynik z działalności banku	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
10.1. wydatki na wypracowanie								
10.2. przychody na wypracowanie								
10.3. pozostałe								
11. Amortyzacja	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
12. Odpisy na rezerwy i aktualizacja wartości	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
12.1. odpisy na rezerwy								
12.2. rezerwa na ryzyko opóźnienia								
12.3. aktualizacja wartości majątku finansowego								
13. Rozwiązanie rezerw i zmniejszenia dotyczące aktualizacji	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
13.1. należności, zob. wadliwych i innych								
13.2. wadliwi majątki finansowego								
14. WYNIK Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
14.1. Zyski nadzwyczajne								
14.2. Straty nadzwyczajne								
15. WYNIK FINANSOWY BRUTTO	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%
17.1. podatek dochodowy (wzrost/zmniejszenie)								
17.2. pozostałe obowiązkowe obciążenia								
18. WYNIK FINANSOWY NETTO	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%

Problemy i poglądy

Grzegorz Gadomski, Sławomir Lipiński

RANKING «NAJLEPSZE BANKI» „GAZETY BANKOWEJ” – ZAŁOŻENIA MODELU I WNIOSKI Z JEGO STOSOWANIA

GENEZA

Począwszy od 1993 r., raz do roku, w końcu czerwca na łamach „Gazety Bankowej” ukazuje się rating „Najlepsze banki”. Redakcja od początku starała się używać właśnie nazwy „rating” (choć czasem wymiennie ze słowem „ranking”) dla uwypuklenia odmienności tego zestawienia banków od innych zestawień dotyczących podmiotów gospodarczych. Rankingi zwykle hierarchizują podmioty według obiektywnego kryterium – w przypadku przedsiębiorstw zwykle według przychodów, czasem – zysków, a w przypadku banków według sumy bilansowej. Pojęcie „rating” oznacza zaś ocenę jakościową, przygotowywaną według wielu kryteriów.

„Najlepsze banki” według „Gazety Bankowej” to było pierwsze tego rodzaju przedsięwzięcie w mediach w odniesieniu do sektora bankowego, ale wówczas o ambicjach daleko wykraczających poza aspekt medialny. Nie chodziło o epatowanie czytelników nowościami czy chęć zwiększenia wpływów „Gazety Bankowej” z reklam.

Jesienią 1992 r., gdy w redakcji „GB” narodził się pomysł takiego ratingu i przygotowywano się do jego realizacji, nie było w Polsce instytucji oceniających banki profesjonalnie, a przy tym jawnie. Renomowane agencje ratingowe nie publikowały ocen polskich banków, nie było systemu ubezpieczania depozytów, którego nieodłączną częścią jest ocena banków, nawet nadzór bankowy znajdował się we wstępnej fazie organizacji. Był to zarazem czas najbujniejszego, liczebnego rozwoju małych banków, które podjęły ostrą walkę o depozyty klientów indywidualnych, a praktycznie jedynym sposobem w tej walce było oferowanie wyższego niż konkurencja oprocentowania depozytów. Choć jesienią 1992 r. społeczeństwo na ogół nie uświadamiało sobie zbliżania się kryzysu sektora bankowego, który wkrótce przyniósł niewypłacalność sporej części banków, to wielu klientów starało się uwzględnić w swoich decyzjach aspekt bezpieczeństwa lokat. Nie mieli jednak żadnego źródła informacji, ułatwiającego im decyzje. Do redakcji „Gazety Bankowej”, od początku drukującej

tabele oprocentowania depozytów w bankach, także do poszczególnych dziennikarzy „GB” zwracano się więc często z pytaniami o wiarygodność konkretnych banków, zwłaszcza oferujących najwyższe stawki od depozytów. Stawiało to dziennikarzy w niezręcznej sytuacji, gdyż udzielenie konkretnej odpowiedzi byłoby – w odczuciu kierownictwa redakcji – sprzeczne z etyką dziennikarską. Zachęcanie czy tym bardziej zniechęcanie któregokolwiek z czytelników „GB” do lokowania pieniędzy w określonym banku byłoby swego rodzaju doradztwem bez licencji, opartym na subiektywnych odczuciach dziennikarza, mającym wpływ na szerzenie się opinii korzystnych dla jednych, a niekorzystnych dla innych banków, a więc wpływałoby nieformalnie na ich powodzenie rynkowe. Takie chaotyczne doradztwo zapewne osłabiałoby wiarygodność pisma nie tylko wśród deponentów, ale przede wszystkim wśród pracowników banków, będących podstawową grupą czytelników.

Ta sytuacja rodziła potrzebę wypracowania na użytek redakcji i czytelników możliwie obiektywnej, jednolitej oceny jakości, w tym oczywiście wiarygodności banków.

Z prośbą o wypracowanie takiej metody redakcja zwróciła się do prof. Władysława Baki, który kilka miesięcy wcześniej ustąpił z funkcji prezesa NBP. Przyjął on również propozycję przewodniczenia pierwszemu jury, które dyskutowało zgłoszoną przez niego propozycję metodologii i potem formalnie akceptowało ją.

Za szczegółowe opracowanie sposobów przeliczania wskaźników i rozwiązanie innych problemów, pojawiających się w trakcie sporządzania ratingu, odpowiedzialny był wskazany przez prof. Bakę Grzegorz Gadomski (współautor referatu), który od tego czasu sprawuje opiekę merytoryczną nad metodą wykorzystywaną przy sporządzaniu ratingu banków. Warto dodać, że przy opracowaniu ratingu w części dotyczącej przeliczania wskaźników na punkty jury wykorzystało artykuł prof. Danuty Strahl, zamieszczony w „Banku i Kredycie” nr 1/93. Artykuł ten świadczył, że potrzeba wypracowania metody możliwie obiektywnej oceny banków była wówczas wyczuwana nie tylko w redakcji „Gazety Bankowej”.

Opracowując metodologię, przyjęto generalną zasadę, że główna ocena banków oparta będzie na odpowiednio przeliczonych, już audytowanych ich sprawozdaniach finansowych. Szczegółowe elementy metody wyliczania oceny ewoluują, natomiast niezmienna pozostaje zasada, że wskaźniki ekonomiczno-finansowe są przeliczane na punkty, które się następnie sumuje. Stałym elementem oceny jest również punktowa ocena jurorów – grona ekspertów, którzy przyznają wszystkim uczestniczącym bankom punkty.

Powołując skład jury ratingu, redakcja przyjęła zasadę, że w jego skład nie mogą wchodzić osoby związane z bankami komercyjnymi. Dlatego też z konieczności następowały zmiany na funkcji przewodniczącego: prof. Władysława Bakę po roku, gdy na krótko został prezesem jednego z takich banków, zastąpił Stefan Kawalec (zanim trafił do Banku Handlowego), rok później Lesław Paga. Po nim ratingi nadzorowali Hubert Janiszewski (zanim trafił do Deutsche Bank), prof. Antoni Kantecki, wówczas prezes Fundacji Edukacji i Badań Bankowych, oraz – ostatnio – Andrzej Lech, prezes Warszawskiego Instytutu Bankowości.

W redakcji „Gazety Bankowej” od początku zdawano sobie sprawę, że nawet najlepiej zaprojektowana metoda oceny banków i nawet najbardziej szacowne jury nie pozwalają na uznanie tych ocen za równie miarodajne jak choćby oceny uznanych

Problemy i poglądy

agencji ratingowych. Jak zaznaczono, agencje te nie wystawiały wówczas ocen wiarygodności kredytowej bankom w Polsce. Dlatego w redakcji zrodził się pomysł nawiązania współpracy z którąś ze światowych agencji w celu rozwijania ratingu przy jej współpracy, łącznie z powołaniem spółki z udziałem „Gazety Bankowej” i takiej agencji do obsługi rynku polskiego (jaką jest dzisiaj Fitch Polska). Realizacja tego pomysłu nie wyszła poza fazę wstępnych zapytań skierowanych do kilku agencji.

Mimo upływu dziesięciu lat, mimo powstawania kolejnych rankingów banków w innych wydawnictwach rating „Gazety Bankowej” nadal pozostaje jedynym, który kompleksowo ocenia banki. Inne rankingi czy konkursy oceniają bowiem banki na ogół w węższych aspektach (np. banki najbardziej przyjazne przedsiębiorcom). W ciągu tych dziesięciu lat nigdy nie zdarzyło się, aby metodologia zastosowana przez „Gazetę Bankową” była kwestionowana przez same banki czy też czytelników. Nigdy też nie podważano konkretnych ocen. Praktycznie nie zdarzyło się, aby banki ocenione wysoko w ratingu „GB” wkrótce ujawniły złą sytuację, co potwierdza, że rating sprawdza się i znajduje uznanie wśród czytelników i samych banków. W tym roku, w czerwcu, ukaże się jego dziesiąta edycja.

W dalszej części referatu zostanie szczegółowo omówiona metoda wykorzystana do sporządzenia ostatniej edycji naszego ratingu „Najlepsze banki '2001”, a następnie zostanie przedstawiona historia i geneza zmian, jakie następowały w ratingu w jego kolejnych edycjach.

„NAJLEPSZE BANKI '2001”

Znalezienie się na liście sklasyfikowanych w dziewiątej edycji rankingu „Najlepsze banki” wymagało spełnienia kilku kryteriów wstępnych. Nie wystarczyło dostarczenie swojego bilansu i rachunku wyników, trzeba było jeszcze nadesłać opinię audytora i wypełnić ankietę z informacjami dodatkowymi. Minimalne wymogi wstępnie kwalifikujące bank do udziału w ratingu „Gazety Bankowej” były następujące:

- ❖ posiadanie współczynnika wypłacalności nie niższego niż 8 proc. (zgodnie z minimalnymi wymogami NBP) oraz
- ❖ uzyskanie w 2000 r. dodatniego wyniku finansowego netto,
- ❖ nie uwzględnia się banków, których kapitał własny jest niższy od minimalnych wymogów Nadzoru Bankowego, czyli 5 mln ecu (według kursu w grudnia 2000 stanowi to równowartość 19,4 mln PLN),
- ❖ banki, które nie przekazały opinii audytora, decyzją jury zostały wykluczone z rywalizacji.

Tak wyglądała wstępna klasyfikacja do ratingu. Członkowie jury zdecydowali w głosowaniu, że do głównego ratingu zakwalifikowane zostały jedynie te banki, które zgromadziły co najmniej 30 punktów oceny finansowej.

W głównej tabeli ratingowej banki uporządkowano według malejącej wielkości oceny punktowej WGB („Wskaźnik Gazety Bankowej”). Odmienne szeregowane są banki, które znalazły się w gronie niesklasyfikowanych – tam o kolejności decydowała wielkość aktywów banku.

Bezpieczny Bank

Wskaźnik „Gazety Bankowej” to suma punktów zdobytych przez uczestników ratingu za wskaźniki finansowe oraz punktacji banku dokonanej przez jury (tzw. ocena subiektywna).

A. Ocena wskaźników finansowych

Wskaźniki finansowe podzielono na cztery grupy. Obok każdego wskaźnika umieszczona została maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za dany wskaźnik.

Wskaźniki dynamiki – maksymalna ocena 17 pkt

- ❖ **wzrost funduszy własnych** – (3)
- ❖ **wzrost kredytów netto** – (5)
- ❖ **wzrost depozytów** – (5)
- ❖ **wzrost zysku netto** – (4)

Wskaźniki dynamiki wyliczone zostały dla trzech kolejnych lat. Ocena za dynamikę dla każdego z ocenianych wskaźników kształtuje się według następującego schematu:

- ❖ dynamika (2000 do 1999) – 50 proc. oceny,
- ❖ dynamika (1999 do 1998) – 30 proc. oceny,
- ❖ dynamika (1998 do 1997) – 20 proc. oceny.

Wskaźniki struktury portfela – 13 pkt

- ❖ **aktywa pracujące do aktywów** – (2)
- ❖ **udział kredytów w sumie bilansowej** – (4)
- ❖ **stosunek należności nieregularnych do kredytów netto** – (7)

Wskaźniki efektywności – 29 pkt

- ❖ **rentowność netto** – (5)
- ❖ **stopa zwrotu z kapitału netto** – (12)
- ❖ **zwrot na aktywach netto** – (6)
- ❖ **zysk netto na 1 zatrudnionego** – (6)

Inne – 11 pkt

- ❖ **wysokość funduszy podstawowych** – (5)
- ❖ **współczynnik wypłacalności** – (6)

B. Sposób przeliczania wskaźników na punkty

Wzorce

Na podstawie wskaźników banków uczestniczących w klasyfikacji wyliczone zostaną wzorce.

Problemy i poglądy

Do wyliczenia wzorca brane są wskaźniki 12 banków najlepszych w danej dziedzinie. Odrzuca się 5 najwyższych wskaźników – z pozostałych siedmiu wylicza średnią arytmetyczną, która staje się wzorcem dla danego wskaźnika.

Przeliczanie na punkty

Wariant 1 – dotyczy wszystkich wskaźników oprócz tych, o których mowa w innych wariantach. Jeżeli wielkość wskaźnika danego banku była równa bądź wyższa niż wzorzec, wtedy otrzymuje on w danej kategorii maksymalną liczbę punktów. Jeżeli nie, ocena obliczana jest w następujący sposób:

$(\text{wskaźnik banku/wzorzec}) \times \text{maksymalna liczba punktów za dany wskaźnik}$.

Jeżeli wśród wskaźników dynamiki wystąpił spadek danej kategorii (np. liczby oddziałów), bank dostaje w danej kategorii 0 pkt. Jeżeli jakiś wskaźnik efektywności ma wielkość ujemną, bank dostaje za niego również 0 pkt. Brak informacji o wskaźnikach również skutkuje przyznaniem zera punktów.

Wariant 2 – dotyczy wskaźników: stosunek należności nieregularnych do kredytów. Obliczanie wzorca podobne jak w wariantcie 1 – brane są pod uwagę banki o najniższym poziomie danego współczynnika. Brak należności nieregularnych lub kredytów straconych powoduje automatyczną eliminację banku z wyliczania wzorca – podmiot taki dostaje w danej kategorii maksymalną liczbę punktów. Obliczanie oceny banków, które miały dany wskaźnik wyższy od wzorcowego według następującej formuły:

$(\text{wzorzec/wskaźnik banku}) \times \text{maksymalna liczba punktów możliwych do zdobycia za dany wskaźnik}$.

Wariant 3 – dotyczy współczynnika wypłacalności. Poniżej podane są przedziały współczynnika wypłacalności wraz z oceną przysługującą za współczynnik, mieszczący się w pokazanym przedziale:

- 12–18% – 5 pkt,
- 8–12% – 6 pkt,
- ponad 18% – 2 pkt,
- poniżej 8% – 0 pkt.

Wariant 4 – dotyczy wielkości funduszy własnych podstawowych. W pierwszej edycji ratingu ustalono, że maksymalna ocena za wielkość funduszy podstawowych przyznawana będzie tym bankom, których fundusze podstawowe były równe lub większe od 1 bln starych złotych. W następnych latach wielkość funduszy została przeliczona zgodnie ze wzrostem kursu dolara w NBP (liczone jako średni kurs z grudnia danego roku do kursu z grudnia poprzedniego roku). Za fundusze równe/większe od tej wielkości bank dostaje maksymalną liczbę punktów. Za kapitał w wysokości mniejszej/równej 5 mln ecu bank nie dostaje żadnych punktów. Wielkości pośrednie przeliczone zostają proporcjonalnie.

C. Ocena jury

Do dyspozycji jury pozostaje 30 punktów. Ocenie jury podlegają czynniki niemierzalne, takie jak aktywność banków na poszczególnych rynkach, sprawność władz banku, ich innowacyjność, wprowadzanie nowych produktów oraz ocena wystawiana bankom w badaniach opinii społecznej (elit, klientów) prowadzonych zwłaszcza przez Instytut Pentor. Szef tego Instytutu od początku jest członkiem jury. Kolejnym elementem branym pod uwagę przez jury jest treść pełnej opinii audytora, a więc jury zapoznaje się ze wszystkimi zastrzeżeniami i uwagami audytorów.

W składzie jury jest sześciu członków, każdy z nich posiada pulę 5 punktów, które może przyznać – po dyskusji z pozostałymi jurorami – danemu bankowi. Pięciu jurorów to eksperci spoza redakcji, a szóstym członkiem jest przedstawiciel „Gazety Bankowej”, który dysponuje taką samą pulą punktów jak pozostali jurorzy.

ZMIANY W METODZIE LICZENIA W „GB” „NAJLEPSZYCH BANKÓW”

Rating „Najlepsze banki” zmieniał się tak, jak zmieniał się polski sektor bankowy. Ciałem, które kolegiально podejmuje decyzje dotyczące korekt w metodzie wykorzystywanej w „Najlepszych bankach”, jest jury. Zmiany metodologiczne w ratingu miały różne przyczyny, które można zakwalifikować do następujących kategorii:

A. Dostosowanie ratingu do nowych warunków

Dostosowanie ratingu do nowych warunków polega na corocznym monitoringu zmian zachodzących w polskim systemie bankowym. Pojawianie się nowych zjawisk i tendencji, istotnych dla kondycji ekonomiczno-finansowej banków, skutkowało dodawaniem nowych wskaźników, które najlepiej mogły kwantyfikować te nowe zjawiska i tendencje. Wśród najbardziej istotnych przyczyn zmian w metodzie wykorzystywanej w ratingu wymienić można:

- ❖ zmiany preferencji oceniającego jury

Dobór wskaźników do ratingu, a także wag im przypisanych ewoluował i był pochodną zmian preferencji jury i zmian sytuacji, którą obserwowaliśmy w polskim sektorze bankowym. Przykładowo, spadek punktacji danej kategorii świadczył o chęci przesunięcia akcentów ratingu „Najlepsze banki” na inne kategorie. Zmiany wskaźników wynikały m.in. z tego, że poglądy na to, jakie czynniki są istotne dla kondycji banków, również nie były stałe.

- ❖ niesprawdzenie się w praktyce części wskaźników

Były również wskaźniki, które nie sprawdziły się bądź ich znaczenie zmniejszyło się, np wskaźnik dynamiki majątku trwałego, który wypadł w trzeciej edycji ratingu.

Problemy i poglądy

Zmianę tę uzasadniano m.in. odejściem od promowania kosztownych inwestycji związanych z budową przez banki swoich placówek.

❖ trudności ze zdobyciem informacji o wybranych miernikach

W tej grupie wskaźników podać można m.in. wskaźnik płynności, który nie musiał być sprawozdawany, co powodowało, że znaczna część banków nie ujawniała go. W tej sytuacji przyznawanie zera punktów dużej grupie banków, które go nie podały, przestało mieć sens.

B. Historia zmian metody liczenia ratingu „Gazety Bankowej”

Zmiany w strukturze rozdziału punktów w ratingu „Najlepsze banki” wynikały z ewolucji sytuacji w sektorze bankowym, których wyrazem były zmiany preferencji jury.

Zmiany nie miały charakteru jednokierunkowego, ale następowały jednocześnie na kilku obszarach. Oprócz zmian struktury punktacji ratingu, dotyczyły również innych wskaźników, bądź zmiany zasad wstępnej kwalifikacji banków do grupy, której wyniki punktowe były prezentowane.

Tabela 1. Zmiany struktury punktacji ratingu „Gazety Bankowej”

Edycja	Dynamika	Struktura	Efektywność	Inne (bezpieczeństwo)	Jury
2001	17	13	29	11	30
2000	15	11	31	13	30
1999	15	11	31	13	30
1998	15	12	29	14	30
1997	12	12	26	20	30
1996	13	15	23	19	30
1995	12	15	21	27	25
1994	12	19	22	27	20
1993	12	19	22	27	20

I. Edycja pierwsza (1993)

W pierwszej edycji ratingu nie było wstępnych kryteriów kwalifikujących. Uczestniczyć mogły wszystkie banki, niezależnie od uzyskanych wyników, wielkości czy poziomu kapitałów własnych. Do utworzenia wskaźnika banku „idealnego”, czyli takiego, który zdobywa w danej kategorii komplet punktów, wykorzystywaliśmy

Bezpieczny Bank

wskaźniki 5 najlepszych banków o kapitale mieszanym oraz 5 najlepszych wyłonionych z grupy 9 banków komercyjnych wyłonionych z NBP i 5 dużych banków o dominującym udziale kapitału państwowego (Bank Handlowy, PKO BP, Pekao SA, BGŻ i BGK). U podstaw stworzenia tego warunku były wstępne symulacje, według których brak takiego ograniczenia powodował, że najwyższe miejsca zajmowały banki małe bardzo dynamiczne i ekspansywne, ale nie zawsze dające wystarczającą rękojmię bezpieczeństwa współpracy. Ten element – drugim było dodanie wskaźnika bezwzględnej wielkości kapitałów własnych – powodował, że w gronie czołowych banków mogły się znaleźć silne kapitałowo najlepsze polskie banki, a nie startujące praktycznie od zera gwiazdy, które – jak się później okazało – nie zdołały dostatecznie wyrosnąć i osiągnąć masy krytycznej wystarczającej, aby być podmiotem o znaczącym udziale rynkowym.

II. Edycja druga (1994)

Metoda wyliczania oceny ratingowej nie uległa zmianie w porównaniu z rokiem poprzednim. Po raz pierwszy dokonana została wstępna selekcja eliminująca te banki, które nie podały współczynnika wypłacalności, nie przesłały ankiety i swoich wyników finansowych oraz te, które rozpoczęły działalność w drugiej połowie roku i nie brały udziału w ratingu.

III. Edycja trzecia (1995)

W trzeciej edycji ratingu wprowadzono dodatkowe wstępne kryterium kwalifikacyjne, którym było posiadanie funduszy podstawowych w wysokości nie niższej niż równowartość 5 mln ecu, co było minimalnym wymogiem kapitałowym NBP wobec banków ubiegających się o pozwolenie na prowadzenie działalności bankowej. Banki, które nie spełniły tego kryterium, umieszczono na liście dodatkowej. Jury nie oceniało również banków o najmniejszych kapitałach. Podniesienie wagi oceny jury z 20 do 25 punktów skutkowało spadkiem oceny efektywności o 1 punkt i struktury portfela o 4 punkty. Zmniejszyła się liczba ocen wskaźników dynamiki i struktury, pojawił się wskaźnik dynamiki zysku netto. W kategorii bezpieczeństwa zniknął jeden wskaźnik, a w jego miejsce pojawiły się dwa inne. Szczegółowe zmiany przedstawiono w tabeli 2.

IV. Edycja czwarta (1996)

W edycji opublikowanej w 1996 r., oprócz dotychczas funkcjonujących wstępnych kryteriów kwalifikacji, czyli funduszy podstawowych w wysokości co najmniej równowartości 5 mln ecu, oraz podania współczynnika wypłacalności, pojawił się warunek przesłania opinii audytora do raportu rocznego za oceniany w ratingu okres. Dalszym zmianom uległ zestaw wskaźników punktujących w ratingu (informacje o zmianach – tabela 2). W strukturze punktacji poważnie zredukowano liczbę punktów przyznawanych za wskaźniki bezpieczeństwa, a wzrosła rola efektywności i w minimalnym stopniu dynamiki. Ocena punktowa pozostająca do dyspozycji jury została zwiększona do poziomu 30 punktów (i od tego czasu już się nie zmieniała).

Problemy i poglądy

Tabela 2. Zmiany wskaźników wykorzystywanych w ratingu „GB”

Wskaźniki dynamiki

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
fundusze własne	x	X	X	x	x	x	x	x	x
kredyty	x	X	X	x	x	x	x	x	x
depozyty	x	X	X	x	x	x	x	x	x
zysk brutto	x								
zysk netto		X	X	x	x	x	x		
aktywa							x	x	x
liczba oddziałów							x	x	x
majątek trwały								x	x
fundusze podstawowe								x	x

Wskaźniki struktury portfela

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
aktywa pracujące do aktywów	x	X	X	x	x				
udział kredytów w aktywach	x	X	X	x	x	x	x	x	x
należn. nieregularne do kredytów	x	X	X	x	x	x	x	x	x
fundusze własne do kredytów					x	x	x	x	x
udział papierów dłużnych w aktywach						x			
udział należn. od podm. fin. w aktywach						x			
udział akcji w aktywach						x			
udział papierów wart. w aktywach							x	x	x
kredyty do depozytów								x	x

Wskaźniki efektywności

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
zysk na zatrudnionego	x	X	X	x	x	x	x	x	x
zwrot z aktywów	x	X	X	x	x	x	x	x	x
stopa zwrotu z kapitału	x	X	X	x	x	x	x	x	x

Bezpieczny Bank

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
rentowność netto	x	X	X	x	x	x	x	x	x
rentowność brutto		X	X	x	x	x	x	x	x
suma bilansowa na zatrudnionego								x	x

Inne (dawniej bezpieczeństwa)

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993
fundusze własne	x	X	X	x	x	x	x	x	x
współczynnik wypłacalności	x	X	X	x	x	x	x	x	x
posiadanie ratingu		X	X	x	x				
wskaźnik płynności					x	x	x		
kredyty stracone do kredytów							x		
rezerwy celowe do należności nieregularnych								x	x

V. Edycja piąta (1997)

Zmiany pojawiły się już na poziomie wstępnych kryteriów kwalifikacji. Dodatkowo zastosowano wymóg, by banki, które znalazły się w gronie sklasyfikowanych w ratingu, miały dodatni wynik finansowy w ostatnim okresie obrotowym. Otrzymanie przez bank oceny jury, a więc także znalezienie się w gronie banków sklasyfikowanych, wymagało uzyskania co najmniej 35 punktów w ocenie finansowej (50 proc. oceny maksymalnej).

Zmianie uległ zarówno dobór wskaźników wykorzystanych w ratingu, jak i struktura oceny punktowej – najbardziej powiększyła się ocena wskaźników efektywności, o 1 punkt wzrosła nota za bezpieczeństwo, niżej punktowała struktura portfela i bezpieczeństwo.

VI. Edycja szósta (1998)

W edycji szóstej wstępne kryteria kwalifikacji nie uległy zmianie. Ocena dynamiki i efektywności zwiększyła się kosztem wskaźników bezpieczeństwa. Wyliczenia wskaźników dla banku wzorcowego dokonano na podstawie wyników 12 banków najlepszych w danej kategorii. Wskaźnik wzorcowy to średnia dla 7 banków, które znalazły się wśród 12 najlepszych – wyniki 5 najlepszych odrzucono. Ten sposób liczenia wskaźników wzorcowych nie uległ już zmianie w kolejnych edycjach ratingu.

VII. Edycja siódma (1999)

W 1999 r. największe zmiany zaszły w klasyfikacji dynamiki, gdzie nie uległ zmianie zestaw ocenianych wskaźników, natomiast ocena obejmowała trzy kolejne okresy roczne, dzięki czemu stała się bardziej stabilna i mniej uzależniona od chwilowych skoków poszczególnych ocenianych kategorii. Licząc wskaźnik udziału kredytów do aktywów, do wartości kredytów dodano również nieskarbowe papiery dłużne będące w posiadaniu banków. Zmiana ta przetrwała jeszcze rok, w ostatniej edycji zrezygnowano z dodawania tej kategorii, gdyż nie dla wszystkich uczestników można ją było uzyskać. Zmiany w strukturze przyznanych punktów miały charakter kosmetyczny.

VIII. Edycja ósma (2000)

W przedostatniej edycji ratingu „Gazety Bankowej” liczba punktów, które zakwalifikowały się do grona ocenianych, zmniejszona została z 35 do 21 punktów. Nie zmieniła się liczba punktów przyznawanych za poszczególne oceniane kategorie oraz dobór wykorzystywanych wskaźników.

IX. Edycja dziewiąta (2001)

Szczegółowa metoda wyliczania ocen ratingowych w ostatniej edycji z roku 2001 została wcześniej przedstawiona. Zmiany metodyczne, jakie zaszły w ostatniej edycji, polegały na eliminacji oceny za posiadanie ratingu, rentowności brutto oraz zastąpieniu dynamiki zysku brutto dynamiką zysku netto. W strukturze punktowej część oceny, zarezerwowana dotychczas dla innych, oraz wskaźników efektywności przesunięta została do grupy wskaźników dynamiki i struktury portfela. Liczba punktów oceny finansowej, która pozwalała na znalezienie się w gronie banków ocenianych przez jury, została podniesiona do 30.

C. Posumowanie i wnioski

Rankingi i ratingi banków spełniają wiele funkcji. Do najbardziej podstawowych zaliczyć można funkcję informacyjną i promocyjną. Nawet najprostsze rankingi, prezentujące jedynie wybrane dane, niosą w sobie duży ładunek informacji potrzebnej klientom oraz całemu sektorowi podmiotów gospodarczych. Specyfika działania współczesnej bankowości polega również na otwartości i stałej prezentacji informacji finansowych, co ma służyć utrzymywaniu wiarygodności w oczach klientów i stwarzać klimat do jak najlepszej współpracy. Rankingi i ratingi są również okazją do prezentacji osiągnięć i pośrednio pełnią funkcję upowszechniania wzorców.

Ratingi nadające poszczególnym uczestnikom ocenę punktową próbują skwantyfikować najważniejsze wskaźniki ekonomiczno-finansowe. Ostateczna ocena jest zatem miernikiem tego, jak sobie radziły poszczególne banki w okresie objętym oceną ratingową.

Rating „Gazety Bankowej” ma pełnić również funkcję promocji najlepszych. Nieprzypadkowo zatem nie prezentuje się wyników punktowych banków wypadających

Bezpieczny Bank

słabiej. Nie czujemy się władni wyrokować o słabej kondycji danego podmiotu na podstawie ratingu publikowanego w „Gazecie Bankowej”. Komentarze tego typu mogą bowiem stać się samosprawdzającymi się prognozami. Prezentując wskaźniki wzorcowe, staramy się również upowszechnić osiągnięcia najlepszych w danej dziedzinie. Znalezienie się w ścisłej czołówce naszego ratingu to rekomendacja dla klientów, że to są właśnie te podmioty, które in plus wyróżniają się z całego sektora bankowego. Ograniczeniem zawsze pozostaje dobrowolność dostarczania danych i brak możliwości ich weryfikacji. Praktyka pokazuje również, że zawsze należy się liczyć z pojawieniem się symbolu bd. (brak danych) bądź podobnego, który skutkuje brakiem punktów w danej kategorii, a w związku z tym wyliczona ocena nie jest w pełni reprezentatywna dla danego podmiotu.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia, należy oczekiwać dalszej ewolucji metody liczenia oceny ratingowej „Gazety Bankowej”. Podobnie jak dotychczas, zmiany w sektorze bankowym oraz nowe wydarzenia i zjawiska, jakie będą zachodzić w polskiej bankowości, znajdą również odzwierciedlenie w wynikach ratingu „Gazety Bankowej”, a także metodzie wykorzystywanej do jego wyliczania.

Grzegorz Gadomski jest współtwórcą metodologii ratingu „Najlepsze banki” i był sekretarzem jury ratingu we wszystkich jego edycjach.

Sławomir Lipiński był współtwórcą koncepcji ratingu, uczestniczył w pracach jury w latach 1993–1996 i 2000–2001. Obecnie jest redaktorem naczelnym „Gazety Bankowej”.

SYSTEM MONITOROWANIA W BFG SYTUACJI BANKÓW KOMERCYJNYCH

1. WPROWADZENIE

Prezentowany poniżej system monitorowania banków komercyjnych został opracowany w 2001 r. i obecnie znajduje się w fazie testowania i aktualizacji. Przy jego opracowaniu wykorzystano doświadczenia Funduszu z dotychczasowej analizy banków. Przypomnijmy, że w 1996 r. w Funduszu został stworzony i wdrożony system wczesnego ostrzegania¹⁾. Obecny system monitorowania jest tożsamy co do celu, tj. identyfikowania banków o zagrożonej wypłacalności i banków o pogarszającej się sytuacji finansowej, w porównaniu jednak z wersją pierwotną znacznie zmodyfikowano metody identyfikacji tych banków

2. CEL SYSTEMU

System monitorowania banków komercyjnych jest punktem wyjścia do szczegółowych analiz banków. Ma on umożliwić sprawną, na podstawie odpowiedniego algorytmu opartego na danych sprawozdawczych, identyfikację banków, których sytuacja finansowa jest zła lub może ulec pogorszeniu. **Dalszej, pogłębionej analizy i identyfikacji banków zagrożonych** dokonuje się z wykorzystaniem informacji z innych źródeł, o czym będzie mowa w punkcie 3.1.

Zadaniem systemu monitorowania jest dostarczenie informacji o sytuacji finansowej banku w trzech aspektach:

- ❖ **stanu obecnego** – stwierdzonego poprzez badanie negatywnych odchyień od wartości wzorcowych bądź wyników osiąganych przez inne banki w poszczególnych obszarach oceny,
- ❖ **zmian** – świadczących o pogarszaniu, stabilności bądź poprawie sytuacji finansowej w poszczególnych obszarach oceny,
- ❖ **tendencjach rozwojowych** – pokazujących znaczne rozszerzanie bądź ograniczanie działalności.

3. ZAŁOŻENIA SYSTEMU

3.1. Baza informacyjna o bankach

Rodzaj, zakres oraz jakość informacji o bankach warunkują wybór metody tworzenia systemu monitorowania. Ograniczenie informacyjne, dotyczące zarówno czynników mierzalnych, jak i czynników niemierzalnych, implikuje sposób tworzenia systemu monitorowania banków.

Podstawowym źródłem informacji mierzalnych BFG jest sprawozdawczość przesyłana przez banki dla NBP. Sprawozdawczość nie dostarcza wszystkich informacji dla potrzeb badania ryzyka, czego przykładem może być niemożność identyfikacji ryzyka branży.

Do dodatkowych źródeł danych i informacji zarówno liczbowych, jak i niemierzalnych należą informacje GINB, KNB, przekazywane bezpośrednio przez banki oraz informacje prasowe. W wielu przypadkach informacje te mają charakter wybiórczy i dotyczą jedynie części banków.

Odrębną kwestią jest wiarygodność danych sprawozdawczych przesyłanych przez banki do NBP. Konstruując system monitorowania, przyjęto, że dane sprawozdawcze są wiarygodne i rzetelnie określają kondycję finansową banku. Informacje o bankach, w których GINB lub audytorzy stwierdzili nieprawidłowości w działaniu i/lub nieprawidłowości w sprawozdawczości, nie są uwzględniane w systemie, lecz na etapie analizy szczegółowej banków.

Reasumując, można stwierdzić, że kompletną i spójną bazą informacji dotyczącą wszystkich banków jest sprawozdawczość dla NBP. **Baza ta stanowi jedyne źródło danych dla budowy systemu monitorowania.** Pozostałe źródła danych są traktowane jako dodatkowe w indywidualnej ocenie banków.

3.2. Zakres podmiotowy oraz częstotliwość analiz

Z populacji banków objętych systemem monitorowania wyłączono banki, które nie prowadzą bądź nie rozwinęły jeszcze pełnej działalności operacyjnej. Warunek ten dotyczy banków prowadzących działalność operacyjną krócej niż 2 lata oraz banków, których istnienie uwarunkowane jest jedynie możliwością sprzedaży ich licencji. W przypadku banków rozpoczynających działalność operacyjną należy brać pod uwagę wysokie prawdopodobieństwo generowania strat i dużą zmienność wskaźników nie wynikającą ze złej sytuacji finansowej. W przypadku drugiej grupy banków wskaźniki liczone dla banków prowadzących ograniczoną działalność operacyjną są zniekształcone i osiągają często wartości ekstremalne.

Oddzielnym zagadnieniem jest łączenie się banków komercyjnych oraz proces powstawania nowego banku po zakupie licencji istniejącego już podmiotu (ale w tym przypadku prowadzącego działalność operacyjną przed tym zakupem). Pierwszy przypadek może ilustrować fuzja Banku Zachodniego SA i Wielkopolskiego Banku Kredytowego SA, w przypadku drugim można wspomnieć o kupnie licencji bankowej BWR Banku Secesyjnego SA przez DaimlerChrysler Services (Debis) Bank Polska

Problemy i poglądy

SA. Przyjęto, że w takich wypadkach będzie prowadzona tylko ocena stanu, tj. z czasowym pominięciem badania zmienności i rozwoju.

Ze względu na wykorzystanie sprawozdań rachunku zysków i strat system monitorowania jest prowadzony **w cyklu kwartalnym**.

3.3. Obszary analizy oraz wskaźnik syntetyczny

W większości banków o pogarszającej się sytuacji finansowej to pogorszenie jest widoczne w poszczególnych dziedzinach analizy, np. zauważalne jest pogorszenie rentowności lub pogarszanie się jakości należności. Pogorszenie sytuacji banku we wszystkich sferach występuje w nielicznych, skrajnych przypadkach i przeważnie dotyczy banków, których sytuacja finansowa jest już zła. Opierając się na tych doświadczeniach, w prezentacji wyników oceny stanu finansowego uwzględniono, poza wskaźnikiem syntetycznym²⁾ także wyniki oceny poszczególnych obszarów analizy. Niski poziom wskaźnika syntetycznego świadczy o pogorszeniu się wyników we wszystkich badanych sferach, w przypadku pozostałych banków należy przebadać wyniki poszczególnych obszarów.

3.4. Metody oceny

Ocena sytuacji finansowej banku (ocena stanu) przeprowadzona jest pod kątem wystąpienia zjawisk negatywnych, tzn. bada się, czy bank wykazuje odchylenia *in minus* w stosunku do wartości granicznych, świadczące o złej lub pogarszającej się sytuacji finansowej banku w danym obszarze analizy. Zdaniem autorów takie podejście pozwala na realizację celu Funduszu, jakim jest identyfikacja banków zagrożonych.

W przypadku **analizy zmian** badana jest poprawa lub pogorszenie stanu finansowego w poszczególnych obszarach analizy. Jej miernikiem jest różnica między oceną sytuacji finansowej banków według stanu na koniec i na początek badanego okresu.

Badania tendencji rozwojowych dokonuje się poprzez analizę dynamiki wybranych pozycji bilansowych i pozabilansowych, przy czym bierze się pod uwagę wartości skrajne *in plus* i *in minus*. Badaniu temu nadano charakter pomocniczy, tzn. jego wyniki nie są włączone do oceny banku, a jedynie mają charakter poglądowy.

3.5. Wybór wartości granicznych

Podstawą dla zaproponowania wartości granicznych były przepisy prawne oraz analiza statystyczna obejmująca dane sprawozdawcze sektora banków komercyjnych z okresu 31.03.1997–30.09.2001 r. W systemie zastosowano dwa ich rodzaje: stałe, określone na podstawie przepisów prawnych bądź arbitralnie przez twórców syste-

Bezpieczny Bank

Tabela 1. Wartości mediany oraz percentyli dla wybranych wskaźników (dla pozycji bilansowych i pozabilansowych) w latach 1997–2001 (w %)

	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000	31.03.2001	30.06.2001	30.09.2001	mediana*
Udział należności zagrożonych w należnościach od podm. niefinansowych, sektora budżetowego i pozostałych podmiotów finansowych (z odsetkami)								
mediana	10,94	8,36	11,35	16,12	18,23	17,13	18,58	16,12
perc. 60	13,53	12,68	13,99	18,34	20,10	20,58	22,11	18,34
perc. 60 / med. (%)	123,68	151,71	123,30	113,75	110,28	120,19	119,00	120,19
perc. 70	16,11	17,60	18,20	23,10	27,51	24,46	25,22	23,10
perc. 70 / med (%)	147,23	210,52	160,43	143,29	150,92	142,80	135,73	147,23
perc. 80	19,96	21,97	24,14	31,01	34,39	31,81	39,70	31,01
perc. 80 / med (%)	182,46	262,76	212,81	192,39	188,67	185,72	213,70	192,39
perc. 90	43,54	33,46	35,67	42,97	48,33	47,21	52,90	43,54
perc. 90 / med (%)	398,04	400,31	314,44	266,59	265,15	275,69	284,77	284,77
Udział zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych w zobowiązaniach pozabilansowych udzielonych ogółem								
mediana	0,00	0,04	0,63	2,50	2,99	2,75	3,23	2,50
perc. 60	0,07	0,38	2,08	3,76	4,30	3,69	4,75	3,69
perc. 60 / med. (%)	–	874,74	328,29	150,75	144,01	134,18	147,14	148,95
perc. 70	1,26	1,70	3,68	5,24	6,06	6,97	7,41	5,24
perc. 70 / med (%)	–	3875,98	581,26	210,21	202,87	253,93	229,24	241,58
perc. 80	4,54	3,48	7,31	11,00	11,51	10,71	10,17	10,17
perc. 80 / med (%)	–	7918,96	1154,76	440,87	385,12	389,85	314,79	415,36
perc. 90	11,73	12,92	11,92	18,40	21,60	21,54	21,83	18,40
perc. 90 / med (%)	–	29378,10	1882,20	737,53	722,79	784,28	675,79	760,90
Udział funduszy własnych w pasywach								
mediana	10,74	10,63	9,77	9,58	8,82	8,84	8,62	9,58
perc. 10	3,29	4,26	5,62	4,78	4,75	4,66	4,68	4,68
perc. 10 / med. (%)	30,66	40,08	57,45	49,84	53,89	52,72	54,35	52,72
perc. 20	6,87	5,80	6,34	5,90	5,90	5,76	5,88	5,90
perc. 20 / med (%)	63,94	54,56	64,87	61,55	66,94	65,10	68,20	64,87
perc. 30	8,36	7,81	8,36	7,59	6,91	7,62	7,20	7,62
perc. 30 / med (%)	77,77	73,53	85,58	79,20	78,29	86,24	83,49	79,20
perc. 40	9,74	9,59	9,11	8,31	8,09	7,94	7,67	8,31
perc. 40 / med (%)	90,64	90,27	93,17	86,69	91,77	89,82	88,97	90,27

Źródło: dane NBP; opracowanie własne.

* Mediana kwartalnych poziomów poszczególnych statystyk.

Problemy i poglądy

Tabela 2. Wartości mediany oraz percentyli 60, 70, 80 i 90 dla wybranych wskaźników (z pozycji rachunku zysków i strat) w latach 1997–2001 (w %)

	31.12.1997	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000	31.03.2001	30.06.2001	30.09.2001	mediana*
Relacja salda rezerw do wyniku na działalności bankowej								
mediana	2,87	5,93	5,28	14,44	11,48	13,45	14,74	11,48
perc. 60	4,68	8,60	8,86	16,29	14,38	17,28	19,57	14,28
perc. 60 / med. (%)	162,97	145,15	167,81	112,77	124,37	128,47	132,75	132,75
perc. 70	6,70	11,54	12,75	20,41	19,15	20,02	22,23	19,15
perc. 70 / med (%)	233,20	194,64	241,41	141,31	166,84	148,88	150,80	166,84
perc. 80	10,53	18,87	16,35	26,52	24,64	27,38	28,68	24,64
perc. 80 / med (%)	366,53	318,41	309,57	183,61	214,67	203,59	194,53	214,67
perc. 90	13,99	25,51	20,78	35,20	41,58	41,39	50,29	35,20
perc. 90 / med (%)	486,79	430,52	393,46	243,70	362,21	307,77	341,19	362,21
Relacja kosztów działania do wyniku na działalności bankowej								
mediana	57,13	57,04	65,53	64,05	62,43	61,57	61,15	61,57
perc. 60	60,63	63,06	71,03	69,59	66,59	68,15	68,27	68,15
perc. 60 / med. (%)	106,12	110,55	108,39	108,64	106,66	110,67	111,63	108,64
perc. 70	68,70	69,36	78,34	75,06	70,39	74,72	73,67	73,67
perc. 70 / med (%)	120,25	121,59	119,54	117,19	112,75	121,35	120,46	120,25
perc. 80	74,77	77,47	86,08	78,15	74,61	78,78	77,75	77,75
perc. 80 / med (%)	130,87	135,80	131,35	122,02	119,51	127,94	127,15	127,94
perc. 90	88,91	84,74	99,10	87,64	86,11	83,71	85,50	86,11
perc. 90 / med (%)	155,61	148,56	151,22	136,84	137,92	135,96	139,81	139,81

Źródło: dane NBP; opracowanie własne.

* Mediana kwartalnych poziomów poszczególnych statystyk.

mu, oraz zmienne, wyznaczane na podstawie wartości percentyli. W pierwszej kolejności próbowano wyznaczyć wyłącznie limity stałe, wychodząc z założenia, iż umożliwią one ocenę poszczególnych banków z uwzględnieniem sytuacji finansowej sektora, tj. w przeciwieństwie do wartości granicznych relatywnych w przypadku pogorszenia się sytuacji finansowej sektora, fakt ten będzie odwzorowany w ocenie poszczególnych banków. Limity takie wyznaczono w przypadku 8 wskaźników, w których występują wyraźne granice umożliwiające jednoznaczną ich interpretację. W przypadku pozostałych 5 wskaźników (tabele 1 i 2) uznano, iż brak jest statystycznego uzasadnienia wprowadzenia limitów bezwzględnych, dlatego na podstawie wartości percentyli negatywnie ocenia się 40% banków osiągających najgorsze wskazania danego miernika.

3.6. Wskaźniki szczegółowe

Badania prowadzone przez autorów wskazują, że wprowadzenie do systemu monitorowania dużej liczby wskaźników i ocena ich tylko według kryterium mierzalnych nie odzwierciedla faktycznej sytuacji banków. Dodatkowym argumentem przemawiającym za wykorzystaniem mniejszej liczby wskaźników jest różny profil działalności banków. Dlatego ze względu na oparcie systemu na czynnikach mierzalnych zredukowano liczbę wykorzystywanych wskaźników do 13 – w ocenie stanu i zmienności oraz do 4 – w ocenie tendencji rozwojowych, które w sposób jednoznaczny wskazują na stan zagrożenia banku i jednocześnie kompleksowo opisują dany obszar. Większość wskaźników wybranych do systemu monitorowania jest powszechnie znana, natomiast dla potrzeb systemu opracowano 3 nowe. **Są to wskaźniki częstotliwości:** strat miesięcznych brutto, wysokiej miesięcznej dynamiki należności i zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych w okresie ostatnich 12 miesięcy od badanego okresu. Wskaźniki częstotliwości były stosowane, w bardziej okrojonej formie, przy ocenie banków komercyjnych. Jak zaobserwowano w trakcie prac analitycznych, pojawienie się kilku z kolei strat miesięcznych brutto, wysokich miesięcznych dynamik należności zagrożonych i zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych jest jednym z podstawowych wczesnych objawów występowania problemów finansowych w bankach.

Należy także dodać, że dla celów pełnego ujęcia ryzyka kredytowego zmieniono wskaźnik jakości należności (rozumiany jako wskaźnik jakości należności od podmiotów niefinansowych), przyjmując zmodyfikowane ujęcie podmiotowe.

Do systemu monitorowania włączono następujące wskaźniki:

Rentowność aktywów (ROA) (wynik finansowy brutto/aktywa netto)

Wskaźnik ten, przedstawiający rentowność działalności banku, z punktu widzenia Funduszu jest bardziej przydatny w ocenie banków niż wskaźnik rentowności funduszy (ROE), który wydaje się być istotniejszy dla akcjonariuszy. Rentowność działania oceniono w ujęciu brutto ze względu na uniknięcie zniekształcenia związanego z przepisami prawa podatkowego – m.in. koszty utworzenia rezerw na należności poniżej standardu i 50% rezerw na należności wątpliwe nie są traktowane jako koszt uzyskania przychodu w rozumieniu prawa podatkowego.

Częstotliwość strat miesięcznych brutto w okresie ostatnich 12 miesięcy

Wskaźnik częstotliwości strat miesięcznych brutto pokazuje, ile razy w okresie ostatnich 12 miesięcy od daty badania bank poniósł straty miesięczne brutto. Przykładowo, wskaźnik na poziomie 8 dla danego banku według stanu na 30.09.2001 r. oznacza, że w okresie październik 2000 – wrzesień 2001 bank 8-krotnie wykazał stratę miesięczną brutto. Tabela 3 ilustruje rozkład populacji banków komercyjnych pod względem liczby poniesionych strat miesięcznych w okresie grudzień 1998 r. – wrzesień 2001 r.

Problemy i poglądy

Tabela 3. Częstotliwość strat miesięcznych brutto w okresie 31.12.1998–30.09.2001 z uwzględnieniem liczby banków

Liczba strat mies.	Liczba banków komercyjnych*											
	1998.12	1999.03	1999.06	1999.09	1999.12	2000.03	2000.06	2000.09	2000.12	2001.03	2001.06	2001.09
0	19	17	19	17	24	22	20	13	6	6	10	9
1	20	20	16	19	14	14	15	19	21	13	9	12
2	11	12	13	8	10	11	12	12	15	20	12	9
3	11	9	8	8	7	9	9	11	7	7	17	14
4	4	5	4	6	2	2	5	7	9	7	5	6
5	2	1	6	7	3	1	2	2	3	4	3	3
6	3	4	2	3	4	4	2	1	1	3	2	5
7	.	.	1	1	3	2	1	2	2	2	2	1
8	.	.	1	1	1	2	2	3	4	4	2	4
9	1	2	1	2	1	1	.
10	.	.	.	1	1	1	1	.	.	2	3	2
11	1	1	1	.	1	1
12	1
Liczba banków ogółem*	71	68	70	71	69	69	71	72	71	69	67	67

Źródło: dane NBP; opracowanie własne.

* Bez banków prowadzących działalność operacyjną krócej niż 2 lata i prowadzących ograniczoną działalność operacyjną.

W przypadku wskaźnika częstotliwości strat miesięcznych od czerwca 2000 r. zauważalne jest zmniejszanie się liczby banków, które nie poniosły żadnej straty miesięcznej brutto w okresie ostatnich 12 miesięcy oraz zwiększenie się liczby banków, w których liczba strat miesięcznych wyniosła 8 i więcej.

Obciążenie wyniku na działalności bankowej kosztami działania (koszty działania/wynik na działalności bankowej)

Wskaźnik ilustruje, jaka część wyniku na działalności bankowej jest przeznaczona na pokrycie kosztów działania (osobowych i rzeczowych). Relacja ta kształtuje się na znaczącym poziomie (w badanym okresie grudzień 1997 – wrzesień 2001 mediana wynosiła ponad 50%).

Obciążenie wyniku na działalności bankowej saldem rezerw (saldo rezerw³⁾/wynik na działalności bankowej)

W przypadku dodatniego salda rezerw wskaźnik ten pokazuje, jaka część wyniku na działalności bankowej jest obciążona saldem rezerw. W przypadku ujemnego salda rezerw otrzymujemy informację, w jakim stopniu z tego tytułu został powiększony wynik na działalności bankowej. Dla celów systemu monitorowania istotna jest strona negatywna wskaźnika, tzn. uwzględnia się tylko relację dodatniego salda rezerw do wyniku na działalności bankowej⁴⁾. Należy dodać, że dotychczas mediana w sektorze banków komercyjnych przyjmowała zazwyczaj wartość dodatnią z tendencją wzrostową.

Wskaźnik jakości należności I (należności zagrożone/należności ogółem od podmiotów niefinansowych, sektora budżetowego i pozostałych podmiotów finansowych⁵⁾ – z odsetkami)

Wskaźnik ten został skonstruowany tak, aby w maksymalny sposób objął ryzyko kredytowe. Decydujący wpływ na kształtowanie się poziomu tego wskaźnika ma jakość należności od podmiotów niefinansowych oraz od firm leasingowych.

Wskaźnik jakości należności II (należności od podmiotów finansowych – z wyłączeniem pozostałych podmiotów finansowych/należności ogółem od podmiotów finansowych – z wyłączeniem pozostałych podmiotów finansowych, z odsetkami)

Wskaźnik ten określa jakość należności nie ujętych we wskaźniku jakości I. Poziom tego wskaźnika zależy głównie od jakości należności od banków.

Wskaźnik częstotliwości wysokiego wzrostu należności zagrożonych

Wskaźnik częstotliwości wysokiego wzrostu należności zagrożonych określa, ile razy w okresie ostatnich 12 miesięcy od daty badania nastąpił w banku wysoki – w porównaniu z tendencjami w sektorze – wzrost należności zagrożonych⁶⁾. Pojęcie „wysoki wzrost” oznacza, że bank mieścił się w 20% populacji o najwyższej dynamice należności zagrożonych. Wskaźnik na poziomie 6 według stanu na 30.09.2001 r. oznacza, że w okresie październik 2000 – wrzesień 2001 bank 6-krotnie wykazał wysoki wzrost należności zagrożonych. Tabela 4 ilustruje kształtowanie się poziomu wskaźnika częstotliwości wysokiego wzrostu należności zagrożonych w podziale na liczbę banków w okresie grudzień 1998 r. – wrzesień 2001 r.

W przypadku tego wskaźnika częstotliwości można zauważyć, że od marca 2000 r. pojawiły się pojedyncze przypadki banków o częstotliwości powyżej 7.

Wskaźnik jakości zobowiązań pozabilansowych udzielonych (zobowiązania pozabilansowe udzielone/zobowiązania pozabilansowe udzielone ogółem)

Jest to jedyna grupa zobowiązań, co do których – na podstawie danych sprawozdawczych – można jednoznacznie określić stopień zagrożenia banku.

Problemy i poglądy

Tabela 4. Częstotliwość wysokiego wzrostu należności zagrożonych w ostatnich 12 miesiącach (od daty badania) w okresie: 31.12.1998–30.09.2001 r. z uwzględnieniem liczby banków

Liczba wysokich wzrostów	Liczba banków komercyjnych*											
	1998.12	1999.03	1999.06	1999.09	1999.12	2000.03	2000.06	2000.09	2000.12	2001.03	2001.06	2001.09
0	15	12	8	8	10	15	14	12	10	11	10	9
1	14	12	16	18	15	10	11	12	18	19	15	16
2	7	13	19	18	19	17	12	18	13	13	17	15
3	14	13	8	10	11	11	15	13	12	12	13	15
4	11	13	9	7	4	5	12	11	11	6	4	6
5	7	3	6	5	7	9	3	2	3	4	4	3
6	2	2	4	4	2	1	3	2	1	.	.	.
7	1	.	.	1	1	.	1	1	1	2	2	1
8	1	.	1	2	1	1	1
9	1	.	.
10	1	.
11	1
12
Liczba banków ogółem*	71	68	70	71	69	69	71	72	71	69	67	67

Źródło: dane NBP; opracowanie własne.

* Bez banków prowadzących działalność operacyjną krócej niż 2 lata i prowadzących ograniczoną działalność operacyjną.

Częstotliwość wysokiego wzrostu zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych

Wskaźnik częstotliwości wysokiego wzrostu zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych wskazuje, ile razy w okresie ostatnich 12 miesięcy od daty badania nastąpił w banku – w porównaniu z tendencjami w sektorze – wysoki wzrost zobowiązań udzielonych zagrożonych. Zarówno konstrukcja wskaźnika, jak i jego interpretacja są identyczne jak w przypadku wskaźnika częstotliwości wysokiego wzrostu należności zagrożonych. Tabela 5 ilustruje kształtowanie się poziomu wskaźnika częstotliwości wysokiego wzrostu zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych w podziale na liczbę banków w okresie grudzień 1998 r. – wrzesień 2001 r.

Bezpieczny Bank

Tabela 5. Częstotliwość wysokiego wzrostu zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych w ostatnich 12 miesiącach (od daty badania) w okresie 31.12.1998–30.09.2001 r. z uwzględnieniem liczby banków

Liczba wysokich wzrostów	Liczba banków komercyjnych*											
	1998.12	1999.03	1999.06	1999.09	1999.12	2000.03	2000.06	2000.09	2000.12	2001.03	2001.06	2001.09
0	32	28	27	30	27	24	24	25	22	23	22	21
1	4	7	7	7	6	8	7	7	11	8	4	4
2	6	5	5	2	7	6	7	8	8	8	10	10
3	7	8	4	4	3	10	7	9	6	9	8	12
4	4	3	4	6	10	8	14	8	9	7	11	10
5	8	8	16	15	11	9	4	8	8	8	8	5
6	8	3	6	3	3	3	7	4	3	5	4	4
7	1	6	1	4	2	1	.	2	3	1	.	1
8	1	1	1	1	.	.	.
9
10
11
12
Liczba banków ogółem*	71	68	70	71	69	69	71	72	71	69	67	67

Źródło: dane NBP; opracowanie własne.

* Bez banków prowadzących działalność operacyjną krócej niż 2 lata i prowadzących ograniczoną działalność operacyjną.

W przypadku ww. wskaźnika częstotliwości zmniejsza się liczba banków nie wykazujących skrajnych wzrostów tej pozycji.

Współczynnik wypłacalności (fundusze własne/aktywa i zobowiązania pozabilansowe ważone ryzykiem⁷⁾)

Strata skumulowana/fundusze podstawowe i uzupełniające

Przez stratę skumulowaną rozumie się stratę z lat ubiegłych, w trakcie zatwierdzenia i stratę bieżącą brutto⁸⁾. Z punktu widzenia bezpieczeństwa banku istotny jest brak straty skumulowanej (wartość wskaźnika 0). Jeżeli strata skumulowana występuje, badana jest jej relacja do funduszy własnych podstawowych i uzupełniających.

Problemy i poglądy

Fundusze własne/pasywa

Wskaźnik określa relację kapitałów własnych w odniesieniu do prowadzonej działalności. Ze względów ostrożnościowych relacja ta jest liczona dla funduszy własnych, czyli uwzględnia pomniejszenia funduszy podstawowych i uzupełniających wprowadzone uchwałą KNB nr 8/98.

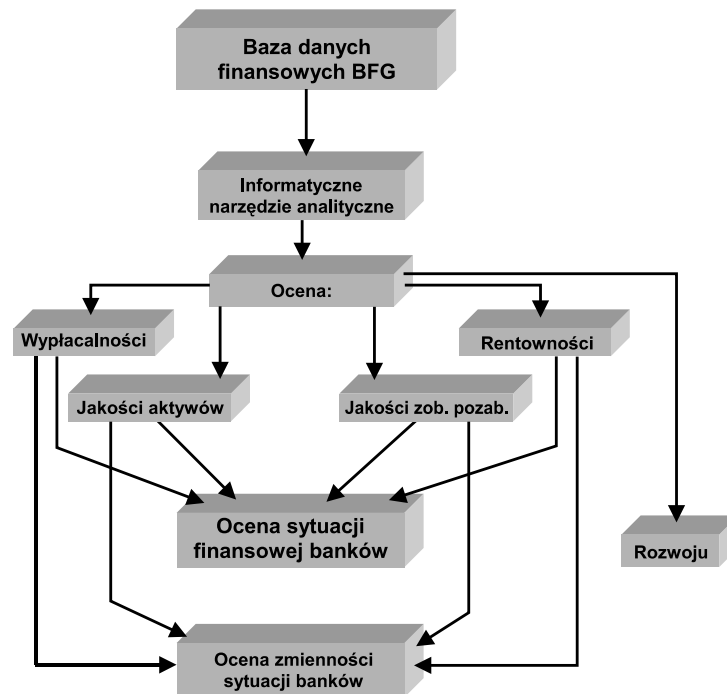
Aktywa pracujące/pasywa kosztowe

Aktywa pracujące obejmują aktywa dochodowe, ale z wyłączeniem należności zagrożonych. Przez takie ujęcie aktywów podejście jest bardziej restrykcyjne niż przy uwzględnieniu wyłącznie aktywów dochodowych. Wskaźnik bada zdolność banku do generowania zysku.

4. SCHEMAT BUDOWY SYSTEMU MONITOROWANIA

Schemat monitorowania banków komercyjnych przedstawia się następująco:

Rysunek 1. Schemat systemu monitorowania banków komercyjnych

Źródło: opracowanie własne.

Bezpieczny Bank

4.1. Ocena sytuacji finansowej

Do oceny sytuacji finansowej wykorzystano 13 wskaźników, opisujących 4 obszary analizy sytuacji finansowej banku: rentowność, wypłacalność, jakość należności oraz jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych (tabela 6).

Tabela 6. Wskaźniki dla oceny sytuacji finansowej banków

Wskaźnik	Przyjęte wartości graniczne (percentyl/stała)	Punktacja min.
1	2	3
Grupa wskaźników efektywności		
częstotliwość strat miesięcznych brutto	stałe	-10,0
ROA brutto	stałe	-10,0
obciążenie wyniku na działalności bankowej saldem rezerw	percentyl 60, 70, 80 i 90	-7,5
obciążenie wyniku na działalności bankowej kosztami działania	percentyl 60, 70, 80 i 90	-7,5
Suma punktów w grupie		-35,0
Grupa wskaźników jakość należności		
wskaźnik należności I (dot. należności od podmiotów niefinansowych, sektora budżetowego i pozostałych podmiotów finansowych)	percentyl 60, 70, 80 i 90	-10,0
wskaźnik należności II (dot. należności od podmiotów finansowych z wyłączeniem należności od pozostałych podmiotów finansowych)	stałe	-2,5
częstotliwość dynamiki należności zagrożonych powyżej 80 percentyla	stałe	-10,0
Suma punktów w grupie		-35,0
Grupa wskaźników jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych		
udział zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych w zobowiązaniach pozabilansowych udzielonych brutto	percentyl 60, 70, 80 i 90	-5,0
częstotliwość dynamiki zobow. pozabil. udz. zagrożonych powyżej 80 percentyla	stałe	-2,5
Suma punktów w grupie		-7,5
Grupa wskaźników wypłacalności		
współczynnik wypłacalności	stałe	-10,0

Problemy i poglądy

1	2	3
relacja straty skumulowanej brutto do funduszy podstawowych i uzupełniających	stałe	-10,0
relacja funduszy własnych do pasywów	percentyl 10, 20, 30 i 40	-10,0
aktywa pracujące/pasywa kosztowe	stałe	-5,0
Suma punktów w grupie		-35,0
Suma (wskaźnik syntetyczny)		-100,0

Źródło: opracowanie własne.

Przy ocenie 8 wskaźników wartościami granicznymi są stałe. Wartości te ustalono, bazując na wymogach wynikających z przepisów prawnych oraz w sposób empiryczny. W przypadku pozostałych 5 wskaźników punktuje się obecność banku w 40% populacji banków wykazujących na koniec badanego kwartału największe albo najmniejsze poziomy danego wskaźnika. W zależności od rodzaju wskaźnika oznacza to obecność w przedziałach ograniczonych 10, 20, 30 i 40 percentylem oraz 60, 70, 80 i 90 percentylem.

Wskaźniki oceniane są wyłącznie jednostronnie, tzn. bada się tylko ich odchylenie *in minus* od wartości granicznych. Każdemu ze wskaźników przypisano wagę, zróżnicowaną w zależności od subiektywnej oceny ważności danego wskaźnika dla oceny sytuacji finansowej banku. Również w zależności od „obecności” wskaźnika w określonym przedziale wyznaczonym przez percentyle bank otrzymuje odpowiednią liczbę punktów (tabela 7).

Tabela 7. Zasady punktacji wskaźników, których ocena uzależniona jest od wartości percentyli

Przedział	Wysokość punktacji*
poniżej p10 lub powyżej p90	100%
(p10;p20> lub <p80;p90)	75%
(p20;p30> lub <p70;p80)	40%
(p30;p40> lub <p60;p70)	20%

Źródło: opracowanie własne.

* Jako % punktacji maksymalnej przypisanej dla danego wskaźnika.

Suma punktów dla wskaźników z danego obszaru stanowi jego ocenę. Zróżnicowanie punktacji dla poszczególnych wskaźników powoduje analogiczne zróżnicowanie punktacji dla obszarów analizy, określając tym samym istotność danego obszaru dla oceny sytuacji finansowej banku. Suma punktacji dla 4 obszarów działania daje wskaźnik syntetyczny, którego wartość maksymalna wynosi 0 – brak pól zagrożenia,

minimalna natomiast -100 – bank jest zagrożony we wszystkich badanych obszarach.

Ocena sytuacji finansowej jest najważniejszym elementem systemu, a wskaźnik syntetyczny pozwala na szybką ocenę kondycji finansowej banku. Wyniki systemu monitorowania są prezentowane w postaci rankingu, budowanego na podstawie wskaźnika syntetycznego. Wskaźnik ten pełni podwójną funkcję. Z jednej strony pozwala na szybką ocenę kondycji finansowej banku pod kątem jej zagrożenia, a z drugiej strony pokazuje usytuowanie banku w sektorze. Oczywiście, jak wspomniano wcześniej, istotne jest badanie kondycji finansowej banku także w poszczególnych obszarach analizy.

Za banki jednoznacznie złe uznano banki osiągające wskaźnik syntetyczny na poziomie od -50 do -100 punktów. Wskaźnik ten na poziomie od -30 do -50 punktów charakteryzuje banki pod obserwacją. Przy określeniu stopnia zagrożenia banków celowo nie zachowano symetrii przedziałów. Zmniejszono tym samym prawdopodobieństwo wystąpienia błędu I rodzaju, tj. zakwalifikowania banku o złej sytuacji finansowej do grupy banków o niskim zagrożeniu.

4.2. Badanie zmienności sytuacji finansowej

Przy badaniu zmienności sytuacji finansowej banków ocenia się zmienność w cyklach kwartalnych wymienionych wcześniej 13 wskaźników w tych samych 4 grupach. Przy badaniu zmienności ocenie poddaje się zarówno poprawę wartości wskaźników, jak i ich pogorszenie. Z tego względu zmienia się skala punktacji – banki mogą otrzymać w najlepszym przypadku +100 punktów, w najgorszym -100 punktów. Zmienność jest liczona jako różnica punktów dla poszczególnych wskaźników z okresu bieżącego i poprzedniego. Analogicznie jak w ocenie stanu finansowego suma punktów zmienności dla poszczególnych wskaźników stanowi punktację dla danego obszaru i pozwala zbudować wskaźnik syntetyczny zmienności.

Obecne podejście pozwala na badanie zmienności w przedziałach, przykładowo, jeżeli współczynnik wypłacalności kształtował się w przedziale od 4% do 8% w poprzednim kwartale i w bieżącym kwartale w nim pozostał, zmienność będzie równa 0. Docelowo planuje się zmianę metody i badanie zmienności na poziomie poszczególnych wskaźników. Pozwoli to na bardziej precyzyjne ujęcie zmian. Możliwe są w tym przypadku dwa sposoby dla ustalenia wartości granicznych dla przedziałów:

- ❖ ustalenie stałych jako wartości granicznych,
- ❖ ustalenie percentyli jako wartości granicznych. W tym przypadku należy rozwiązać problem zmiany znaku (wzrost/spadek) w tym samym percentylu oraz problem wystąpienia braku zmiany.

4.3. Badanie tendencji rozwojowych

Badanie tendencji rozwojowych banku w aspekcie rozszerzania bądź ograniczania działalności dokonuje się przez ocenę dynamiki wybranych pozycji bilansu i po-

Problemy i poglądy

zabilansu. Analizuje się, czy bank występuje w grupie 20% banków o najwyższej bądź najniższej dynamice danej wielkości.

Ze względu na różnorodność przyczyn, jakimi nadmierny spadek czy wzrost pozycji bilansowych czy pozabilansowych jest wywołany, ocena tendencji rozwojowych nie została włączona bezpośrednio do oceny stanu bądź zmienności. Przyczyn tych nie można bowiem ocenić tylko i wyłącznie stosując metody algorytmiczne. Negatywnie należy ocenić znaczne rozszerzanie działalności, zwłaszcza w aspekcie wzrostu depozytów od podmiotów niefinansowych w przypadku banku znajdującego się w trudnej sytuacji finansowej. Identyczny wzrost w banku o dobrej kondycji finansowej nie budzi niepokoju.

Dla celów badania tendencji rozwojowych wykorzystano 4 wielkości, z których 3 dotyczą pozycji bilansu, 1 – zobowiązań pozabilansowych.

Tabela 8. Wskaźniki dla oceny tendencji rozwojowych

Rozwój (spadek) wybranych pozycji	Percentyl	Punktacja	Punktacja minim./maksym.
suma bilansowa netto	percentyl 10, 20, 80, 90	percentyl 10 (-25) i 90 (25), percentyl 20 (-18,75) i 80 (18,75)	-25/+25
należności od podmiotów niefinansowych netto	percentyl 10, 20, 80, 90	percentyl 10 (-25) i 90 (25), percentyl 20 (-18,75) i 80 (18,75)	-25/+25
depozyty od podmiotów niefinansowych	percentyl 10, 20, 80, 90	percentyl 10 (-25) i 90 (25), percentyl 20 (-18,75) i 80 (18,75)	-25/+25
zobowiązania pozabil. ogółem netto	percentyl 10, 20, 80, 90	percentyl 10 (-25) i 90 (25), percentyl 20 (-18,75) i 80 (18,75)	-25/+25
Suma	X	suma wartości bezwzględnej punktów dla poszczególnych wielkości	0/+100
Częstotliwość uzyskania w okresie ostatnich 12 miesięcy (cykl miesięczny) sumy punktów równej i większej od 50			0/12

Źródło: opracowanie własne.

10% banków o najwyższej bądź najniższej dynamice otrzymuje w przypadku każdej pozycji odpowiednio +25 i -25 punktów. W przypadku kolejnych 10% banków ocena stanowi 75% punktacji podstawowej. Ocena dodatnia wskazuje na znaczny wzrost pozycji, analogicznie ocena ujemna na jej znaczny spadek. Wskaźnik syntetyczny rozwoju jest sumą wartości bezwzględnych punktów dla 4 dynamik, co informuje o występowaniu w danym banku zarówno skrajnych spadków, jak i skrajnych wzrostów.

Bezpieczny Bank

Dodatkowo w systemie uwzględniono wskaźnik częstotliwości znacznych zmian (wzrostów/spadków) 4 wskaźników „rozwojowych” w okresie ostatnich 12 miesięcy (w cyklu miesięcznym). Za znaczną zmianę uznaje się taką, której osiągnięcie przez bank powoduje otrzymanie wskaźnika syntetycznego rozwoju dla danego miesiąca na poziomie równym lub większym od 50 punktów. Suma 50 i więcej punktów oznacza, że przynajmniej dla 2 z 4 pozycji bank osiągał wartości z przedziałów: powyżej 90 percentyla i/lub poniżej 10 percentyla.

Badanie tendencji rozwojowych oraz interpretację wyników ilustruje poniższy przykład.

Tabela 9. Przykład badania i interpretacji tendencji rozwojowych – według stanu na 30.09.2001 r.

Dynamika/ punktacja/ interpretacja	Suma bilansowa netto	Należności od podm. niefin. netto	Depozyty pod- miotów niefin.	Zobowiąz. pozabil. og. netto	Suma (wartość bezwzgl.)	Wskaźnik częstotli- wości
Dynamika (wzrost/spadek o)	wzrost o 34,9%	wzrost o 19,8%	spadek o 33,1%	wzrost o 5,5%	X	X
Punktacja	+25,00	+18,75	-25,00	0,00	68,75	10,00
Interpretacja	wysoki wzrost (dynamika powyżej 90 percentyla)	wysoki wzrost (dynamika większa od 80 i mniej- sza od 90 percentyla)	wysoki spadek (dynamika poniżej 10% percentyla)	pod wzglę- dem dynamiki bank nie osiągnął wartości skrajnych	wysoka zmiennosc	w okresie 09.2000– –09.2001 10-krotnie (w cyklu miesięcz- nym) w przy- padku co najmniej 2 wskaź- ników nastąpił skrajny wzrost i/lub spadek

Źródło: opracowanie własne.

4.4. Prezentacja danych

Prezentacja wyników systemu monitorowania banków ma postać hierarchiczną. Punkt wyjścia stanowi ranking stworzony na podstawie wskaźnika syntetycznego (tabela 10).

Tabela 10. Schemat raportu 1 w systemie monitorowania banków

Pozycja w zestawieniu	Wyplacalność		Efektywność		Jakość aktywów		Jakość zob. pozab.		Suma		Rozwój	
	okres bieżący	zmiana okres poprzedni	okres bieżący	zmiana okres poprzedni	okres bieżący	zmiana okres poprzedni	okres bieżący	zmiana okres poprzedni	okres bieżący	zmiana okres poprzedni	Razem	Częst.
1	-37,50	-32,50	-35,00	-33,15	-15,00	-1,85	0,00	0,00	0,00	3,75	-84,40	10,00
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
n	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	18,75	4,00

Tabela 11. Schemat raportu 1a w systemie monitorowania banków

Pozycja w zestawieniu	Bank		Wskaźnik syntetyczny	
	okres bieżący	zmiana okres poprzedni	okres bieżący	zmiana okres poprzedni
1	0	Bank 1	-87,50	-84,40
:	:	:	:	:
n	0	Bank n	0,00	-2,50

Tabela 12. Schemat raportu 1b w systemie monitorowania banków

Pozycja w zestawieniu	Bank	Zmiany w poszczególnych grupach oceny			Wskaźnik syntetyczny
		Wyplacalność	Jakość aktywów	Jakość zob. pozab.	
1	Bank 1	-5,50	-1,85	3,75	-87,50
:	:	:	:	:	:
n	Bank n		2,50	2,50	0,00

Tabela 13. Schemat raportu 1c w systemie monitorowania banków

Pozycja w zestawieniu	Bank	Wzrost/Spadek			Częstotliwość znaczących wzrostów/spadków	Wskaźnik syntetyczny
		Sumy bilansowej netto	Należności od podm. nief. netto	Depozytów podm. nief.		
1	Bank 1	-25,00	-25,00	0,00	10	-87,50
:	:	:	:	:	:	:
n	Bank n	0,00	0,00	18,75	4	0,00

Tabela 14. Schemat raportu 2w w systemie monitorowania banków

Pozycja w zestawieniu	Bank	Współczynnik wypłacalności		Fundusze własne/pasywa		Strata skum brutto/suma funduszy podst. i uzup.		Aktywa pracujące/pasywa kosztowe		Udział dep. międzyb. w pasywach		Suma dla wskaźników wypłacalności		Wskaźnik syntetyczny		
		okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni			
1	Bank 1	-10,00	-7,50	-2,50	0,00	-10,00	-7,50	-2,50	-10,00	0,00	-2,50	-2,50	-37,50	-32,50	-5,00	-87,50
.
.
n	Bank n	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabela 15. Schemat raportu 2e w systemie monitorowania banków

Pozycja w zestawieniu	Bank	ROA brutto		Czesotliwość strat miesięcznych brutto		Obciążenie wyn. na dział. bankowej saldem rezerw		Obciążenie wyn. na dział. bankowej kosztami działania		Suma dla wskaźników efektywności		Wskaźnik syntetyczny				
		okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni	okres bieżący	okres poprzedni					
1	Bank 1	-10,00	-10,00	0,00	0,00	-10,00	-10,00	-7,50	-7,50	-1,85	-1,85	-35,00	-33,15	-1,85	-87,50	
.
.
n	Bank n	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabela 16. Schemat raportu 2n w systemie monitorowania banków

Pozycja w zestawieniu	Bank	Udział należności zagrożonych w należnościach ogółem			Częstotliwość wysokiej dynamiki należności zagrożonych			Suma dla wskaźników jakości należności			Wskaźnik syntetyczny
		okres bieżący	okres poprzedni	zmiana	okres bieżący	okres poprzedni	zmiana	okres bieżący	okres poprzedni	zmiana	
1	Bank 1	-10,00	-10,00	0,00	-10,00	-10,00	0,00	-35,00	-33,15	-1,85	-87,50
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
n	Bank n	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabela 17. Schemat raportu 2p w systemie monitorowania banków

Pozycja w zestawieniu	Bank	Udział zob. pozab. udz. zagrożonych w zob. pozab. udz.			Częstotliwość wysokiej dynamiki zob. pozab. udz. zagrożonych			Suma dla wskaźników jakości zobowiązań pozabilansowych			Wskaźnik syntetyczny
		okres bieżący	okres poprzedni	zmiana	okres bieżący	okres poprzedni	zmiana	okres bieżący	okres poprzedni	zmiana	
1	Bank 1	0,00	-3,75	3,75	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,75	3,75	-87,50
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
n	Bank n	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Bezpieczny Bank

Dodatkowo można wyodrębnić z niego 3 raporty dla oceny wyłącznie: stanu – wartości wskaźnika syntetycznego (raport 1a – tabela 11), zmienności (raport 1b – tabela 12) oraz tendencji rozwojowych (raport 1c – tabela 13).

Prawidłowa analiza wymaga dezagregacji również wskaźników syntetycznych dla poszczególnych obszarów analizy. Występują tu 4 podrankingi dla każdej grupy wskaźników: wypłacalności (raport 2w – tabela 14), efektywności (raport 2e – tabela 15), jakości należności (raport 2n – tabela 16) oraz jakości zobowiązań pozabilansowych udzielonych (raport 2p – tabela 17).

Dopiero na tym etapie można dokładnie zdefiniować pola zagrożeń banków. W celu weryfikacji otrzymanych wyników możliwe jest również zdefiniowanie raportu zawierającego wartości bezwzględne wybranych wskaźników dla poszczególnych banków.

5. PODSUMOWANIE

Przy opracowaniu systemu wykorzystano doświadczenia Funduszu z dotychczasowej analizy banków. Systemy wczesnego ostrzegania, opracowane dla potrzeb instytucji nadzorczych z innych krajów, miały jedynie charakter poglądowy ze względu na odmienny zakres informacji, którymi te instytucje dysponują. Wykorzystują one przede wszystkim informacje z inspekcji na miejscu, zarówno w systemach uwzględniających wyłącznie dane mierzalne, jak i w systemach wykorzystujących dodatkowo informacje niemierzalne. Przy dużej liczbie upadłości banków możliwe stało się w przypadku niektórych krajów zbudowanie również systemów statystycznych.

System monitorowania ma za zadanie identyfikację banków zagrożonych lub banków o pogarszającej się sytuacji finansowej, stąd przyjęto badanie tylko negatywnej wartości poziomu wskaźników. Wskaźnik straty skumulowanej jest przykładem wskaźnika wybranego dla identyfikacji banków zagrożonych. Realizacji drugiego zadania mają służyć przede wszystkim wskaźniki częstotliwości.

Podstawowe znaczenie w systemie ma wskaźnik syntetyczny oceny stanu finansowego. Im niższy jest ten wskaźnik, tym gorsza jest kondycja banku. Istotne dla badania stanu zagrożenia w banku jest także badanie pogorszenia się w poszczególnych obszarach. Analogicznie, niska punktacja w danym obszarze świadczy o pogorszeniu się danego obszaru oceny.

W 2002 r. zaczynają obowiązywać przepisy znowelizowanej ustawy o rachunkowości. Należy spodziewać się także zmian w przepisach dotyczących ryzyka bankowego. Zmiany te mogą rzutować w przyszłości na kształt systemu monitorowania, m.in. w zakresie uwzględnienia spełnienia poszczególnych wymogów kapitałowych.

Wojciech Konat, Iwona Sowińska
Autorzy są pracownikami
Departamentu Analiz Sektora Bankowego
w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym

Problemy i poglądy

Przypisy

- ¹⁾ Założenia i budowa systemu wczesnego ostrzegania zostały opublikowane w „Bezpiecznym Banku” – R. Bartkowiak we współpracy z M. Iwanicz-Drozdowską, W. Królakiem i I. Sowińską, *Kryteria i metody oceny zagrożenia wypłacalności banku. Wnioski z doświadczeń BFG dla budowy systemu wczesnego ostrzegania*, „Bezpieczny Bank”, 1997, nr 1.
- ²⁾ Suma punktów z poszczególnych obszarów analizy.
- ³⁾ Saldo rezerw rozumiane jako różnica kosztów zawiązania rezerw i przychodów z rozwiązania rezerw, powiększone o brakującą kwotę rezerw celowych.
- ⁴⁾ W przypadku gdy wskaźnik obciążenia wyniku na działalności bankowej saldem rezerw dla danego banku przyjmuje wartość ujemną, a bank znajduje się w grupie 40% banków o najgorszym poziomie tego wskaźnika, otrzymuje 0 pkt.
- ⁵⁾ M.in. firmy leasingowe.
- ⁶⁾ Wzrost należności zagrożonych badany w cyklu miesięcznym (tj. miesiąc poprzedni = 100).
- ⁷⁾ Definicja obowiązująca do momentu wejścia w życie przepisów Uchwały KNB nr 5/2001.
- ⁸⁾ Powiększoną o brakującą kwotę rezerw celowych.

SYSTEMY OCENY SYTUACJI EKONOMICZNO-FINANSOWEJ BANKÓW

(OMÓWIENIE DYSKUSJI)

Pierwsze seminarium Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w 2002 r. zostało poświęcone systemom oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej banków. Zaprezentowane zostały dwa systemy: „Ranking «Najlepsze Banki» Gazety Bankowej” oraz „System monitorowania sytuacji banków komercyjnych BFG”.

W dyskusji uczestniczyło gremium złożone z przedstawicieli świata nauki oraz praktyków bankowych, w tym członkowie Rady i Zarządu BFG. Seminarium przewodniczył prof. dr hab. Jan Szambelańczyk. Referaty zaprezentowali: Sławomir Lipiński i Grzegorz Gadomski z Gazety Bankowej oraz Iwona Sowińska i Wojciech Konat z BFG.

Zainteresowanie BFG omawianą problematyką wynika z ustawowo zdefiniowanych jego zadań. W art. 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym z dnia 14 grudnia 1994 r. (z późniejszymi zmianami) czytamy, iż jednym z zadań Funduszu jest „gromadzenie i analizowanie informacji o podmiotach objętych systemem gwarantowania”. Informacje te poprzez identyfikację banków o zagrożonej wypłacalności mają wspomóc m.in. proces podejmowania decyzji dotyczących wysokości funduszu pomocowego oraz funduszu ochrony środków gwarantowanych. Warto dodać, iż wczesna identyfikacja zagrożeń istotnie obniża koszt funkcjonowania systemu gwarantowania depozytów.

Rating Gazety Bankowej powstał w odpowiedzi na zapotrzebowanie klientów, którzy zwracali się do dziennikarzy Gazety Bankowej z pytaniami o wiarygodność poszczególnych banków, przede wszystkim tych oferujących najkorzystniejsze warunki dla lokowania oszczędności. Stworzyło to potrzebę budowy obiektywnego narzędzia oceny jakości i wiarygodności banków. Zostało ono uzupełnione dodatkową oceną banków grupy ekspertów bankowych, która uwzględnia poza danymi *stricte* finansowymi wiele czynników niemierzalnych.

Oba rankingi prezentowane na seminarium powstały w różnych celach. Gazeta Bankowa jest zainteresowana pokazaniem banków najefektywniejszych, natomiast Bankowy Fundusz Gwarancyjny jest nastawiony na ocenę bezpieczeństwa funkcjonowania banków. Choć w krótkim okresie związek między efektywnością i bezpieczeństwem banku rozumianym jako minimalizowanie poszczególnych rodzajów ryzyka ma charakter odwrotnie proporcjonalny¹⁾, to w dłuższym czasie oba te czynniki są silnie dodatnio ze sobą skorelowane, stąd w rezultacie wyniki obu systemów, przynajmniej w obrębie banków najlepszych, powinny być zbieżne.

Problemy i poglądy

Uczestnicy dyskusji koncentrowali uwagę na przydatności obu systemów w wypełnianiu ustawowych zadań BFG oraz wzmocnieniu transparentności polskiego systemu bankowego. Przeanalizowano zakres i jakość danych źródłowych, zakres podmiotowy systemu monitorowania banków w BFG oraz ratingu Gazety Bankowej. Zwrócono uwagę na rosnący udział kapitału zagranicznego w polskim sektorze bankowym, co w konsekwencji prowadzi do konieczności analizowania międzynarodowych grup finansowych. Zaakcentowano również istotną rolę oceny sytuacji finansowej banków w ujęciu *ex ante*.

System monitorowania banków znajduje się w końcowej fazie testowania i mimo iż nie może przed ostatecznym zakończeniem prac badawczych być traktowany jako oficjalny system BFG, to już obecnie otrzymywane rezultaty są cennymi informacjami dla analityków Funduszu. Prezes Zarządu BFG E. Kawecka-Włodarczak zwróciła uwagę, iż system ten został opracowany dla potrzeb Funduszu. Jego wyniki nie mogą być powszechnie dostępne. Co prawda mógłby on być potencjalnie istotnym wkładem we wzrost przejrzystości polskiego sektora bankowego, to jednak ze względu na negatywny charakter informacji o bankach wykorzystywanych w systemie oraz cel, jakim jest identyfikowanie banków najgorszych, musi pozostać systemem wewnętrznym. Powstaje zatem pytanie, kto pomoże klientom ocenić bank, z którym współpracują bądź rozważają możliwość takiej współpracy (prof. A. Wiśniewski)? Przeciężny klient, po pierwsze – nie wie o obowiązku nałożonym na banki informowania o swojej sytuacji ekonomiczno-finansowej, a po drugie – ma problemy z oceną banku, gdyż dane, na jakich może się oprzeć w budowaniu swej opinii, są w wysokim stopniu zagregowane, a ich analiza wymaga przynajmniej podstaw wiedzy o rachunkowości. Istnieje zatem na rynku luka informacyjna. Lukę tę, zdaniem profesora, mogą i powinny wypełnić media, a przedsięwzięcia takie jak ocena banków na podstawie miernika syntetycznego Gazety Bankowej są jak najbardziej uzasadnione.

Istnieje jednak ryzyko, iż w przypadku znacznego rozpowszechnienia wyników takiego rankingu stanie się on samosprawdzającą się prognozą (prof. dr hab. Z. Fedorowicz oraz prof. dr W.L. Jaworski). Próba ograniczenia tego niebezpieczeństwa jest dobrowolny udział w rankingu i jednocześnie nieuwzględnianie w nim banków, które w ostatnim roku obrachunkowym poniosły stratę, osiągnęły wartość współczynnika wypłacalności na poziomie poniżej 8% lub nie przysłały wyników audytu. Z jednej strony ogranicza to negatywną interpretację wyników rankingu przez czytelników, z drugiej jednak może powodować spadek ich zaufania do banków nie objętych oceną. W przypadku systemu monitorowania BFG problem weryfikacji ocenianej populacji banków może dotyczyć porównywalności danych w okresie po połączeniu banków (W. Gadomski). Został on rozwiązany przez wyłączenie tych podmiotów na jeden rok z oceny tendencji zmian, przy jednoczesnym uwzględnianiu ich w ocenie stanu finansowego.

Można również polemizować z kryteriami oceny zawartymi w obu systemach (prof. dr W. L. Jaworski), tj. użyciem wybranych wskaźników, określonych wartości granicznych, czy znacznym udziałem oceny eksperckiej w wyniku końcowym. Mają one bowiem charakter subiektywny. Niemniej wiedza otrzymywana w ten sposób po-

rządkuje informacje o bankach (prof. dr hab. J.K. Solarz). Takich wątpliwości można uniknąć według E. Śleszyńskiej-Charewicz oraz prof. dra hab. Z. Fedorowicza, stosując w procesie budowy obu systemów analizę dyskryminacyjną. Umożliwia ona wykorzystanie teorii wielowymiarowej oceny ilościowej wyselekcjonowanych grup banków i stworzenie odpowiedniej reguły zapisanej w postaci algorytmu, na podstawie której z wysokim prawdopodobieństwem trafności wyniku można stwierdzić stan finansowy banku. Zdaniem E. Śleszyńskiej-Charewicz tym bardziej takie podejście byłoby słuszne ze względu na kilkadziesiąt upadłości bądź przejęć banków o złej lub bardzo złej sytuacji finansowej, jakie miały miejsce w latach 90. w polskim systemie bankowym. W procesie budowy systemu monitorowania BFG oraz ratingu Gazety Bankowej nie zastosowano jednak analizy dyskryminacyjnej z dwóch przyczyn. Po pierwsze, w latach 90. kilkakrotnie zmieniono zasady rachunkowości oraz sprawozdawczości bankowej, zaburzając porównywalność danych. Po drugie, dane sprawozdawcze, w szczególności banków, które w przeszłości przeżywały istotne kłopoty finansowe, nie zawsze w pełni oddawały prawdziwy obraz ich sytuacji finansowej. Odchylenia te można badać, m.in. porównując sprawozdawczość banków przed i po audycie. Ich powstanie może jednak wynikać nie z błędnego księgowania poszczególnych wielkości, ale odmiennego podejścia do ich ujęcia między bankiem a audytorem (Prezes Zarządu BISE SA W. Grudziński).

Ze względu na narastający proces konsolidacji i umiędzynarodowienia instytucji bankowych, również w Polsce, prof. dr hab. J.K. Solarz zwrócił uwagę na rosnącą konieczność uwzględniania w ocenie sytuacji ekonomiczno-finansowej banków także oceny sytuacji ich inwestorów strategicznych oraz odporności banków w Polsce na asymetryczne szoki (tzw. *stress testing*). Analiza taka ujawniłaby bowiem rzeczywiste ich uzależnienie od globalnej sytuacji makroekonomicznej oraz możliwości ich wsparcia przez właścicieli, szczególnie w kontekście ich wewnętrznych limitów zaangażowania. Zdaniem profesora, pomocna również w tym przypadku może być analiza scenariuszy rozwoju banku, na podstawie której istnieje możliwość zweryfikowania interpretacji niektórych wielkości finansowych. Można w ten sposób ocenić przyszłą sytuację finansową banku, co powinno stać się jednym z głównych elementów omawianych systemów (prof. dr hab. S. Kasiewicz). Obecnie oba systemy częściowo spełniają ten warunek. W systemie BFG ocena banków *ex ante* jest dokonywana poprzez analizę zmian oraz wskaźniki rozwoju i częstotliwości. W ratingu Gazety Bankowej dokonuje jej zespół ekspertów na podstawie m.in. wskaźników dynamiki.

Podsumowując dyskusję, prof. dr hab. J. Szambelańczyk zwrócił uwagę, iż najważniejszą funkcją nadzorczych systemów wczesnego ostrzegania jest szybkość i trafność otrzymywanych rezultatów. W tym kontekście ważna jest rzetelność danych sprawozdawczych, które te wyniki uwiarygodniają. System taki może w efekcie stanowić podstawę do rozważenia możliwości modyfikacji systemu gwarantowania depozytów w kierunku uzależnienia wysokości wnoszonych przez banki składek od faktycznie ponoszonego i generowanego ryzyka. Według prof. dra WŁ. Jaworskiego taki sposób partycypacji w kosztach systemu dodatkowo dyscyplinowałby banki

Problemy i poglądy

i zwiększał znaczenie funkcjonującego nadzoru. Należy jednak bardzo ostrożnie podchodzić do publikowania wyników takiego systemu, aby nie wywołać nagłego pogorszenia sytuacji finansowej sanowanej instytucji. Z drugiej strony panujący na rynku popyt na informacje o wiarygodności banków, głównie ze strony klientów detalicznych, wymusza powszechnie dostępne oceny instytucji bankowych. Obecnie popyt ten zaspokaja przede wszystkim prasa, czego najlepszym przykładem jest rating Gazety Bankowej. Szersza wiedza klientów detalicznych o bankach i o systemie bankowym jako całości również pozytywnie wpływa na bezpieczeństwo systemu, dyscyplinując banki i zmniejszając asymetrię informacji między klientami instytucjonalnymi a detalicznymi.

Opracował: Wojciech Konat
Autor jest pracownikiem
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Przypisy

- ¹⁾ Zależność taka występuje w bankach o sytuacji normalnej.

**POLSKI SYSTEM
GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW
W ŚWIETLE
„WYTYCZNYCH FINANCIAL STABILITY
FORUM W SPRAWIE TWORZENIA
EFEKTYWNEGO SYSTEMU
GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW”**

W ostatnich latach ważnym elementem współpracy między instytucjami gwarantującymi depozyty w różnych krajach świata stały się wspólne badania nad teorią i dotychczasową praktyką systemów gwarantowania depozytów. Badania te zostały zainicjowane i ukierunkowane przez Forum Stabilności Finansowej¹⁾. Owocem prac stał się Raport końcowy – „Wytyczne w sprawie tworzenia efektywnego systemu gwarantowania depozytów” (*Guidance for developing effective deposit insurance systems*) przyjęty przez FSF 7 września 2001 r. w Londynie.

Autorzy Raportu – podsumowując wieloletnie doświadczenia w zakresie gwarantowania depozytów – sformułowali na ich podstawie wytyczne (rekomendacje) ułatwiające wprowadzenie efektywnego systemu gwarantowania depozytów²⁾ lub reformowanie systemu istniejącego. Należy podkreślić, że rekomendacje Raportu są jedynie wskazaniem skutecznych sposobów postępowania, nie mają natomiast charakteru bezwzględnych zaleceń. Proponując pewną ogólną metodę postępowania, twórcy Raportu prezentują różne, niekiedy alternatywne, rozwiązania systemowe, wskazując ich słabe i mocne strony. Należy także zaznaczyć, że Raport jest niezależny od rozwiązań Dyrektywy Unii Europejskiej 94/19/EEC, chociaż wśród omawianych rozwiązań znajdują się i takie, które są z tą dyrektywą zgodne.

W niniejszym opracowaniu autorzy – analizując rozwiązania polskie na tle doświadczeń zagranicznych – oparli się na Raporcie jako bazie analizy teoretycznej. Ponadto autorzy przytoczyli przykłady praktycznych rozwiązań systemowych stosowanych na świecie. Przykłady reform podjętych w niektórych systemach wskazują tendencje światowe w zakresie zmian systemów gwarantowania depozytów.

1. UPRAWNIENIA I STRUKTURA INSTYTUCJI GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW

1.1. Uprawnienia instytucji gwarancyjnych

Nie istnieje uniwersalny model uprawnień lub ich zestaw odpowiedni dla wszystkich instytucji gwarancyjnych. W praktyce występuje szerokie spektrum – od uprawnień najbardziej ograniczonych w systemach typu „*paybox*” (skrzynka płatnicza) do najszerzych w systemach typu „*risk-minimisor*” (z funkcją minimalizowania ryzyka). Niezależnie od dokonanego w tym zakresie wyboru, kluczową sprawą jest zachowanie zgodności między celami, jakie ma wypełniać instytucja gwarantowania depozytów, a przyznanymi jej uprawnieniami.

Systemy typu „*paybox*” mają funkcje ograniczone do realizacji wypłat dla deponentów upadłego banku. Nie muszą mieć – i zwykle nie mają – uprawnień nadzorczych, regulacyjnych czy uprawnień do podejmowania interwencji. Muszą mieć natomiast prawo dostępu do informacji o depozytach w upadłym banku oraz dostęp do środków finansowych w celu dokonania szybkich wypłat dla deponentów.

Systemy typu „*risk-minimisor*” pełnią więcej funkcji i mają odpowiednio szersze uprawnienia. Wśród uprawnień tych mogą znaleźć się: możliwość kontrolowania przystąpienia i wystąpienia z systemu gwarancyjnego, możliwość zarządzania własnym ryzykiem, przeprowadzania badania banków lub żądania takich badań. Systemy minimalizujące ryzyko mogą również udzielać pomocy finansowej bankom przeżywającym kłopoty, dokonując tego w taki sposób, aby zminimalizować swoje straty jako gwaranta depozytów.

Autorzy Raportu wyraźnie zaznaczają, że zakres uprawnień przyznanych instytucji gwarantującej depozyty wyjaśnia jej rolę w ramach sieci bezpieczeństwa finansowego. Klarowność tych uprawnień wzmacnia stabilność systemu finansowego.

Polski system gwarancyjny od początku zaprojektowany został jako system typu „risk-minimisor” z aktywną funkcją pomocową. W celu jej realizacji Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu przyznano odpowiednie uprawnienia. Fundusz może udzielać bankom pożyczek (na samodzielną sanację lub przejęcie), gwarancji i poręczeń na warunkach korzystniejszych niż rynkowe. Może również udzielać pomocy w formie nabywania od banków wierzytelności. Warunkiem ograniczającym wysokość pomocy jest wartość środków gwarantowanych na rachunkach deponentów wspieranego banku. Uzyskana z Funduszu pomoc może być przeznaczona tylko na usunięcie niebezpieczeństwa niewypłacalności.

Wśród systemów gwarancyjnych ograniczających swoją działalność tylko do realizacji wypłat środków gwarantowanych dla deponentów upadłych banków są m.in.

systemy Belgii, Finlandii, Grecji, Holandii, Irlandii, Szwecji i Wielkiej Brytanii. W niektórych państwach stosuje się różne formy interwencji, np. w Danii, Kanadzie, Stanach Zjednoczonych i Włoszech – transfer aktywów i pasywów niewypłacalnego banku do instytucji trzeciej czy też bezpośrednia pomoc dla banków zagrożonych niewypłacalnością – jak np. w Austrii, Kanadzie, Hiszpanii, Niemczech, Stanach Zjednoczonych i Włoszech.

Nieliczną grupę stanowią systemy z uprawnieniami nadzorczymi, np. system niemiecki, austriacki czy amerykański.

1.2. Powiązania z innymi elementami sieci bezpieczeństwa

System gwarantowania depozytów powinien być – obok banku centralnego jako pożyczkodawcy ostatniej instancji i instytucji nadzoru bankowego – stałym i ważnym elementem sieci bezpieczeństwa finansowego.

W niektórych krajach wszystkie funkcje sieci bezpieczeństwa skupione są w banku centralnym. W innych rozdzielono je pomiędzy instytucje tworzące sieć bezpieczeństwa finansowego. Podział uprawnień i odpowiedzialności jest efektem decyzji politycznych, ale w każdym przypadku – jak podkreślają autorzy Raportu – pomiędzy elementami sieci bezpieczeństwa powinna istnieć ścisła współpraca i koordynacja działań.

W Raporcie wskazuje się na złożoność i konieczność koordynacji kwestii związanych z podziałem kompetencji i zadań pomiędzy uczestników sieci bezpieczeństwa finansowego oraz sprawnością przepływu informacji.

W każdym przypadku ważne są sprawne kanały komunikacyjne. Dla sprawności przepływu informacji wysoce pożądane i zalecane jest prawne uregulowanie sposobów i zakresu przekazywanych danych, aby nie obciążać banków nadmierną sprawozdawczością.

Warunki i zakres wymiany informacji pomiędzy BFG a Narodowym Bankiem Polskim określone zostały w ustawie o BFG. Szczegóły współpracy zawiera porozumienie podpisane przez obie strony. Współpraca między NBP i BFG przebiega sprawnie.

W praktyce stopień i rodzaj zależności funduszu gwarancyjnego od pozostałych uczestników sieci bezpieczeństwa może być różny. Powiązania (ich rodzaj, zakres) zależą w dużej mierze od uprawnień funduszu gwarancyjnego i jego potrzeb informacyjnych. Przykłady rzeczywistych relacji pomiędzy funduszem gwarancyjnym a bankiem centralnym w różnych krajach podaje poniższa tabela (str. 77).

Najściślejsze organizacyjno-instytucjonalne i kadrowe powiązania pomiędzy funduszem gwarancyjnym a bankiem centralnym występują oczywiście wtedy, gdy funkcja gwarantowania umiejscowiona została w jednym z departamentów banku centralnego. Tego typu przypadki w praktyce należą jednak do rzadkości i głównie dotyczą

Problemy i poglądy

Tabela 1. Relacje między funduszem gwarancyjnym a bankiem centralnym (BC)

	Fundusz gwarancyjny w strukturze BC	Udział przedst. BC we władzach funduszu gwarancyjnego	Współudział BC w podejmowaniu decyzji przez fundusz gwarancyjny	Udział w funduszach założycielskich	Współfinansowanie działalności systemu gwarancyjnego
Systemy typu „pay-box” (tylko z funkcją gwarancyjną)					
Grecja		Do 2000 r. we władzach funduszu zasiadali przedstawiciele BC.			
Holandia	Jako departament w BC.				Możliwe nieoprocentowane pożyczki w BC.
Irlandia	Jako departament w BC.		Jeśli fundusze systemu spadną poniżej przyjętego poziomu minimum, BC może nałożyć dodatkowe opłaty na banki.		Możliwe pożyczki w BC.
Portugalia		Jeden z trzech członków zarządu nominowany przez prezesa BC.	BC na wniosek funduszu ustala opłatę wstępną.	BC wniósł kapitał początkowy.	
Wielka Brytania		W zarządzie zasiada przedstawiciel BC.			
Systemy z funkcją interwencyjną					
Dania		Formalny nadzór BC, chociaż brak przedstawicieli BC we władzach funduszu.	Wszystkie decyzje operacyjne i finansowe zatwierdza nadzór bankowy. Składki ustalane po konsultacji z BC.		

Bezpieczny Bank

	Fundusz gwarancyjny w strukturze BC	Udział przedst. BC we władzach funduszu gwarancyjnego	Współudział BC w podejmowaniu decyzji przez fundusz gwarancyjny	Udział w funduszach założycielskich	Współfinansowanie działalności systemu gwarancyjnego
Hiszpania		Połowa członków zarządu funduszu to przedstawiciele BC (w tym prezes).	BC zatwierdza plan działań pomocowych dla poszczególnych banków.		Do 1996 r. BC dokonywał rocznej wpłaty równej łącznym wpłatom banków.
Japonia				BC i rząd wniosły kapitał początkowy.	Pożyczki BC.
Kanada		Prezes BC we władzach zarządu funduszu.			
Włochy		Udział przedstawiciela BC w posiedzeniach zarządu funduszu.	Zgoda BC wymagana do podjęcia działań interwencyjnych.		
Bułgaria		BC mianuje jednego z członków zarządu funduszu.			
Czechy		Co najmniej jeden członek zarządu jest reprezentantem BC.			BC i rząd na równi udzielają pożyczek.
Estonia		Jeden z 5 członków zarządu powoływany jest przez BC.			

Źródło: Raporty roczne wymienionych funduszy gwarancyjnych, informacje z ich stron internetowych, materiały MFW.

niewielkich krajów o stabilnym systemie bankowym (np. Holandia, Irlandia), w których system gwarantowania pełni tylko funkcję „paybox”.

Dosyć powszechny jest udział przedstawicieli banków centralnych we władzach (zarząd, rada nadzorcza) funduszy gwarancyjnych. W systemach prowadzących również działalność interwencyjną bank centralny często zastrzega sobie prawo do współ-

Problemy i poglądy

decydowania o podejmowanych przez system działaniach (udzielanie na nie zgody, zatwierdzanie planu działań). W niektórych krajach uczestniczy w ustalaniu wysokości opłat na system gwarantowania depozytów (np. Irlandia, Portugalia).

Z instytucją nadzoru bankowego jako trzecim elementem sieci bezpieczeństwa fundusz gwarancyjny łączy relacje wynikające bezpośrednio z jego potrzeb informacyjnych. Instytucja nadzoru bankowego jest bowiem podstawowym i pierwszym źródłem informacji o bankach. W niektórych przypadkach nie są to jednak relacje jedne. Rodzaj i zakres oddziaływań instytucji nadzorczych na działalność systemów gwarancyjnych na przykładzie niektórych krajów europejskich ilustruje poniższa tabela.

Tabela 2. Relacja pomiędzy funduszem gwarancyjnym a instytucją nadzoru bankowego

	Formalna niezależność systemu gwarantowania od nadzoru bankowego	Wpływ nadzoru bankowego na działania systemu gwarantowania
Austria	tak	Tylko nadzór
Dania	tak	Tylko nadzór
Finlandia	tak	Tylko nadzór
Liechtenstein	tak	Statut i regulacje dotyczące systemu gwarantowania muszą być zatwierdzone przez władze nadzorcze.
Luksemburg	tak	Brak danych
Norwegia	tak	W praktyce ścisła współpraca
Portugalia	tak	Brak danych
Niemcy	tak	Władze nadzorcze mają prawo interweniować w działalność systemu, ale zwyczajowo tego nie czynią.
Szwecja	tak	Współpraca w sprawach wspólnych dla obu instytucji.
Włochy	tak	Potrzebna zgoda nadzoru bankowego do podjęcia interwencji.

Źródło: *The EEA Deposit Guarantee Schemes in 2000* – materiały z konferencji w Bazylei, październik 2001 r.

1.3. Struktura i modele zarządzania

Według omawianego Raportu niezależnie od wybranego kształtu struktury organizacyjnej powinna ona odzwierciedlać funkcje, uprawnienia systemu gwarancyjnego i stopień jego niezależności (odrębności) od pozostałych uczestników sieci bez-

Bezpieczny Bank

pieczeństwa finansowego. Zarządzanie systemem – niezależnie od przyjętej formy – powinno opierać się na regułach rzetelnego planowania strategicznego. Niezbędne jest również wykorzystanie procedur zarządzania ryzykiem oraz rzetelnej kontroli wewnętrznej i audytu. Struktura zarządcza powinna być klarowna i poddawać się nadzorowi.

Ustawowymi organami Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są Rada Funduszu i Zarząd Funduszu. Przewodniczący Rady powoływany jest przez Prezesa Rady Ministrów na uzgodniony wniosek Ministra Finansów i Prezesa Narodowego Banku Polskiego. W skład Rady wchodzi przedstawiciele: Ministra Finansów (3 osoby), Prezesa NBP (od 2001 r. – 4 osoby) i Związku Banków Polskich (3 osoby).

Nadzór nad działalnością Funduszu sprawuje Minister Finansów. Coroczne sprawozdanie Funduszu Rada Ministrów przedstawia Sejmowi do rozpatrzenia.

W praktyce spotyka się trzy sposoby zarządzania systemem gwarancyjnym:

- ❖ prywatny (wyłącznie przez przedstawicieli banków),
- ❖ publiczny (wyłącznie przez przedstawicieli banku centralnego, nadzoru bankowego lub ministerstwa finansów),
- ❖ mieszany (prywatno-publiczny).

Wśród krajów Unii Europejskiej dominują systemy kierowane prywatnie (Austria, Finlandia, Francja, Grecja, Luksemburg, Niemcy, Włochy). W 4 krajach występują systemy o zarządach publicznych (Irlandia, Portugalia, Szwecja, Wielka Brytania) i w 4 – mieszanych (Belgia, Dania, Hiszpania, Holandia).

W systemach młodych, tworzonych w krajach Europy Wschodniej najczęściej przyjmuje się model mieszany z wyraźną reprezentacją banku centralnego, ministerstwa finansów i w niektórych przypadkach nadzoru bankowego (Bułgaria, Czechy, Estonia, Słowacja, Węgry). Udział władz publicznych w administrowaniu systemami gwarancyjnymi w kształtujących się dopiero systemach bankowych, często o niewystarczających kapitałach, może stwarzać wiele korzyści w porównaniu z wyłącznie prywatną administracją. Jak wynika z doświadczeń, systemy gwarancyjne kierowane przy współdziałaniu przedstawicieli władz publicznych mają znacznie łatwiejszy dostęp do pomocy finansowej ze źródeł publicznych. Ułatwiona jest też w tym przypadku wymiana informacji o sektorze bankowym pomiędzy zarządem funduszu gwarancyjnego a bankiem centralnym i nadzorem bankowym. Udział władz w zarządzaniu systemem gwarancyjnym wzmacnia też jego prestiż i zaufanie opinii społecznej, przyczyniając się tym samym do stabilizowania sektora bankowego.

Z drugiej strony jednak udział władz publicznych w administrowaniu systemem gwarancyjnym może osłabiać dyscyplinę rynkową wśród kierownictwa banków i wywoływać zjawisko *moral hazard*.

Prywatny zarząd nad systemem gwarancyjnym występuje głównie w krajach o silnych systemach bankowych z wystarczającym kapitałem (np. kraje Europy Zachodniej).

Problemy i poglądy

W systemie gwarancyjnym administrowanym prywatnie prawdopodobieństwo wystąpienia *moral hazard* jest mniejsze. Zwiększa się natomiast niebezpieczeństwo, że w sytuacji jednoczesnej upadłości kilku banków wystąpi niedobór środków niezbędnych do zrealizowania gwarancji lub związane z tym silne obciążenia wpłyną negatywnie na kondycję i tak już osłabionego sektora bankowego. Z tego powodu w takich systemach pożądanym byłby dostęp (w sytuacjach szczególnych) do dodatkowego źródła finansowania (np. pożyczki).

2. CZŁONKOSTWO I LIMITY GWARANCYJNE

2.1. Przynależność do systemu

Problem członkostwa w systemie gwarancyjnym wymaga rozstrzygnięcia kilku podstawowych kwestii:

- ❖ czy członkostwo powinno być obowiązkowe,
- ❖ w jaki sposób banki (instytucje kredytowe) powinny uzyskać członkostwo w systemie gwarantowania depozytów – automatycznie czy warunkowo (po spełnieniu pewnych kryteriów),
- ❖ jakie instytucje powinny należeć do systemu.

W Raporcie podkreśla się, że członkostwo w systemie gwarancyjnym powinno być obowiązkowe. Zdarza się niekiedy, że powszechną przynależność banków do systemu gwarantowania można osiągnąć bez formalizowania takiego wymogu w postaci zapisów ustawowych. Dzieje się tak, gdy społeczne zainteresowanie bezpieczeństwem środków lokowanych w bankach stwarza tak silną presję na banki, że dobrowolnie przystępują one do systemu gwarantowania. Należy jednak liczyć się z możliwością wystąpienia zjawiska tzw. selekcji negatywnej. Polega ono na tym, że w przypadku systemu dobrowolnego będą do niego przystępowały tylko banki o wyższym ryzyku, natomiast pozostałe będą przejawiały skłonność do wychodzenia z systemu gwarantowania, szczególnie wtedy, gdy będą chciały uniknąć kosztów upadłości któregoś z członków systemu. Wychodzenie banków lepszych przy równoczesnym obciążaniu banków słabszych kosztami ewentualnych upadłości w sektorze zagraża stabilności sektora bankowego. Dla uniknięcia selekcji negatywnej najlepszym rozwiązaniem jest zatem ustawowe wprowadzenie obowiązku przynależności do systemu gwarantowania.

Drugi problem wiąże się z odpowiedzią na pytanie: czy przyznanie członkostwa w systemie gwarancyjnym powinno następować w sposób automatyczny (wraz z przyznaniem licencji bankowej), czy też banki powinny w określony sposób ubiegać się o przynależność do systemu. Takie pytanie można postawić zarówno w momencie tworzenia systemu gwarantowania depozytów, jak też w chwili przyjmowania nowych członków do systemu już istniejącego.

Możliwe jest zastosowanie obu rozwiązań, tj. zasady członkostwa automatycznego lub warunkowego (po spełnieniu określonych wymagań). Trzeba mieć świadomość tego, że każde z nich pociąga za sobą inne skutki.

Bezpieczny Bank

Członkostwo automatyczne (przyjmowanie do systemu wszystkich banków w momencie tworzenia systemu gwarantowania lub wszystkich, które uzyskały licencję bankową, gdy system już funkcjonuje) jest rozwiązaniem stosunkowo prostym i szybkim, ale obciążonym pewnym ryzykiem dla samego systemu. Mogą znaleźć się bowiem banki o dużym ryzyku działania. Wejście takich banków do systemu gwarantowania stwarza dla systemu natychmiastowe ryzyko finansowe. Dla osłabienia tego typu niekorzystnych skutków wskazane byłoby – co wyraźnie podkreślono w Raporcie – przyjęcie zabezpieczeń w postaci odpowiedniego sposobu finansowania działalności systemu gwarancyjnego.

Alternatywnym rozwiązaniem dla członkostwa automatycznego jest wprowadzenie wymogu, aby banki stawały się członkami systemu po spełnieniu określonych kryteriów. To rozwiązanie ma wiele zalet. Po pierwsze, zapewnia instytucji gwarantującej depozyty kontrolę ryzyka systemu gwarancyjnego dzięki możliwości ustalania kryteriów wejścia do systemu. Po drugie, wymusza na bankach zgodność z istniejącymi przepisami, normami i regulacjami bankowymi. Nie jest to jednak rozwiązanie – w przeciwieństwie do poprzedniego – możliwe do zastosowania w krótkim czasie. Wymaga bowiem wyznaczenia okresu przejściowego, w którym banki będą mogły zrealizować szczegółowo określone kryteria przyjęcia.

Niezależnie od tego, które z przedstawionych rozwiązań zostanie wybrane, zaleca się, aby każda instytucja gwarancyjna wypracowała sprawne i klarowne procedury rozpatrywania i przyznawania członkostwa. Kluczową sprawą jest również to, aby banki wchodzące do systemu gwarancyjnego spełniały minimalne standardy ostrożnościowe.

Głównymi podmiotami objętymi obowiązkowym systemem gwarantowania są banki należące do systemu bankowego danego kraju. Czy inne instytucje kredytowe mogą również należeć do tego systemu, tzn. zagraniczne lub pozabankowe?

Za włączeniem do systemu krajowego banków zagranicznych przemawia wiele argumentów:

- ❖ większa stabilność systemu bankowego,
- ❖ zapewnienie minimalnych gwarancji dla wszystkich deponentów,
- ❖ ponieważ banki zagraniczne są beneficjentami stabilności systemu krajowego, powinny również uczestniczyć w systemie gwarancyjnym,
- ❖ wyrównanie warunków konkurencyjności dla wszystkich banków,
- ❖ zróżnicowanie bazy członkowskiej oraz zwiększenie źródeł finansowania systemu gwarancyjnego.

Kolejne pytanie dotyczy pozabankowych instytucji finansowych przyjmujących depozyty. Można znaleźć argumenty zarówno potwierdzające tezę, że tego typu instytucje powinny stać się członkami obowiązkowego systemu gwarantowania, jak i argumenty przeciwko niej.

Za rozszerzeniem bazy członkowskiej systemu gwarantowania o instytucje pozabankowe przemawia:

- ❖ wzmocnienie stabilności systemu finansowego przez włączenie do systemu gwarantowania wszystkich instytucji przyjmujących depozyty,
- ❖ możliwość wyrównania warunków konkurencyjności dla różnych instytucji oferujących podobne produkty,

Problemy i poglądy

- ❖ dążenie do objęcia zasadami ostrożnościowymi i nadzorczymi wszystkich tego typu instytucji.

Są też liczne przypadki, w których pozabankowe instytucje finansowe nie zostały objęte systemem gwarantowania. Uzasadnienie tego rozwiązania jest następujące:

- ❖ są one w znacznie mniejszym stopniu odpowiedzialne za stabilność systemu finansowego kraju niż banki,
- ❖ mogą podlegać innym standardom regulacyjnym i nadzorczym,
- ❖ kontrolę nad tymi instytucjami mogą sprawować inne władze nadzorcze, co uzasadnia ustanowienie dla nich odrębnego systemu gwarancyjnego.

Raport nie przesądza, która z omówionych a możliwych do zastosowania opcji jest najlepsza. Zaleca się jednakże, aby jej wybór służył stabilności systemu finansowego i dywersyfikacji ryzyka z punktu widzenia instytucji gwarantującej depozyty.

Podmiotami objętymi obowiązkowym systemem gwarantowania depozytów w Polsce są banki krajowe i oddziały banków zagranicznych z siedzibą w krajach Unii Europejskiej, z tym że z chwilą wejścia Polski do Unii oddziały te będą mogły wybrać przynależność do systemu kraju macierzystego lub systemu polskiego.

Natomiast pozabankowe instytucje finansowe, np. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK), pozostają poza systemem gwarancyjnym BFG. Wszystkie SKOK-i objęte są własnym Programem Ochrony Oszczędności realizowanym przez dwie instytucje. Jedna z nich – Kasa Krajowa – pełni funkcje nadzorcze, stabilizujące i utrzymania płynności kas. Drugą z tych instytucji jest Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych SKOK, które ubezpiecza oszczędności ulokowane w SKOK-ach. Depozyty złożone w SKOK-ach chronione są w 100% do wysokości ustalonego limitu, który odpowiada limitowi dla depozytów bankowych gwarantowanych przez BFG.

W ostatnim dziesięcioleciu nastąpił wyraźny odwrót od dobrowolnych systemów gwarantowania w kierunku systemów obowiązkowych. W latach 1995–1999 udział systemów obowiązkowych w ogólnej liczbie systemów gwarancyjnych na świecie wzrósł z 50% do ponad 80%. W Europie był to głównie efekt dostosowań do unijnej dyrektywy w sprawie systemów gwarantowania depozytów z 1994 r., ale podobny trend dał się też zauważyć na Bliskim Wschodzie i w obu Amerykach. Tylko w Afryce nowo powstające systemy bazowały na członkostwie dobrowolnym.

Członkostwo w systemach obowiązkowych działających na świecie przyznawane jest automatycznie. Natomiast najbardziej znanym przykładem systemu, do którego członkowie są przyjmowani po spełnieniu określonych kryteriów, jest dobrowolny system niemiecki. Naruszenie któregoś z kryteriów w trakcie przynależności do systemu staje się powodem wykluczenia instytucji kredytowej z systemu gwarantowania.

W niektórych krajach jeden system gwarancyjny obejmuje kilka kategorii instytucji (np. prywatne banki komercyjne, banki hipoteczne, kasy budowlano-mieszkalniowe – Niemcy, Belgia, Dania, Kanada), w innych składa się z kilku podsystemów,

a każdy z nich dysponuje własnym funduszem (np. Hiszpania, Stany Zjednoczone, Włochy, Wielka Brytania). Przynależność określonego typu instytucji finansowej do określonego podsystemu regulują zapisy prawne. Stosowanie tego drugiego rozwiązania nasuwa pytanie o jego celowość z punktu widzenia efektywności wykorzystania posiadanych środków. Przy kilku funduszach koszty administracyjne związane z ich utrzymaniem są większe. Scalenie funduszy w jeden większy fundusz ogólny zmniejsza prawdopodobieństwo niewypłacalności systemu gwarantowania depozytów, powoduje rozproszenie ryzyka w systemie gwarancyjnym i w efekcie działa prostabilizacyjnie.

W takim kierunku dokonały się ostatnio zmiany w systemie gwarantowania depozytów Wielkiej Brytanii. Od 30 listopada 2001 r. przestało istnieć 8 podsystemów, w tym podsystem gwarantowania depozytów i podsystem ochrony inwestorów kas oszczędnościowo-budowlanych. Ich aktywa i zobowiązania zostały przeniesione do nowego systemu. W nowym systemie liczbę podsystemów ograniczono do 3 (działalność depozytowa, ubezpieczeniowa i inwestycyjna). Należą do niego: banki, kasy oszczędnościowo-budowlane, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (*friendly societies*). Od lipca 2002 r. planuje się również objęcie systemem spółdzielni kredytowych.

Reforma systemu gwarantowania depozytów planowana jest także w amerykańskim systemie gwarancyjnym. Dotychczas funkcjonują tam dwa fundusze: jeden dla banków komercyjnych (Bank Insurance Fund), drugi dla kas oszczędnościowo-pozyczkowych (Savings Association Insurance Fund). Planuje się połączenie obu funduszy, co ujednoczyłoby warunki przynależności do systemu wszystkich instytucji (obecnie występuje różnica w poziomach i zasadach płacenia składek dla obu typów instytucji), a także pozwoliłoby zredukować koszty administracyjne utrzymywania funduszy.

2.2. Limity gwarancyjne i wyłączenia spod gwarancji

Podstawową kwestią dotyczącą gwarantowania depozytów jest wyraźne i klarowne zdefiniowanie w prawie definicji depozytu podlegającego gwarantowaniu. Dokładnego ustalenia wymaga lista podmiotów, których depozyty ulokowane w bankach podlegają gwarantowaniu, a także lista rodzajów depozytów objętych gwarancjami.

W Raporcie zaleca się, aby ustalenia te poprzedzić analizą relatywnej wagi poszczególnych rodzajów depozytów (w szczególności depozytów walutowych i depozytów należących do nierezydentów) w kontekście celów społecznych, jakie system gwarantowania ma spełniać.

Po ustaleniu takiej listy depozytów gwarantowanych można decydować o zakresie podmiotowym i przedmiotowym wyłączeń spod gwarancji.

Powszechnie stosowaną praktyką jest wykluczenie z gwarantowania depozytów osób i podmiotów, co do których uważa się, że mają możliwość sprawdzenia kondycji finansowej banku, dokonania jej profesjonalnej oceny i wpływania na dyscyplinę rynkową. Przykład stanowią depozyty utrzymywane przez banki, organizacje rządowe, inwestorów profesjonalnych takich jak fundusze inwestycyjne oraz depozyty należące do kierownictwa banków czy innych osób indywidualnych odpowiedzialnych za kondycję finansową danego banku.

Problemy i poglądy

Zdarza się również, że z gwarancji wykluczane są depozyty o wyjątkowo wysokim oprocentowaniu lub też ich gwarantowanie ogranicza się do kapitału przy niższym, przeciętnym oprocentowaniu.

O ile wykluczenie pewnych depozytów z gwarantowania (np. profesjonalnych inwestorów) nie budzi żadnych wątpliwości, o tyle uzasadnione może być pytanie o depozyty walutowe. Według autorów Raportu odpowiedź zależy w głównej mierze od tego, w jakim stopniu waluta zagraniczna jest wykorzystywana w danym kraju, a w szczególności czy depozyty walutowe stanowią znaczącą część bazy depozytowej sektora bankowego. Jeśli odpowiedź brzmi tak, to system gwarancyjny nie obejmujący takich depozytów byłby systemem o małej wiarygodności i użyteczności.

Objęcie gwarancjami depozytów walutowych stawia kolejną kwestię do rozstrzygnięcia: czy depozyty te w przypadku upadłości banków powinny być wypłacane w walucie narodowej czy zagranicznej? Odpowiedź na to pytanie wyjaśnia, kogo obciążą ewentualne koszty związane z ryzykiem kursowym. Zdaniem autorów Raportu, wypłaty środków gwarantowanych w walucie zagranicznej zwiększają ryzyko instytucji gwarantującej depozyty oraz potencjalnie – jej koszty, wypłaty w walucie narodowej, ryzyko i ewentualne związane z nim koszty przenoszą na deponenta. Co ważne, wypłacalność systemu dokonującego wypłat w walucie zagranicznej wymaga dostępu do środków w tej walucie w wystarczającej ilości.

Po ustaleniu zakresu gwarancji należy określić ich poziom. Podstawę do decyzji powinna stanowić analiza odpowiednich danych, np. opisujących rozkład wielkości depozytów w bankach. Niezależnie od przyjętego poziomu musi być on wiarygodny i zgodny z pozostałymi parametrami systemu gwarantowania oraz z oczekiwaniami społecznymi. Poziom gwarancji nie powinien zachęcać do zachowań typu *moral hazard*.

Limity gwarancyjne można ustalić w odniesieniu do depozytu lub deponenta. Pierwsze z tych dwóch rozwiązań stwarza dużą łatwość złamania zasady ograniczonych gwarancji i ominięcia limitów gwarancyjnych przez utrzymywanie przez jednego deponenta więcej niż jednego depozytu w danym banku. Z tego powodu rozwiązanie to jest bardzo rzadko stosowane.

Limit gwarancyjny może być też wyliczony w odniesieniu do jednego banku lub całego systemu bankowego. Przyjęcie pierwszej możliwości oznacza, że w przypadku upadłości np. dwóch banków, w których dany deponent ulokował depozyt, deponent otrzyma zwrot środków oddzielnie z tytułu posiadania depozytu w każdym banku. W drugim przypadku następuje zsumowanie jego depozytów w obu bankach i deponent otrzymuje zwrot środków z obu banków łącznie do wysokości limitu. Gdy suma tych depozytów przewyższa kwotę gwarantowaną, deponent znacznie więcej traci niż w przypadku pierwszym.

To drugie rozwiązanie z powodu wielu swych wad stosowane jest bardzo rzadko. Po pierwsze, znacznie szybciej może zdestabilizować system bankowy – upadłość kilku banków może wywołać panikę wśród klientów sektora. Po drugie, podważa zaufanie klientów do systemu bankowego i gwarancyjnego. Z punktu widzenia społecznego niesprawiedliwe wydaje się, że klienci, którzy rozproszyli swoje ryzyko, lokując depozyty w kilku bankach, ponoszą za to karę w przypadku upadłości któregoś z nich. Przy odnoszeniu limitu do całego systemu traci sens troska i staranie klientów o wybór bezpiecznego banku dla swoich oszczędności. Po trzecie, taki sys-

tem wyliczania limitu gwarancyjnego stawia bardzo duże wymagania co do sprawności systemu gromadzenia informacji i dużej dokładności przy wyliczaniu łącznej wielkości depozytów danego deponenta w kilku bankach w przypadku ich upadłości. Wymaga też wprowadzenia elementu czasu, np. limit ustalony na rok kalendarzowy. Tak więc jest to rozwiązanie skomplikowane, obciążające system gwarancyjny nadmiernymi kosztami i destabilizujące go. Z tego powodu zdecydowanie nie jest polecane.

Z punktu widzenia skuteczności systemu gwarantowania i jego wpływu na stabilność sektora bankowego w Raporcie zaleca się stosowanie w gwarantowaniu depozytów zasady „deponent/bank”.

Jednym z rekomendowanych sposobów wzmocnienia dyscypliny rynkowej i ograniczenia kosztów działania systemu gwarancyjnego jest stosowanie współodpowiedzialności deponenta, czyli gwarantowanie depozytów w określonej ich części do wyznaczonego poziomu. Ustalenie odpowiednich proporcji pomiędzy wielkością depozytu gwarantowaną w całości a pozostałą, uwzględniającą udział deponenta, pozwala utrzymać w mocy podstawową zasadę większości systemów gwarantowania, tzn. zapewnienie ochrony drobnych deponentów. Jednocześnie pozostałych deponentów – posiadaczy większych depozytów – skłania się w ten sposób do monitorowania kondycji finansowej banków. Aby jednak było to możliwe, warunkiem koniecznym jest upublicznienie odpowiednich danych i informacji o kondycji finansowej banków.

Limit gwarancyjny nie może być ustalony raz na zawsze. Konieczność dokonania korekty może wynikać głównie ze zmieniających się wobec systemu gwarancyjnego zewnętrznych warunków: inflacja, wzrost realnego dochodu, rozwój nowych instrumentów finansowych. Tego typu czynniki mogą decydować o okresowych korektach limitów gwarancyjnych. W Raporcie zwraca się uwagę, że zmiany limitów gwarancyjnych należy wprowadzać z umiarem i nie mogą one stanowić zaskoczenia dla deponentów. Znalezienie kompromisu pomiędzy względną stałością limitu a częstotliwością koniecznych zmian nie jest łatwe. Można w tym celu posłużyć się metodą zmian dyskrecjonalnych lub metodą indeksacji automatycznej czy okresowej.

Definicja środków gwarantowanych oraz lista wyłączeń spod gwarancji przyjęta w ustawie o BFG odpowiada stosowanym powszechnie standardom, a w szczególności zaleceniom dyrektywy Unii Europejskiej. W nowelizacji ustawy dokonanej w listopadzie 2000 r. rozszerzono listę osób uprawnionych do gwarancji BFG o osoby, które poniosły koszty pogrzebu posiadacza rachunku w upadłym banku oraz o zapisobiorców posiadacza rachunku. Jednocześnie na listę wyłączeń spod gwarancji wpisano nowe duże podmioty obecne na rynku finansowym (m.in. fundusze inwestycyjne i emerytalne) oraz jednostki, które zgodnie z ustawą o rachunkowości nie mają prawa do sporządzania uproszczonego bilansu oraz rachunku zysków i strat. Wprowadzone zmiany są kolejnym krokiem w realizacji powszechnie uznanej i stosowanej w systemach gwarancyjnych zasady o ochronie drobnych deponentów.

W polskim systemie gwarantowania od początku przyjęto zasadę współodpowiedzialności jako rozwiązanie dyscyplinujące sektor bankowy i jego klientów. Zgodnie z nią 100-procentowe gwarancje obejmują depozyty o równowartości nie przekraczającej 1000 euro, natomiast kwota powyżej tej wartości do wysokości wyznaczonego

Problemy i poglądy

limitu gwarantowana jest w 90%. Depozyty gwarantowane – niezależnie od waluty wkładu – wypłacane są w złotych. Wartość wkładu walutowego przelicza się według kursu z dnia upadłości banku.

W ustawie o BFG wyraźnie określono czas i wielkość zmian limitów gwarancyjnych, ustalając ścieżkę dojścia do wielkości zgodnej z wymogami dyrektywy Unii Europejskiej. Informacje o wielkości limitów w kolejnych latach podawane są również deponentom w materiałach informacyjnych upowszechnianych przez Fundusz. Taka polityka służy wzmacnianiu zaufania publicznego do systemu gwarancyjnego.

Jednym z ostatnich posunięć w celu wzmocnienia dyscypliny rynkowej było zobligowanie banków do informowania osób korzystających z ich usług o swojej sytuacji ekonomiczno-finansowej (nowelizacja ustawy o BFG z grudnia 2000 r.).

We wszystkich systemach na świecie gwarancjami objęto tylko depozyty imienne. Lokaty międzybankowe wyłączone zostały spod gwarancji we wszystkich systemach europejskich, w wielu systemach krajów Azji i Ameryki Południowej, przy czym liczba takich systemów stale rośnie.

Z danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego wynika, że w 1999 r. udział systemów obejmujących gwarancjami depozyty walutowe w ogólnej liczbie systemów na świecie wynosił 40%. W wielu systemach przyjmuje się rozwiązanie polegające na przyznawaniu gwarancji depozytom w wybranych walutach, np. w krajach Unii Europejskiej czy na Litwie.

W większości systemów gwarantowania depozytów limity gwarancyjne są sukcesywnie podwyższane. Następuje to albo w wyniku indeksacji kwoty gwarantowanej (np. w Rumunii), albo w wyniku dostosowań do określonych wielkości zewnętrznych (np. na Słowacji limit gwarancyjny jest wielokrotnością średniego miesięcznego wynagrodzenia). W Europie widoczny jest przede wszystkim proces ujednoczenia wysokości kwot gwarantowanych w grupie krajów będących członkami Unii Europejskiej i aspirujących do członkostwa.

Powszechną praktyką stało się już ustalanie limitu gwarancyjnego w odniesieniu do deponenta. Dane MFW o systemach gwarantowania z 1999 r. potwierdzają istnienie tylko dwóch systemów stosujących inne podejście, tj. gwarancje liczone w stosunku do depozytu, a nie deponenta – w Republice Dominikany i na Filipinach.

3. METODY POSTĘPOWANIA Z BANKAMI MAJĄCYMI KŁOPOTY

3.1. Wypłaty depozytów gwarantowanych

Raport podkreśla, że jeżeli system gwarantowania depozytów opiera się na limitach gwarancyjnych, to procedury wypłat depozytów powinny być skonstruowane tak, aby roszczenia deponentów faktycznie zostały zaspokojone zgodnie z obowiązującymi limitami. Tak więc w wyniku wypłat gwarancyjnych żaden deponent nie powinien otrzymać ani więcej, ani mniej niż wynika to z założeń systemu.

Bezpieczny Bank

Zaleca się, aby system gwarancyjny przeprowadzał badanie zobowiązań depozytowych banków będących w trudnej sytuacji. Działalność taka wymaga bieżącego sprawdzania jakości i rzetelność danych bankowych.

Tego rodzaju rozwiązań nie ma w polskim systemie. BFG dysponuje danymi dotyczącymi wielkości depozytów zgromadzonych w poszczególnych bankach. Na tej podstawie można szacować potencjalną wielkość depozytów gwarantowanych. Dokładna wielkość depozytów gwarantowanych jest podawana przez banki ubiegające się o pomoc. Nie istnieją procedury, które pozwalałyby BFG na weryfikowanie jakości danych podawanych przez banki, a odnoszących się do wielkości zobowiązań depozytowych.

Wydaje się, że szczególne uprawnienia w tym względzie powinny istnieć jedynie w tych systemach bankowych na świecie, w których nadzór bankowy nie jest wystarczająco sprawny. Stąd ta uwaga Raportu nie dotyczy systemu polskiego.

Z punktu widzenia BFG korzystna byłaby nie tyle możliwość weryfikacji jakości sprawozdawczości depozytowej, co uzupełnienie tejże sprawozdawczości o dane wykazujące dokładną wielkość potencjalnych zobowiązań gwarancyjnych BFG. To zaś wiązałoby się jednak z dodatkowymi obowiązkami nałożonymi na banki.

Raport wskazuje kilka warunków efektywnego procesu wypłat depozytów:

- ❖ deponenti powinni być poinformowani o tym, kiedy i na jakich warunkach instytucja gwarantująca depozyty będzie realizować gwarancje,
- ❖ instytucja gwarantująca depozyty powinna być powiadomiona o zawieszeniu czy też upadłości banku tak wcześnie, jak to możliwe,
- ❖ dostęp do danych o depozytach przed zawieszeniem (upadłością) banku zmniejsza ryzyko manipulacji danymi bankowymi, skraca czas potrzebny na wypłaty, pomaga zachować zaufanie publiczne.

W dużej mierze wszystkie te zalecenia spełnia polski system gwarantowania depozytów, choć nie wszystkie wprost BFG. Informacje dla deponentów przekazywane są w akcjach informacyjnych Funduszu. W przypadku upadłości banków, szczegółowe informacje znajdują się w prasie oraz na stronie internetowej BFG, uruchamiane są także infolinie telefoniczne. Ponadto obowiązek informowania o terminach i miejscu wypłat obciąża także syndyka masy upadłości banku.

Informacje o działaniach nadzoru bankowego (zawieszenie działalności) czy też sądu (ogłoszenie upadłości banku) są dostępne bezpośrednio po decyzjach KNB i sądu. Instytucjonalnie Prezes Zarządu BFG jest członkiem KNB. Z chwilą ogłoszenia upadłości Fundusz staje się również uczestnikiem postępowania upadłościowego. W praktyce sądy informują BFG o terminach posiedzeń, na których ma być ewentualnie ogłoszona upadłość banku.

Dostęp do szczegółowych danych o depozytach banku przed dniem zawieszenia działalności ma tylko nadzór bankowy. Po dniu zawieszenia działalności manipulacje danymi bankowymi (np. w celu zwiększenia kwot gwarantowanych) nie są możliwe, gdyż to stan depozytów na dzień zawieszenia jest podstawą wyliczania zobowiązań Funduszu. Należy także przyjąć, że w większości przypadków gwarancją rzetel-

Problemy i poglądy

ności i poprawności danych bankowych jest powołanie zarządu komisarycznego, które odbywa się z reguły na długo przed potencjalnym zawieszeniem działalności banku.

Raport rozważa możliwość wypłaty kwot gwarantowanych na podstawie ksiąg banku lub dopiero na podstawie udokumentowanych roszczeń deponenta (to deponent musi przedstawić wiarygodny dowód posiadania wierzytelności). To drugie rozwiązanie może zdecydowanie opóźnić realizację gwarancji, lecz bywa niezbędne w niektórych krajach, gdzie księgi banku nie są wystarczająco wiarygodnym dokumentem lub gdy „zasada tajności działalności bankowej”³⁾ nie pozwala na prawidłową identyfikację deponenta i jego rachunków.

W polskim systemie, podobnie jak w większości krajów świata, stosowana jest pierwsza z wymienionych opcji. Dotychczasowa praktyka dowiodła, że rozwiązanie to jest skuteczne, a księgi banku są wystarczająco wiarygodnym źródłem. Jedynie osoby, które poniosły koszty pogrzebu deponenta (przed zawieszeniem działalności banku), a zgodnie z nowelizacją ustawy o BFG z 2000 r. uzyskały status deponenta, muszą udokumentować swoją wierzytelność.

Odnosząc się do technicznej strony wypłat, Raport wskazuje jako najprostszą formę przejęcie wypłat przez inny bank. Jeżeli zaś nie jest to możliwe, do realizacji wypłat należy posłużyć się jedną z następujących metod: wypłata gotówkowa, wystawienie czeku, przelew, emisja kart debetowych, przekaz pocztowy.

W dotychczasowej praktyce BFG realizowano wszystkie wymienione formy wypłaty środków gwarantowanych oprócz emisji kart debetowych i płatności za pośrednictwem czeków. Dobór formy płatności zależy od konkretnej sytuacji. Wypłat dokonuje syndyk jako osoba upoważniona z urzędu do podejmowania bezpośrednio czynności w toku postępowania upadłościowego.

Powszechnie stosowaną na świecie zasadą jest realizowanie wypłat depozytów na podstawie danych upadłego banku. Są jednak wyjątki od tej reguły. W Meksyku inicjatywa odzyskania zdeponowanych środków należy do deponentów. To deponenti muszą udowodnić fakt posiadania środków zdeponowanych w upadłym banku i potwierdzić to wiarygodnymi dokumentami. Rozwiązanie to należy jednak uznać za specyficzne dla meksykańskiego systemu bankowego; jest ono wyrazem niskiej wiarygodności ksiąg bankowych. Rozwiązania systemowe tego typu niezwykle opóźniają proces wypłat i chociażby z tego powodu są niedopuszczalne dla systemów dbających o szybkie zaspokojenie deponentów.

Ciekawą i niespotykaną dotąd metodę wypłat zastosował fundusz węgierski. Jako metodę alternatywną wobec powszechnie wykorzystywanych proponuje on używanie karty debetowej. Ma ona, zdaniem węgierskiego funduszu, wiele zalet w porównaniu z pozostałymi formami:

Bezpieczny Bank

- ❖ jest szybsza wobec wypłaty depozytów realizowanych przez inny bank (agenta wypłat),
- ❖ nie zawsze miejsce wypłat jest dostatecznie dostępne dla deponentów,
- ❖ przekaz pocztowy może być realizowany do pewnej określonej wartości.

Kartę debetową wydaje fundusz. Można ją odebrać w oddziałach największego węgierskiego banku detalicznego OTP Służby ona jako karta bankomatowa, nie można za jej pomocą realizować płatności towarowych. Podjęcia gotówki można dokonać we wszystkich bankomatach OTP bez prowizji. Koszty emisji kart pokrywa węgierski Fundusz.

Jako najbardziej efektywną, pod każdym względem, formę wypłat wymienia się jednak przelew na inny rachunek bankowy.

3.2. Inne formy działalności

Raport wymienia trzy podstawowe możliwości postępowania z bankami, które znalazły się w kłopotach finansowych:

- ❖ likwidację (upadłość) banku i wypłatę depozytów gwarantowanych,
- ❖ transakcję typu *purchase&assumption* (P&A), która ma wiele różnych wariantów, a którą można w uproszczeniu opisać jako sprzedaż banku lub części jego aktywów wraz z przejęciem części zobowiązań,
- ❖ pomoc finansowa dla działającego banku (*open-bank transaction* – OBT).

Te trzy warianty postępowania można w prosty sposób odnieść do zasad działania polskiego systemu gwarancyjnego, który zawiera możliwość wykorzystania wszystkich trzech wymienionych wariantów. Wypłata depozytów objętych gwarancjami – po ogłoszeniu upadłości banku – jest jednym z podstawowych zadań BFG. Ponadto pomoc finansowa na przejęcie banku znajdującego się w sytuacji niebezpieczeństwa niewypłacalności jest analogiczna do transakcji typu P&A, wreszcie pomoc na samodzielną sanację mieści się w definicji transakcji OBT.

Jednym z wymienianych przez Raport wariantów transakcji P&A jest wykorzystanie banku pomostowego lub innego czasowego rozwiązania. Jako przykład sytuacji, w jakiej można tego typu rozwiązania zastosować, podaje się zarządzanie upadłością lub restrukturyzacją dużego banku. W takim przypadku zarząd nad samym bankiem, na czas określony, powinien przejść jeden z uczestników sieci bezpieczeństwa. Zarząd powinien być sprawowany w celu zapobieżenia dalszemu pogarszaniu się sytuacji banku. Można w tym celu wykorzystać przejęcie kontroli właścicielskiej nad bankiem. Takie okresowe rozwiązania stosuje się, aby uzyskać dodatkowy czas na znalezienie nabywcy banku lub przygotować inną, ostateczną metodę rozwiązania problemów banku. Jeżeli jednak bank zbyt długo pozostaje pod oficjalną kontrolą, może stracić na wartości. Raport sugeruje więc, że właściwym rozwiązaniem jest z góry nałożenie limitów czasowych, określających maksymalny czas sprawowania kontroli nad bankiem.

Problemy i poglądy

Sugestie zawarte w Raporcie można by wykorzystać w polskim systemie, jeżeli w wyniku zmian w zasadach systemu gwarantowania i udzielania pomocy Fundusz uzyskalby zdolność do zarządzania bankami np. przez przejęcie kontroli kapitałowej. Wtedy należałoby rozważyć sugerowane w Raporcie ograniczenie czasowe takiej kontroli.

Przejęcie kontroli kapitałowej nad bankiem przez instytucję gwarantującą depozyty jest także wskazywane jako jedna z opcji transakcji OBT. W takim przypadku instytucja gwarantowania depozytów może sama dokapitalizować bank, bądź też zapewnić inne zewnętrzne źródło kapitału dla banku. Taka transakcja wybierana jest wtedy, gdy oczekuje się, że alternatywna wobec niej upadłość banku może spowodować niestabilność systemu finansowego.

Raport podkreśla, że niektóre kraje uznają transakcje typu OBT za niepożądane.

Na poparcie tej tezy wysuwa się następujące argumenty:

- Pomimo że dokapitalizowanie banku w tej formule najczęściej zakłada poniesienie pewnych kosztów przez akcjonariuszy banku, mogą oni odnieść pewne korzyści z pomocy dla banku.
- Ponieważ na formę bezpośredniej pomocy mogą liczyć głównie banki duże, mniejsze mogą odczuć to jako traktowanie niesprawiedliwie.

Wybór odpowiedniej metody postępowania z zagrożonym bankiem powinien uwzględniać analizę metody najniższego kosztu. Należy wybierać te działania, które wiążą się z najmniejszym kosztem rozwiązania trudnej sytuacji banku. Analizując koszty można postrzegać upadłość lub pomoc jako izolowane zdarzenie lub uwzględnić skutki podjęcia określonych działań dla całego sektora bankowego. To pierwsze podejście powinno być stosowane jedynie w krajach, gdzie upadłości bankowe nie są rzadkością, a upadający bank nie stanowi istotnego elementu systemu bankowego.

W przypadku banków, które z pewnego punktu widzenia (np. dla regionu) mają wyjątkowe znaczenie, wybór metod postępowania nie musi przede wszystkim opierać się na minimalizacji kosztów. Wtedy analiza powinna być ukierunkowana na alokację kosztów upadłości.

W polskim systemie gwarantowania depozytów pewna forma warunku najniższego kosztu została zaimplementowana w przepisach ustawowych. Tak należy bowiem interpretować ograniczenie wysokości pomocy do poziomu depozytów gwarantowanych będących w danym banku. Warunek ustawowy jest jednak warunkiem bardzo ogólnym.

Należy się zgodzić z autorami Raportu, że wypracowanie bardziej złożonego modelu może być niezwykle trudne, gdyż badane koszty są w dużej mierze trudne do kwantyfikacji.

Założenia i praktyka działalności pomocowej prowadzonej przez BFG nie potwierdza tezy o szczególnym uprzywilejowaniu banków dużych w korzystaniu z pomocy Funduszu. Dlatego też nie można mówić o niesprawiedliwym traktowaniu banków małych. Dostęp do środków pomocowych, co do zasady, nie jest związany z wielkością

Bezpieczny Bank

banku. Większe kwoty pomocy dla banków dużych wynikają jedynie z konieczności zapewnienia odpowiedniej efektywności pomocy.

W praktyce najbardziej powszechnym działaniem pozagwarancyjnym jest udzielanie pomocy bankom w celu zapobieżenia ich upadłości. Działalność ta wpisana jest w uprawnienia niektórych systemów. Uprawnienia takie posiadają m.in. systemy: hiszpański, węgierski, włoski, amerykański, japoński, turecki.

Potrzeba podejmowania działań pomocowych jest kwestią kontrowersyjną i szeroko dyskutowaną. Szczegóły działań pomocowych z reguły nie są upubliczniane z racji ich poufnego charakteru. Często na poparcie zasadności działań pomocowych przytacza się doktrynę „zbyt duży, aby upaść” (*too big, to fail* – TBTF) lub „zbyt ważny, aby upaść” (*too important, to fail*).

Zmiana podejścia do działań pomocowych nastąpiła w Stanach Zjednoczonych po reformie systemu gwarancyjnego w 1991 r. W sferze deklaracji nastąpiło odejście od działalności pomocowej i polityki TBTF. Formalnie FDIC nie może podejmować działań typu OBT, ale nadal może prowadzić działania P&A. Ponieważ od 1991 r. sytuacja sektora bankowego USA jest dobra, nie było więc możliwości weryfikacji deklaracji o odejściu od polityki udzielania pomocy.

W ostatnich latach intensywną działalność pomocową prowadziły fundusze japoński i turecki. Wcześniej w sanację banku Banesto włączył się fundusz hiszpański, a w sanację (nieudaną) Realbanku zaangażowany był fundusz węgierski.

Tabela 3. Działalność restrukturyzacyjna Saving Deposits Insurance Fund (SDIF) w Turcji

	1997	1998	1999	2000	2001 do sierpnia	Razem
Banki przejęte przez SDIF	1	1	6	3	7	18
Banki połączone	–	–	–	–	7*	7
Banki sprzedane	–	–	–	–	2	2
Wycofane licencje (likwidacja)	–	–	–	–	1	1
Banki pozostające pod zarządem SDIF	1	2	8	11	8	

* Dotyczy dwóch transakcji: w jednej połączono 5 banków, w drugiej 2 banki.

Wysokość aktywów banków będących pod zarządem SDIF na koniec lipca 2001 r. wynosiła 16,7 mld USD. Wysokość kapitałów tych banków wynosiła 1,8 mld USD. Liczby te opisują sytuację banków już po dokapitalizowaniu środkami budżetowymi. Środki te musiały zrekompensować stratę w wysokości 10 mld USD, jaką w sumie poniosły wszystkie banki zarządzane przez SDIF

Problemy i poglądy

Tabela 4. Działalność pomocowa prowadzona przez Deposit Insurance Corporation of Japan (DICJ)

	1991–1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Pomoc finansowa (mld ¥)	10,8	60,1	131,6	15,2	268,5	463,7	525,6
Nabycie aktywów (mld ¥)	0	0	9,0	23,9	268,2	130,4	85,0
Liczba banków, w tym:	6	3	6	7	30	20	20
Banki komercyjne	1	1	1	1	5	3	4
Banki Shinkin*	2	0	0	0	0	2	10
Banki spółdzielcze	3	2	5	6	25	15	6

* Instytucje non-profit o spółdzielczej formie własności.

Działalność restrukturyzacyjna DICJ została wymuszona pogorszeniem się sytuacji japońskiego sektora bankowego.

3.3. Postępowanie upadłościowe

Raport komentuje zasady, jakimi powinien kierować się likwidator banku lub syndyk masy upadłościowej. Uwagi te dotyczą sytuacji, w której instytucja gwarantująca depozyty jest równocześnie syndykiem.

Łączenie funkcji gwaranta i syndyka występuje w niektórych systemach bankowych, lecz nie jest to praktyka powszechna. Usytuowanie gwaranta zależy od dwóch czynników: od uprawnień instytucji gwarancyjnej nadanych szczegółowymi przepisami prawnymi oraz od charakteru systemu prawnego w danym kraju, w szczególności zaś od rozwiązań prawa upadłościowego.

Szerokie uprawnienia dawane gwarantowi depozytów często łączą się z pełnieniem przez niego funkcji syndyka masy upadłościowej banku. Sytuacja ta występuje głównie w systemach, gdzie nie sąd decyduje o upadłości banku, lecz odpowiedni organ władz bankowych, najczęściej organ wydający licencje bankowe bądź nadzór bankowy⁴⁾.

W systemach, gdzie to sąd podejmuje ostateczną decyzję o upadłości banku, syndykiem najczęściej bywa niezależny podmiot.

Charakter procedur upadłościowo-likwidacyjnych danego systemu bankowego w dużej mierze determinuje szybkość podejmowanych działań w zakresie wypłaty środków gwarantowanych. W systemach, gdzie instytucja gwarantująca może podjąć odpowiednie działania w celu wypłaty środków gwarantowanych zaraz po zaprzestaniu przez bank działalności (a więc w chwili, gdy wkłady stają się dla deponentów niedostępne), cały proces wypłat może przebiegać szybciej.

Raport podkreśla znaczenie kolejności zaspokajania roszczeń wierzycieli w postępowaniu upadłościowym. Istnieją modele tego postępowania, w których występują preferencje pewnych grup wierzycieli (co oznacza zaspokojenie w pierwszej kolejności). W innych systemach wszyscy wierzyciele zaspokajani są na tych samych wa-

runkach. Szczególne znaczenie ma określenie kategorii wierzycieli: instytucji gwarantującej depozyty (wstępująca w prawa deponentów, którym wypłaciła środki gwarantowane) oraz wierzycieli nie objętych systemem gwarancyjnym. Uprzywilejowanie tych podmiotów ma na celu ograniczenie ich strat powstałych w wyniku upadłości banku. Raport podkreśla, że uprzywilejowanie może mieć niekorzystny wpływ na zachowanie nieuprzywilejowanych wierzycieli. Mogą oni podjąć działania prewencyjne zabezpieczające ich przez stratami. Działania te według opinii autorów Raportu mogą destabilizować system bankowy. Jako przykłady takich działań wymienia się skracanie okresu lokat bankowych oraz gwałtowne, wcześniejsze wycofywanie wkładów.

W systemie polskim nie występuje uprzywilejowanie wypłat jakichkolwiek grup deponentów, natomiast istnieje uprzywilejowanie pozycji BFG jako wierzyciela masy upadłości. Uprzywilejowanie to jest osłabione przepisami, zgodnie z którymi nabywca przedsiębiorstwa bankowego nie odpowiada za zobowiązania masy upadłości wobec Funduszu.

Wydaje się, że wskazane przez autorów Raportu niekorzystne skutki uprzywilejowania niektórych wierzycieli nie są silnymi czynnikami destabilizującymi system bankowy. Działania nieuprzywilejowanych wierzycieli dotyczą działań podejmowanych tylko przez wierzycieli, którzy nie są objęci gwarancjami. Oznacza to, że wobec powszechności gwarancji depozytów potencjalna destabilizacja systemu jest niewielkim zagrożeniem.

Kolejną kwestią rozważaną w Raporcie jest prawo do potrącania wzajemnych wierzytelności deponenta i banku w celu wyliczenia kwoty gwarantowanej. Zaletami potrącania jest redukcja kosztów postępowania upadłościowego. Takie obliczanie kwoty gwarantowanej może oznaczać większą korzyść dla deponenta będącego jednocześnie kredytobiorcą, a także może zmniejszyć koszty wypłat depozytów gwarantowanych.

W zakresie potrącania wzajemnych wierzytelności w systemie gwarantowania depozytów nie ma jednorodnego światowego modelu. Niektóre państwa podkreślają słuszość tego rozwiązania. Inne zaś uważają, że jest to wyraz nierównoprawnego traktowania deponentów.

Raport zwraca uwagę na wiele czynników, które należy brać pod uwagę przy projektowaniu systemu uwzględniającego wzajemne potrącanie wierzytelności:

- Potrącaniu mogą podlegać wszystkie kredyty bądź tylko te, których terminy zapadły. W przypadku potrącania wszystkich kredytów, należy brać pod uwagę możliwość zdestabilizowania przedsięwzięć biznesowych, które były finansowane długoterminowymi kredytami.
- Jeżeli planuje się sprzedaż przedsiębiorstwa bankowego, potrącanie wierzytelności może spowodować zmniejszenie wartości portfela kredytowego banku, co z kolei może zmniejszyć atrakcyjność całego przedsiębiorstwa bankowego. Uszczuplona zostaje wartość aktywów pozostających w masie upadłości.

System polski w zakresie wzajemnego potrącania wierzytelności w procesie wypłaty depozytów gwarantowanych ma różnorodne doświadczenia. W pierwszych la-

Problemy i poglądy

tach działalności założenia systemu nie przewidywały możliwości potrąceń. Nowelizacja ustawy o BFG z 17 listopada 2000 r. wprowadziła do definicji środków gwarantowanych określenie „saldo dodatnie”, co jest równoważne z wprowadzeniem konieczności potrącania wzajemnych wierzytelności banku i deponenta.

Wydaje się, że istotnie korzyści wynikające z potrąceń przeważają nad skutkami negatywnymi. Z punktu widzenia Funduszu ograniczenie sumy wypłat środków gwarantowanych jest tym istotniejsze, że obniża sumę środków gwarantowanych, a zatem zmniejsza obciążenia sektora bankowego spowodowane upadłością. Ma to dodatkowe znaczenie w przypadku sprzedaży przedsiębiorstwa bankowego, kiedy BFG traci możliwość dochodzenia wierzytelności od nabywcy przedsiębiorstwa bankowego, a w masie upadłości praktycznie nic nie pozostaje.

4. FINANSOWANIE

Istnieją dwa podstawowe systemy finansowania systemów gwarantowania depozytów:

- ❖ pierwszy oparty jest na istnieniu stałego funduszu będącego źródłem zaspokajania roszczeń (*ex ante*),
- ❖ drugi (*ex post*), zakładający, że członkowie systemu finansują zaspokajanie zobowiązań po fakcie upadłości banku.

Do zalet finansowania *ex ante* zalicza się:

- Możliwość „wygładzenia” stawek opłat pobieranych w dłuższym okresie. Można w ten sposób uniknąć dużej zmienności obciążeń systemu wynikającej z cyklu koniunkturalnego.
- Ponieważ banki w dłuższym okresie ponoszą koszty tworzenia funduszu, uczestniczą w tym procesie także te banki, które później upadną. W przypadku funduszu *ex post* banki upadające nie ponoszą kosztów finansowania systemu.
- Gromadzone fundusze mogą być uzupełniane środkami zewnętrznymi, np. kredytem z banku centralnego.

Wśród zalet systemu *ex post* wymienia się:

- System ten może zwiększyć presję na banki, zmuszając je do dokładniejszego wzajemnego monitoringu, ponieważ w interesie każdego banku jest uchronienie systemu przed upadłościami. W efekcie może zwiększyć się dyscyplina rynkowa w sektorze. Raport podkreśla, że korzyści wynikające ze wzrostu dyscypliny rynkowej są szczególnie wyraźne w systemach bankowych o małej liczbie dużych banków.
- W tego typu systemie transfer środków z systemu bankowego do funduszu gwarancyjnego następuje bezpośrednio przed realizacją zadań gwarancyjnych. W ten sposób system bankowy „nie traci” tych środków, zanim nie nastąpi upadłość któregoś z banków.

Możliwe jest łączenie formuły systemu *ex ante* z systemem *ex post*. Raport wskazuje na możliwość powołania systemu *ex ante*, który mógłby być uzupełniany opłata-

Bezpieczny Bank

mi *ex post*. Wtedy ogranicza się koszty tworzenia funduszu *ex ante* przy jednoczesnym zapewnieniu wypłacalności systemu, który w razie potrzeby może sięgnąć po dodatkowe środki z systemu bankowego, jak również ze źródeł zewnętrznych wobec banków, takich jak budżet państwa czy bank centralny⁵⁾.

Ponieważ w systemach typu *ex post* główne obciążenia występują w okresach dekonjunktury, gdy zdolność systemu bankowego do ponoszenia dodatkowych kosztów jest ograniczona, należy zapewnić możliwość uzyskania zewnętrznej pomocy, np. ze strony budżetu.

W Raporcie zaleca się, aby w przyszłości koszty takiej pomocy banki zwracały.

Autorzy Raportu, przedstawiając możliwe do przyjęcia warianty, nie rekomendują żadnego z modeli.

*Wydaje się, że polski system gwarantowania depozytów w dużej mierze można opisać jako system *ex post* (taki charakter ma fundusz ochrony środków gwarantowanych). Występują w nim jednak elementy finansowania *ex ante*. Jednym ze źródeł wypłat depozytów gwarantowanych są środki odzyskane z mas upadłości. Gromadzenie tych środków ma charakter *ex ante*. Jednocześnie w przypadku niewystarczającej wielkości funduszu ochrony środków gwarantowanych kolejnym źródłem finansowym jest fundusz pomocowy, również gromadzony na zasadzie *ex ante*.*

*Wskazując na możliwe korzyści podniesienia dyscypliny rynkowej w systemach *ex post* w sektorach bankowych o małej liczbie dużych banków, nie można tych szczególnych korzyści odnieść do systemu polskiego, w którym, co prawda, następuje głęboka konsolidacja, nadal jednak, licząc banki spółdzielcze, istnieje bardzo wiele działających podmiotów.*

PolSKI system gwarancyjny spełnia zalecenie o istnieniu możliwości zewnętrznego wsparcia. W Raporcie mowa jest o wsparciu budżetowym. W polskim systemie przewidziano możliwość uzyskania środków z następujących źródeł zewnętrznych: w ramach bezzwrotnej pomocy zagranicznej, z dotacji udzielonych – na wniosek BFG – z budżetu państwa oraz z kredytu udzielonego przez Narodowy Bank Polski.

Raport wskazuje, że w przypadku wyboru systemu *ex ante* należy dokładnie zdefiniować politykę zarządzania zgromadzonymi środkami. Polityka ta powinna mieć na uwadze bezpieczeństwo funduszy oraz zdolność do korzystania ze środków w chwili pojawienia się konieczności dokonania wypłat.

Praktyka stosowana w różnych państwach pozwala dostrzec pewne prawidłowości co do wykorzystywania modeli *ex post* i *ex ante*.

- Państwa, w których upadłości banków są bardzo rzadkie lub wcale nie występują, częściej stosują systemy *ex post*. Postawa taka wydaje się racjonalna z uwagi na uniknięcie kosztów tworzenia funduszu. W tych krajach gwarancje depozytów są regulacją prawną, która ma stabilizować system bankowy przez sam fakt istnienia. Nie oczekuje się natomiast praktycznego działania systemu na dużą skalę. Tego rodzaju systemy występują np. w Holandii, Irlandii, Szwajcarii.

Problemy i poglądy

- Niektóre państwa odchodzą od systemu *ex post* na rzecz systemu *ex ante*. Tego rodzaju proces dokonał się we Francji, która zreformowała system w 1999 r.
- Systemy *ex post* są najbardziej popularne w Europie. Na kontynencie amerykańskim, gdzie również systemy gwarancyjne reprezentują wysoki poziom organizacji, działają one tylko w formule *ex ante*.
- Państwa przeżywające częste lub długotrwałe kryzysy bankowe opierają się na systemach *ex ante*.
- Ciekawym doświadczeniem może stać się działalność japońskiego systemu gwarancyjnego. Finansowanie japońskiego funduszu opierało się na polityce stałych opłat rocznych. Z uwagi na kryzys, jaki wystąpił w japońskim systemie bankowym, środki funduszu zostały wyczerpane, a obecna działalność finansowana jest głównie z emisji obligacji przeprowadzanej przez fundusz japoński. Oczekuje się, że obecne zadłużenie zostanie stopniowo spłacone z przyszłych opłat rocznych. Obserwacja doświadczeń japońskich dostarczy informacji o skuteczności polityki stałej (niskiej) składki zbieranej w długim okresie. Obecny stan finansów funduszu japońskiego sugeruje, że dotychczasowej polityki finansowej można nie utrzymać w dłuższym okresie z powodu dużego i wciąż rosnącego zadłużenia.

Wysokość opłat

W systemach *ex post* kwestia wysokości opłat jest sprawą drugorzędną, ponieważ za każdym razem koszty nakładane na banki wynikają z kalkulacji zobowiązań spowodowanych konkretną upadłością, która miała miejsce. Co prawda w systemach *ex post* także istnieją określone w prawie granice możliwych obciążeń, ale w praktyce mają one mniejsze znaczenie.

Raport prezentuje dwa możliwe podejścia do opłat w systemach *ex ante*:

- Mogą zostać ustalone stałe opłaty zbierane w długim okresie. Podejście to sprawia, że finansowe zasoby systemu gwarancyjnego fluktuują w zależności od kondycji sektora bankowego i potrzeb związanych z wypłatą depozytów. Zmiany w zasobach finansowych systemu nie wpływają na zmianę opłat wnoszonych na rzecz systemu. W tym podejściu wypłacalność funduszu powinna być gwarantowana przez rząd, który zapewniłby awaryjne finansowanie, w przypadku gdy środki funduszu okazałyby się niewystarczające.
- Opłaty mogą być zmienne w zależności od kondycji sektora bankowego i potrzeb systemu gwarantowania depozytów. W tym przypadku również możliwe są różne podejścia do różnicowania opłat:
 - z reguły dopuszczalne przedziały zmienności opłat ustalone są przez przepisy prawne,
 - możliwe jest ustalenie maksymalnej, docelowej wielkości zakumulowanego funduszu. Wielkość ta z reguły zależy od wartości depozytów gwarantowanych w systemie bankowym. Wtedy opłaty pobierane są do momentu uzyskania zakładanej wielkości funduszu. Raport zaleca, aby docelowa wielkość funduszu była taka, aby minimalizować możliwość pojawienia się niewypłacalności systemu gwarancyjnego. Podkreśla się jednak, że dokonanie szacunku potencjal-

Bezpieczny Bank

nych strat jest w praktyce bardzo trudne. Ogólnie, systemy funkcjonujące w bardziej zmiennych gospodarkach powinny mieć wyższe docelowe pułapy funduszy.

Kwestie związane z ewentualną docelową wielkością funduszy byłyby istotne dla BFG w kontekście zmiany systemu i przejścia na model ex ante. Należałoby wtedy przyjąć, że docelowy fundusz w warunkach polskich powinien być relatywnie duży (np. większy w porównaniu z pułapem obowiązującym w Stanach Zjednoczonych, a wynoszącym 1,25% depozytów gwarantowanych⁶⁾).

Raport stwierdza, że system z wyznaczonym docelowym, maksymalnym poziomem funduszu prowadzi *de facto* do systemu *ex post*, którym się staje po osiągnięciu przez zgromadzony fundusz wyznaczonego poziomu. Co więcej, podkreśla się, że system taki prowadzi do sytuacji, w której banki ponoszą wyższe koszty w okresie zlej i niższe w okresie dobrej koniunktury.

Z tymi wnioskami Raportu nie można się jednak w pełni zgodzić. Są one słuszne jedynie w przypadku, gdy docelowy poziom funduszu ustalony jest na niskim poziomie. Wtedy faktycznie charakter systemu jest zbliżony do systemu ex post⁷⁾. Jeżeli jednak wielkość funduszu docelowego jest określona na odpowiednio wysokim poziomie, wtedy wnioski Raportu nie mają zastosowania. Co więcej, dostatecznie duży fundusz przeciwdziała, a nie pogłębia cykli koniunkturalnych.

Raport stwierdza, że system gwarancyjny może zarządzać więcej niż jednym funduszem. Wielość funduszy może wynikać z dedykowania ich różnym rodzajom instytucji depozytowych. W takiej sytuacji zaleca się, aby różnice między funduszami dla różnych rodzajów instytucji nie powodowały różnicowania pozycji konkurencyjnej tych instytucji. Innymi słowy, zaleca się, aby wszystkie instytucje depozytowe podlegały podobnym zasadom gwarantowania depozytów.

W polskich warunkach kwestia oddzielnych funduszy gwarantowania depozytów może odnosić się do trzech rodzajów instytucji depozytowych: banków komercyjnych, banków spółdzielczych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK). Pierwsze dwa rodzaje instytucji uczestniczą we wspólnym systemie gwarantowania depozytów. W zakresie gwarancji depozytów korzystają one z równych praw i obowiązków⁸⁾. SKOK-i tworzą jednak zupełnie odrębny system gwarantowania depozytów, a różnice między systemami mogą być źródłem różnicowania pozycji konkurencyjnej. Być może elementem porządkującym byłoby włączenie SKOK-ów do systemu BFG i zunifikowanie w ten sposób gwarancji depozytów dla wszystkich instytucji depozytowych. Wymagałoby to zapewne także włączenia SKOK-ów pod nadzór bankowy i zmiany prawa bankowego.

Doświadczenie innych państw:

Problemy i poglądy

- Na świecie istnieje wiele systemów, w których jest więcej niż jeden fundusz gwarancyjny. Czasami odrębność funduszu występuje na poziomie finansowym, gdy jedna instytucja zarządza finansowo wyodrębnionymi środkami dla różnych klas podmiotów objętych gwarancjami, lub na poziomie instytucjonalnym, gdy istnieje odrębność instytucji gwarancyjnych.

Przykładem pierwszego rozwiązania są Stany Zjednoczone, w których Federal Deposit Insurance Corporation zarządza dwoma funduszami: Savings & Loans Insurance Fund i Bank Insurance Fund. Obecnie rozważa się plany połączenia obu funduszy. Przykład Stanów Zjednoczonych ilustruje także tendencję długookresową charakteryzującą konsolidację systemów gwarancyjnych. Przed kryzysem lat 80. istniała odrębność instytucjonalna. Wtedy sektor banków oraz sektor kas oszczędnościowo-pożyczkowych posiadał odrębne instytucje gwarancyjne. Unifikacja działalności pod zarządem FDIC nastąpiła w wyniku bankructwa i niewypłacalności instytucji odpowiedzialnej za gwarantowanie depozytów kas oszczędnościowo-pożyczkowych.

System uzależniania składek od ryzyka działalności banku

Systemy obliczania składek można podzielić na składki o jednolitej stopie (*flat rate premium*) i składki o stopie uzależnionej od ryzyka (*risk adjusted premium*).

Jako zaletę systemów o jednolitej stopie Raport wskazuje prostotę kalkulacji składki i łatwość administrowania systemem, w którym opłaty są łatwe do wyliczenia i weryfikacji.

Wadą tego rozwiązania jest to, że może ono skłaniać banki do podejmowania większego ryzyka. Takie działanie nie jest bowiem obciążone wyższym kosztem finansowym gwarancji depozytów. Innymi słowy, w systemach o jednolitej stopie opłat istnieje większe niebezpieczeństwo rozwoju zjawiska *moral hazard*. Aby temu przeciwdziałać, Raport zaleca wprowadzenie kar i innych środków dyscyplinujących w stosunku do banków, które podejmują nadmierne ryzyko.

Wydaje się, że zalecenie to bardziej dotyczy nadzorców bankowych niż systemu gwarancyjnego, który (przeważnie) takich uprawnień nie posiada. Tak też należy odczytywać to zalecenie w polskim kontekście. System BFG jest systemem o jednolitej stawce opłat. BFG jednak nie ma możliwości dyscyplinowania banków w podejmowaniu przez nie nadmiernego ryzyka operacyjnego.

Podstawową zaletą systemu opłat uzależnionych od ryzyka jest ograniczanie tendencji do podejmowania przez banki nadmiernego ryzyka. Składka dla banków działających bardziej ryzykownie jest wyższa, co sprawia, że nie są one skłonne do podejmowania działalności o wysokim ryzyku.

Wadą systemu jest konieczność przeprowadzania pogłębionych analiz finansowych banków objętych systemem gwarancyjnym. Analizy są konieczne do oszacowania ryzyka. Raport potwierdza fakt, że prawidłowe oszacowanie ryzyka banku jest niezwykle trudne. Wymaga skomplikowanych systemów analitycznych oraz dostatecznie pełnych informacji. Informacje powinny być dostępne regularnie w wyznaczonych przedziałach czasowych. System różnicowania składki powinien być prze-

Bezpieczny Bank

rzysty. Przy tym systemie należy rozważyć możliwość zakłóceń w systemie bankowym powstałych w wyniku nałożenia na słabe banki podwyższonych opłat. Co więcej, system różnicowania opłat wymaga odpowiedniego zaplecza organizacyjno-administracyjnego.

Raport nie zaleca żadnego z dwóch rozważanych systemów, podkreślając jedynie, że kraje, które niedawno wprowadziły system gwarantowania depozytów, częściej decydują się na system opłat oparty na jednolitej stawce.

Polski system gwarancyjny stosuje stawki tworzenia funduszu ochrony środków gwarantowanych niezależne od ryzyka działalności poszczególnych banków. Ale elementem różnicującym opłatę roczną na działalność pomocową BFG jest przyjęcie za jej podstawę wielkości aktywów ważonych ryzykiem. To rozwiązanie sprawia, że banki mające bardziej ryzykowny portfel aktywów wnoszą wyższe opłaty. Wprowadzenie zróżnicowanych stawek składki na fundusz ochrony środków gwarantowanych wymagałoby zmiany systemu gwarantowania, przejścia na system finansowania gwarancji ex ante oraz opracowania systemu, który spełniałby jednocześnie dwa warunki. Po pierwsze, powinien prawidłowo określać ryzyko działalności banku, po drugie powinien być maksymalnie przejrzysty i względnie prosty, aby nie było żadnych wątpliwości, jaką opłatę powinien wnieść dany bank.

Analizując światowe tendencje należy podkreślić, że wiele systemów wprowadziło zróżnicowanie opłat ze względu na ryzyko działalności danego banku. Krok ten był jednak z reguły elementem rozwoju systemu, a metody różnicowania wypracowano na podstawie zdobytych doświadczeń.

Kraje, które wprowadziły różnicowanie składek ze względu na ryzyko banku:

- Stany Zjednoczone reformowały swój system gwarancyjny w 1991 r. Działania modyfikujące były wynikiem kryzysu bankowego lat 80., który dotknął głównie kasy oszczędnościowo-pożyczkowe. Wtedy wprowadzono także różnicowanie opłat ze względu na dwa czynniki: siłę kapitałową banku oraz ocenę ogólnego stanu finansowego.
- Różnicowanie składki wprowadził także system gwarantowania depozytów niemieckich banków komercyjnych. System ten działający przy Związku Banków Niemieckich nie publikuje danych finansowych, nie przedstawił także szczegółów systemu różnicowania składek.
- W 1999 r. dokonano reformy systemu francuskiego. Główną zmianą było przejście na system *ex ante*, lecz oprócz tej zmiany zróżnicowano również opłaty na rzecz funduszu ze względu na ryzyko związane z działalnością poszczególnych banków. Dostępne źródła nie podają szczegółów systemu.
- O swych zamierzeniach reformy systemu w kierunku zróżnicowania składek informują Japończycy, których system w wyniku załamania rynku bankowego w latach 90. poniósł tak znaczące koszty, iż zmuszony był do wyemitowania obligacji.
- Od początku powstania zróżnicowane opłaty miały systemy Włoch i Portugalii. System portugalski jest jednym z najprostszych. Różnicowanie składki odbywa

Problemy i poglądy

się jedynie na podstawie wysokości współczynnika wypłacalności (im wyższy, tym niższe opłaty). System włoski należy natomiast do najbardziej skomplikowanych. Oparty jest na algorytmie opisanym w Statucie Funduszu odpowiedzialnego za gwarantowanie depozytów. Branych jest pod uwagę wiele elementów opisujących sytuację finansową banków. Korzystanie z niego wymaga skomplikowanych mechanizmów rachunkowych.

Bardzo oryginalny sposób różnicowania składki zastosowano na Węgrzech i w Grecji. Różnicowanie to nie jest związane z szacowaniem ryzyka związanego z działalnością banków. Na Węgrzech składkę różnicuje się ze względu na wielkość średniego depozytu w banku. Im ta wielkość jest niższa, tym wyższa jest stawka opłaty. W Grecji czynnikiem różnicującym jest wielkość banku (mierzona sumą depozytów). Banki duże płacą niższą stawkę.

5. POSZERZANIE WIEDZY SPOŁECZEŃSTWA O GWARANTOWANIU DEPOZYTÓW

Istotne miejsce w omawianym Raporcie zajmuje sprawa wiedzy społeczeństwa o systemie gwarantowania depozytów. Odpowiednia wiedza w społeczeństwie zapewnia bowiem zaufanie do systemu, a tym samym umożliwia realizację podstawowego celu systemu, jakim jest stabilizacja sektora bankowego. Promocja systemu gwarancyjnego pomaga także podtrzymać zaufanie do całego systemu bankowego.

Raport zaleca stworzenie programu informowania społeczeństwa, który:

- ❖ pogłębiałby wiedzę o zasadach działania systemu gwarantowania depozytów,
- ❖ prezentował specjalne informacje w sytuacji, gdy w systemie bankowym pojawia się upadłość banku (w przypadku konkretnej upadłości banku program informacyjny powinien zawierać szczegółowy poradnik dla deponentów tego banku, określający terminy i sposoby wypłat),
- ❖ powinien być skierowany do pracowników banków, szczególnie tych odpowiedzialnych za obsługę klientów,
- ❖ program informowania deponentów o możliwych upadłościach w systemie bankowym powinien być projektowany bardzo ostrożnie, aby nie wzbudzić niepokoju i nie zdestabilizować systemu bankowego.

Rozwój Bankowego Funduszu Gwarancyjnego przejawiał się m.in. w wypracowaniu programów informowania społeczeństwa, które są systematycznie realizowane. Nowelizacja ustawy o BFG pozwoliła na zobligowanie banków do uczestnictwa w działaniach w celu poszerzenia wiedzy o gwarancjach depozytów.

Wśród działań podjętych przez BFG w ciągu ostatnich 6 lat można m.in. wymienić: informacje w postaci ulotek dostępnych w bankach, reklamy telewizyjne, informacje w radiu i prasie, stworzenie strony internetowej, uruchomienie infolinii telefonicznej, organizowanie seminariów dla środowiska bankowego i naukowego, wydawanie periodyków, uruchomienie konkursu na najlepsze prace naukowe.

Należy także podkreślić, że proces informowania społeczeństwa jest procesem ciągłym i powinien być stałym zadaniem instytucji gwarancyjnej.

Bezpieczny Bank

Intensywność działalności promocyjno-informacyjnej podejmowanej przez fundusze gwarancyjne na świecie jest różna. W dużej mierze zależy od uprawnień systemu gwarancyjnego, jego możliwości organizacyjnych oraz od tego, czy dany system bankowy często doświadcza zjawiska upadłości bankowych.

- W Stanach Zjednoczonych agencja gwarantująca depozyty – FDIC – ma szerokie uprawnienia, łącznie z uprawnieniami nadzorczymi. Działalność informacyjna polega głównie na opracowywaniu informacji dostępnych w bankach. Zgodnie z amerykańskimi przepisami bankowymi w każdym oddziale bankowym przyjmującym depozyty musi znajdować się informacja o tym, czy depozyty są ubezpieczone w FDIC czy nie⁹⁾. Informacje takie z reguły znajdują się przy każdym okienku kasowym. Banki traktują gwarancje depozytów jako dobrą formę promocji własnego bezpieczeństwa.
- W Kanadzie akcje promocyjne prowadzone są na większą skalę i obejmują także reklamy telewizyjne. Co roku fundusz kanadyjski przeprowadza akcję promocyjną skierowaną do szerokiego kręgu społeczeństwa, wykorzystując wiele środków przekazu.
- Powszechnie stosuje się wydawanie broszur w przystępny sposób informujących o działaniu gwarancji depozytów. Informacje te z reguły w formie graficznej odwołują się do motywu ochrony, wprowadzając odpowiednie symbole graficzne (np. parasol) do przekazywanych treści, lub są nawet umieszczane w logo instytucji gwarancyjnych.

Strona tytułowa broszury macedońskiego funduszu

Logo instytucji gwarantującej depozyty na Jamajce

Problemy i poglądy

- Najbardziej powszechnym środkiem przekazu informacji o systemie stał się w ostatnich latach Internet. Duża część instytucji gwarancyjnych posiada swoje strony internetowe, na których znajdują się informacje dla deponentów.
- Najmniej uwagi informowaniu społeczeństwa poświęcają te systemy, w których nie występują upadłości bankowe (np. Holandia, Irlandia).

Przypisy

- ¹⁾ Forum Stabilności Finansowej to organizacja, która powstała 14 kwietnia 1999 r. z inicjatywy przedstawicieli krajów grupy G7. Jej celem jest promowanie stabilności finansowej, poprawa funkcjonowania rynków finansowych i obniżenie ryzyka systemowego. FSF tworzą przedstawiciele krajów grupy G7 oraz wielu organizacji międzynarodowych, m.in. MFW, Banku Światowego, Banku Rozliczeń Międzynarodowych.
- ²⁾ Za system efektywny uważa się w Raporcie taki system, który przyczynia się do stabilizowania systemu finansowego oraz skutecznie chroni mniej doświadczonych deponentów przed utratą ich wkładów w przypadku upadłości banku.
- ³⁾ Sytuacja opisywana w Raporcie dotyczy przypadku, w którym po upadłości banku gwarant depozytów nie ma dostępu do danych z uwagi na tajemnicę bankową.
- ⁴⁾ Stąd też pojawiają się kłopoty w tłumaczeniu niektórych kwestii związanych z upadłościami bankowymi. W terminologii anglojęzycznej występuje termin *closure* na określenie administracyjnej decyzji o zaprzestaniu działalności banku. W systemach, gdzie sąd orzeka o upadłości banku, występują zazwyczaj dwa istotne momenty w procesie upadłościowym: zawieszenie działalności oraz ogłoszenie upadłości banku. Należy przyjąć, że angielskie *closure* jest bliższe zawieszeniu działalności banku, ponieważ to właśnie zawieszenie wiąże się z faktycznym zaprzestaniem działalności bankowej, choć nie rozpoczyna procesu likwidacji majątku banku i zaspokajania wierzycieli.
- ⁵⁾ Raport, wskazując dodatkowe, zewnętrzne źródła finansowania gwarancji, traktuje je jako elementy „ostatniej szansy”, zapewniające wypłacalność systemu. Skorzystanie z tych źródeł może nastąpić jedynie w wyjątkowych wypadkach (bardzo duże upadłości lub kryzys systemu bankowego).
- ⁶⁾ W Estonii wielkość funduszu, po której przekroczeniu można zawiesić pobieranie składek, wynosi 3% depozytów gwarantowanych w systemie bankowym. W Argentynie (rozwiązania systemowe sprzed kryzysu gospodarczego), Chorwacji i Macedonii analogiczną wielkość ustalono na 5%.
- ⁷⁾ Ta uwaga dotyczy np. funduszu brytyjskiego przed reformą (listopad 2001), w którym jego docelowa wielkość została określona na 3 do 6 mln funtów.
- ⁸⁾ Uwaga ta nie dotyczy jednak zasad udzielania pomocy, które zawierają preferencje dla banków spółdzielczych.
- ⁹⁾ Uczestnictwo w systemie gwarancyjnym FDIC jest obowiązkowe dla większości amerykańskich banków, lecz nie dla wszystkich. Istnieje grupa banków stanowych, które nie muszą być członkami FDIC (niektóre z nich z możliwości tej korzystają, a ich depozyty nie są gwarantowane).

Konsultacje dla banków

Wanda Leksińska

RACHUNKOWOŚĆ BANKÓW – NOWE STANDARDY RACHUNKOWOŚCI

Wejście w życie, od początku 2002 r., nowelizacji ustawy o rachunkowości dokonanej na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. zmieniającej ustawę o rachunkowości (Dz.U. nr 113, poz. 1186) oznacza zmianę zasad rachunkowości stosowanych dotychczas przez jednostki gospodarcze (objęte zakresem podmiotowym ustawy). Zmiany w ustawie o rachunkowości obejmują uporządkowanie niektórych pojęć, np. definicji jednostki dominującej, czy też wprowadzenie nowych, dotąd brakujących, np. definicji jednostki zależnej. Znowelizowana ustawa o rachunkowości reguluje ponadto niektóre obszary dotychczas nie uregulowane w prawie polskim, np. kwestie związane z ewidencją połączenia i nabycia jednostek, ujmowania skutków błędu podstawowego. Obowiązująca do końca 2001 r. ustawa o rachunkowości miała klauzulę zgodności z przepisami Unii Europejskiej. Zmiany, które weszły w życie od początku 2002 r., stanowią dalsze dostosowanie do rozwiązań unijnych oraz do międzynarodowych standardów rachunkowości (MSR).

Z punktu widzenia specyfiki działania banków szczególnego znaczenia nabiera upoważnienie ministra właściwego do spraw finansów publicznych do określenia w drodze rozporządzenia szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych, szczególnych zasad rachunkowości banków, zasad sporządzania sprawozdań skonsolidowanych dla potrzeb wykonywania nadzoru skonsolidowanego. Wydane na podstawie upoważnienia ustawowe rozporządzenia Ministra Finansów również weszły w życie od początku 2002 r.¹⁾

Odnosząc się do zmian zasad rachunkowości wynikających z nowelizacji ustawy o rachunkowości oraz z przepisów wykonawczych do ustawy o rachunkowości, należy podkreślić wagę zmian wynikających z uregulowania obszaru dotyczącego ujmowania w księgach rachunkowych wyceny i prezentacji w sprawozdaniu finansowym instrumentów finansowych. Przepisy znowelizowanej ustawy o rachunkowości oraz przepisy wykonawcze do tej ustawy wprowadzają bowiem istotne zmiany w stosunku do obowiązujących dotąd zasad. Podkreślenia wymaga zwłaszcza przeniesienie do polskich przepisów rachunkowości zasad wynikających z międzynarodowych stan-

dardów rachunkowości, w tym zwłaszcza MSR 39 – instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena, który opiera wycenę instrumentów finansowych przede wszystkim na wartości godziwej.

Instrument finansowy został zdefiniowany w art. 3 pkt 32 ustawy o rachunkowości jako: **kontrakt, który powoduje powstanie aktywów finansowych u jednej ze stron i zobowiązania finansowego albo instrumentu kapitałowego u drugiej ze stron, pod warunkiem że z kontraktu zawartego między dwiema lub więcej stronami jednoznacznie wynikają skutki gospodarcze, bez względu na to, czy wykonanie praw lub zobowiązań wynikających z kontraktu ma charakter bezwarunkowy albo warunkowy**²⁾. Natomiast **wartość godziwa** zgodnie z ustawą o rachunkowości to **kwota, za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane na warunkach transakcji rynkowej, pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, nie powiązаныmi ze sobą stronami**. *Wartość godziwą instrumentów finansowych znajdujących się w obrocie na aktywnym rynku stanowi cena rynkowa pomniejszona o koszty związane z przeprowadzeniem transakcji, gdyby ich wysokość była znacząca. Cenę rynkową aktywów finansowych posiadanych przez jednostkę oraz zobowiązań finansowych, które jednostka zamierza zaciągnąć, stanowi zgłoszona na rynku bieżąca oferta kupna, natomiast cenę rynkową aktywów finansowych, które jednostka zamierza nabyć, oraz zaciągniętych zobowiązań finansowych stanowi zgłoszona na rynek bieżąca oferta sprzedaży.*

Przepisy omawianego rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zasad uznawania, metod wyceny... wskazują, że wartość godziwą można uznać za wiarygodną, jeśli jest ustalona drogą:

- 1) wyceny instrumentu finansowego po cenie ustalonej na aktywnym rynku regulowanym, na którym następuje obrót instrumentami finansowymi, informacje zaś o tej cenie są ogólnie dostępne,
- 2) oszacowania dłużnych instrumentów finansowych przez wyspecjalizowaną, niezależną jednostkę świadczącą tego rodzaju usługi, przy czym możliwe jest rzetelne oszacowanie przepływów pieniężnych związanych z tymi instrumentami,
- 3) zastosowania właściwego modelu wyceny instrumentu finansowego, wprowadzenia do tego modelu danych wejściowych pochodzących z aktywnego, regulowanego rynku,
- 4) oszacowania ceny instrumentu finansowego, dla którego nie istnieje aktywny rynek, na podstawie publicznie ogłoszonej, na aktywnym regulowanym rynku, ceny nie różniącego się istotnie, podobnego instrumentu finansowego albo cen składników złożonego instrumentu finansowego,
- 5) oszacowania ceny instrumentu finansowego za pomocą metod estymacji powszechnie uznanych za poprawne.

W znowelizowanej ustawie o rachunkowości nie tylko określono, co należy rozumieć przez instrument finansowy, umieszczono również takie podstawowe definicje, jak **aktywa** i **zobowiązania**. Pojęcia te są co do istoty zgodne z definicjami, jakimi posługują się międzynarodowe standardy rachunkowości. Zdefiniowanie aktywów i zobowiązań oraz aktywów i zobowiązań finansowych, a także pojęcia instrumentów finansowych będzie miało fundamentalne znaczenie dla stosowania zasad ra-

chunkowości przez polskie podmioty gospodarcze. Zawarte w znowelizowanej ustawie o rachunkowości uregulowania w tym zakresie wypełniają istniejącą dotychczas lukę, która powodowała wiele problemów interpretacyjnych.

Przez **aktywa** rozumie się *kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych*, natomiast **aktywa finansowe** określone zostały jako: **aktywa pieniężne, instrumenty kapitałowe wyemitowane przez inne jednostki, a także wynikające z kontraktu prawo do otrzymania aktywów pieniężnych lub prawo do wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką na korzystnych warunkach** (np. akcje własne nie spełniają definicji aktywów i dlatego powinny być wykazane ze znakiem ujemnym jako osobna pozycja w pasywach bilansu, pomniejszająca wartość kapitałów własnych). **Zobowiązania** zdefiniowane zostały jako **wynikający z przeszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które spowodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki**, natomiast **zobowiązania finansowe** jako **zobowiązanie jednostki do wydania aktywów finansowych albo do wymiany instrumentu finansowego z inną jednostką, na niekorzystnych warunkach**.

Trzeba jednocześnie zwrócić uwagę na fakt, że przepisy rozporządzenia w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków oraz rozporządzenia w sprawie uznawania, metod wyceny... dodatkowo precyzują moment ujęcia w księgach rachunkowych aktywów i zobowiązań finansowych oraz wyłączenia z ksiąg rachunkowych aktywów i zobowiązań finansowych. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych aktywa finansowe uznaje się za nabyte, a zobowiązania finansowe za powstałe w razie zawarcia przez jednostkę kontraktu, o którym mowa w art. 3 pkt 3 ustawy o rachunkowości (tj. gdy mamy do czynienia z instrumentem finansowym). Zgodnie z przepisami § 24 ust. 7 szczególnych zasad rachunkowości banków aktywa i zobowiązania finansowe ujmowane są w księgach rachunkowych na dzień zawarcia transakcji, z zastrzeżeniem przepisów § 8 ust. 4. Przepisy § 8 ust. 4 określają, co stanowi podstawę zapisów na kontach pozabilansowych. Na kontach tych ewidencjonuje się zobowiązania o charakterze finansowym i gwarancyjnym (udzielone i otrzymane) oraz inne zobowiązania związane z realizacją operacji kupna-sprzedaży, udzielone i otrzymane zabezpieczenia, wynikające z zawartych przez bank umów kupna-sprzedaży instrumentów pochodnych do dnia ich rozliczenia. Intencją przyjętych w rozporządzeniu zapisów jest określenie zasady, zgodnie z którą **aktywa i zobowiązania finansowe ujmowane są w księgach rachunkowych (w bilansie) w dniu zawarcia transakcji. To znaczy, że aktywa finansowe ujmowane są w księgach rachunkowych, gdy są wynikiem zaciągniętego przez bank zobowiązania, niezależnie od terminu zapłaty za te aktywa**. Jednocześnie jednak, zgodnie z praktyką dotychczas występującą są one zobowiązane do prowadzenia ewidencji pozabilansowej, właściwej do ewidencjonowania tzw. zobowiązań pozabilansowych. Należą do nich m.in. udzielone przez banki zobowiązania o charakterze finansowym, np. nie wykorzystane linie kredytowe (na kontach pozabilansowych ewidencjonuje się wartość przyznanego przez bank klientowi limitu środków do wykorzystania w formie kredytu), czy też udzielone zobowiązania

o charakterze gwarancyjnym, takie jak udzielone przez bank gwarancje, które w przypadku ich realizacji (wyплаты przez bank środków z tytułu gwarancji) staną się należnością bilansową banku (roszczenie zwrotne). **Na kontach pozabilansowych banki zobowiązane są także między innymi ewidencjonować wartość bazową kontraktów spełniających definicję instrumentów pochodnych (takich jak kontrakty typu swap, opcje futures, forward). Natomiast wycena wartości godziwej instrumentów pochodnych znajdzie swoje odzwierciedlenie w bilansie jako aktywa lub zobowiązania oraz w rachunku zysków i strat jako zyski lub straty.** Znowelizowana ustawa o rachunkowości nie definiuje pojęcia instrumentów pochodnych, definicje takie jednak zamieszczone zostały we wspomnianych wcześniej aktach wykonawczych do ustawy o rachunkowości. Określenie instrumentu pochodnego jest zgodne z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości nr 39 – instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena (MSR 39). **Instrument pochodny to instrument finansowy spełniający łącznie następujące warunki:**

- a) jego wartość zależy od określonej stopy procentowej, ceny papieru wartościowego, ceny towaru, kursu wymiany waluty obcej, indeksu opartego na cenie lub stopie procentowej, albo innej zmiennej,
- b) nie wymaga żadnej płatności początkowej lub wymaga tylko niewielkiej inwestycji początkowej w stosunku do kwoty kontraktu,
- c) jego rozliczenie nastąpi w przyszłości.

Jak wspomniano, banki ujmują w księgach rachunkowych (w bilansie) aktywa i zobowiązania finansowe na dzień zawarcia transakcji, a nie w momencie jej realizacji. Nadal jednak w ewidencji pozabilansowej banki wykazywać będą do czasu realizacji transakcji takie umowy terminowe, których opóźnienie w realizacji w stosunku do zawarcia kontraktu wynika z przyjętego na rynku cyklu operacyjnego (z przyjętej konwencji), np. bieżące operacje walutowe, których cykl realizacji nie przekracza 48 godzin. Przyjęto bowiem, że tzw. zwykły zakup, o którym mowa w § 30 MSR 39, będzie ujmowany w księgach rachunkowych na dzień rozliczenia transakcji, tj. do czasu rozliczenia banki będą wykazywały go w ewidencji pozabilansowej.

Za istotne z punktu widzenia prowadzenia rachunkowości przez banki, których aktywa i zobowiązania to w głównej mierze aktywa i zobowiązania finansowe, jest określenie nie tylko momentu ujmowania w księgach rachunkowych aktywów i zobowiązań finansowych, ale również określenie chwili, w której aktywa i zobowiązania finansowe wyłącza się z ksiąg rachunkowych. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków, **bank wyłącza z ksiąg rachunkowych składnik aktywów finansowych lub jego część, gdy traci nad nim kontrolę. Utrata kontroli następuje, gdy bank zrealizuje prawa do korzyści określonych w umowie, prawa takie wygasną lub bank zrzeknie się tych praw oraz bank wyłącza z ksiąg rachunkowych składnik zobowiązań finansowych lub jego część, gdy zobowiązanie wygasło. Zobowiązanie wygasa, gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł termin jego dochodzenia.**

Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie zasad uznawania, metod wyceny... doprecyzowuje ponadto (§ 11 ust. 2), kiedy sprzedaż lub wydanie składnika aktywów

Konsultacje dla banków

finansowych nie oznacza utraty kontroli. **Utrata kontroli nie następuje, jeśli jednostka:**

- 1) ma prawo do odkupu takich aktywów lub jako pierwsza może odmówić odkupu, a cena odkupu różni się od wartości godziwej aktywów na dzień odkupu albo aktywa takie nie są łatwo dostępne na rynku,
- 2) ma prawo lub jest zobowiązana do odkupu lub umorzenia wydanych aktywów, na warunkach zapewniających innej jednostce (przyjmującej aktywa) zwrot w wysokości, jaką jednostka ta mogłaby uzyskać, udzielając pożyczki zabezpieczonej przyjętymi aktywami,
- 3) zawarła kontrakt swap, w wyniku którego ponosi zasadnicze ryzyko kredytowe i zachowuje prawo do zasadniczej części korzyści ekonomicznych związanych z wydanymi aktywami, jakby była ich posiadaczem, w zamian za zobowiązanie się do zapłaty na rzecz jednostki przyjmującej aktywa kwoty określonej w kontrakcie. Jeżeli przedmiotem takiego kontraktu są aktywa łatwo dostępne na rynku, to uznaje się, że nastąpiła utrata kontroli,
- 4) ponosi zasadnicze ryzyko związane z wydanymi aktywami, jakby była ich posiadaczem, w wyniku nabycia bezwarunkowej opcji sprzedaży (put) tych aktywów, a aktywa takie nie są łatwo dostępne na rynku.

Rozporządzenie to precyzuje również, kiedy nie można uznać zobowiązania za spełnione. W myśl przepisów tego rozporządzenia, nie stanowi spełnienia w całości lub części zobowiązania ani zwolnienia ze zobowiązania finansowego zawarcie umowy z osobą trzecią zobowiązującą się do spełnienia całości lub części świadczenia wobec wierzyciela ze środków przekazywanych przez jednostkę, jakkolwiek jednostkę uznaje się za zwolnioną z zobowiązania finansowego w całości lub w części, jeżeli zawarła – za zgodą wierzyciela – ważną prawnie umowę z osobą trzecią, w której osoba trzecia zobowiązała się do przejęcia długu odpowiednio w całości lub w części. Rozporządzenie określa ponadto warunki uznania zobowiązania za spełnione w przypadku zamiany instrumentu dłużnego będącego przedmiotem zobowiązania na inny instrument dłużny.

Wskazane wyżej warunki usuwania aktywów i zobowiązań finansowych z bilansu mają dla banków podstawowe znaczenie. W dotychczasowej praktyce banki niejednnorodnie podchodziły do sprawy usuwania z bilansu należności zakwalifikowanych jako stracone, co do których istnieje niska prawdopodobieństwo ich odzyskania. Obecne przepisy określiły wyraźnie, że aktywa wyłącza się z ksiąg rachunkowych w przypadku utraty nad nimi kontroli, rozumianej jako realizacja, wygaśnięcie lub zrzeczenie się przez jednostkę praw do korzyści ekonomicznych reprezentowanych przez dane aktywa.

Należy zwrócić uwagę, że na skutek nowelizacji ustawy o rachunkowości **po raz pierwszy wyraźnie zaznaczono obowiązywanie w rachunkowości zasady przewagi treści nad formą**, przez zamieszczenie w art. 4 ust. 2 ustawy stwierdzenia o *ujmowaniu w księgach rachunkowych i wykazywaniu w sprawozdaniu finansowym zdarzeń, w tym operacji gospodarczych, zgodnie z ich treścią ekonomiczną*. W przyszłości zasada ta znajdzie m.in. zastosowanie w przypadku ewidencji skutków sprzedaży aktywów, która nie jest związana z utratą kontroli nad tymi aktywami, czy też w razie ewidencjonowania obcych środków trwałych lub wartości nie-

materialnych i prawnych używanych przez bank czy inny podmiot w ramach umowy leasingu finansowego³⁾.

Jak wspomniałam na wstępie, wejście w życie nowych standardów rachunkowości, wynikających ze zmiany ustawy o rachunkowości oraz przepisów wykonawczych do ustawy, ma dla banków istotne znaczenie przede wszystkim z uwagi na nowy sposób uregulowania kwestii ujmowania i wyceny instrumentów finansowych.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków **aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikuje się, w dniu ich nabycia lub powstania, do następujących kategorii:**

- 1) aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu,**
- 2) udzielone kredyty i pożyczki oraz inne należności własne banku,**
- 3) aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności,**
- 4) aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.**

Oznacza to konieczność przyporządkowania aktywów i zobowiązań finansowych banków, w tym znajdujących się w bilansie na początek bieżącego roku, do wskazanych wyżej kategorii, zgodnie z intencją banku co do sposobu ich dalszego traktowania. Zakwalifikowanie aktywów i zobowiązań finansowych do danej kategorii wiąże się z określonym w rozporządzeniu sposobem wyceny. Sposób wyceny niektórych kategorii aktywów i zobowiązań finansowych jest przy tym odmienny od dotychczasowego.

Banki są zatem zobowiązane dostosować ewidencję księgową do potrzeb wyodrębnienia wśród aktywów i zobowiązań finansowych wskazanych wyżej kategorii.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków **aktywa lub zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu** to aktywa lub zobowiązania finansowe, które zostały nabyte lub powstały w celu uzyskania korzyści w wyniku krótkoterminowych (w terminie do trzech miesięcy) wahań cen. Składnik aktywów finansowych należy zaliczyć do aktywów przeznaczonych do obrotu, jeżeli – niezależnie od powodu, dla którego został nabyty – stanowi część portfela, wykorzystywanego ostatnio, jak wskazują dowody, dla realizacji korzyści w wyniku wahań cen. Instrumenty pochodne będące aktywami finansowymi lub zobowiązaniami finansowymi zawsze uznaje się za przeznaczone do obrotu, z wyjątkiem sytuacji, gdy z założenia i faktycznie są instrumentami zabezpieczającymi.

Do kategorii aktywów przeznaczonych do obrotu banki zaliczać będą przede wszystkim część papierów wartościowych kwalifikowanych dotychczas jako handlowe. Nie wszystkie jednak, gdyż zgodnie z obecnymi przepisami banki powinny tu zaliczać takie aktywa finansowe, które mają zamiar przechowywać nie dłużej niż przez 3 miesiące w celu zrealizowania korzyści wynikających z wahań cen. Zgodnie natomiast z dotychczasowymi przepisami, do kategorii handlowych papierów wartościowych zaliczane były papiery wartościowe z prawem do kapitału, które bank miał zamiar przechowywać nie dłużej niż 6 miesięcy, oraz te wszystkie papiery wartościowe dłużne, które przechowywane miały być przez banki krócej niż do terminu zapadalności. Trzeba zwrócić uwagę, że do kategorii tej banki, podobnie jak inne podmioty, zobowiązane będą zaliczyć instrumenty pochodne.

Począwszy od 2002 r. aktywa finansowe przeznaczone do obrotu banki wyceniają według wartości rynkowej, a aktywa finansowe, dla których nie istnieje aktywny rynek, według określonej w inny sposób wartości godziwej. Różnicę wartości rynkowej lub wartości godziwej zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów z operacji finansowych. Dotychczas papiery wartościowe handlowe banki wyceniały według ceny nabycia nie wyższej od ceny sprzedaży netto (wycena dłużnych papierów wartościowych korygowana była ponadto o naliczone odsetki, dyskonto, premię). Generalnie zatem papiery wartościowe handlowe były wyceniane według ceny nabycia. Dostosowanie do zasad wyceny obowiązującej od początku 2002 r. spowoduje, jak należy przypuszczać, wzrost wartości portfela papierów wartościowych kwalifikowanych dotychczas jako handlowe. Skutki tej wyceny dokonanej według stanu na początek roku, wynikającej ze zmian zasad rachunkowości, należy odnieść do kapitałów w pozycji niepodzielony wynik (zysk/strata) z lat ubiegłych.

Kolejna kategoria aktywów finansowych posiadanych przez banki to **kredyty i pożyczki udzielone przez bank i inne należności własne banku**. Ta kategoria aktywów została zdefiniowana w rozporządzeniu w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków jako: kredyty i pożyczki udzielone przez bank oraz inne należności własne banku, z wyjątkiem tych kredytów i pożyczek oraz innych wierzytelności, których udzielono z zamiarem bezzwłocznej lub szybkiej sprzedaży, zaliczanych do aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu. W szczególności do kredytów i pożyczek udzielonych przez bank nie zalicza się skupionych wierzytelności. (Skupione wierzytelności również dotychczas były prezentowane przez banki w sprawozdawczości przekazywanej do NBP oddzielnie i były wydzielone w ewidencji. Obecnie zasilą one przede wszystkim grupę aktywów utrzymywanych do upływu terminu zapadalności, jeśli oczywiście będzie to zgodne z intencją banku. Inne należności niż kredyty i pożyczki, wynikające z zawartych przez banki umów nie dotyczących działalności bankowej, ewidencjonowane były odrębnie. Teraz powinny być zaliczone do kategorii kredytów i pożyczek i innych należności własnych banku, nadal jednak należy je ewidencjonować na dłużnikach różnych. Wycena należności finansowych ewidencjonowanych w ramach konta „dłużnicy różni” powinna następować z zastosowaniem przepisów § 16 pkt 1 rozporządzenia w sprawie uznawania, metod wyceny..., tj. powinny być one wyceniane w kwocie wymaganej zapłaty, jeśli są to należności o krótkim terminie wymagalności oraz gdy wynikająca z oprocentowania tych należności wartość bieżąca przyszłych przepływów pieniężnych nie różni się istotnie od kwoty wymaganej zapłaty).

Dotychczas należności i zobowiązania, w tym kredyty i pożyczki, środki na rachunkach bankowych wykazywane były w kwocie wymaganej zapłaty, obejmującej również odsetki od należności i zobowiązań, których obowiązek kapitalizacji wynikał z ustawy lub umowy. Dodatkowo wycena należności uwzględniać musiała utworzone przez bank rezerwy celowe (zgodnie z przepisami w sprawie tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków). W praktyce oznacza to, że kredyty i pożyczki w sprawozdaniu finansowym prezentowano według ich wartości nominalnej, powiększonej o naliczone memoriałowo, metodą liniową odsetki przypadające za okres do dnia sprawozdawczego (wymagalne i niewymagalne) oraz pomniejszonej o wartość utworzonych rezerw celowych. **Począwszy od 2002 r. banki zobowią-**

zane są wyceniać udzielone przez nie kredyty i pożyczki oraz inne należności własne, które nie są przeznaczone do obrotu, według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Zdawać by się mogło, że nie następuje żadna rewolucja w zakresie zmian sposobu wyceny kredytów i pożyczek, stanowiących istotną część aktywów banków. Jest jednak inaczej, głównie ze względu na ogromną liczbę kredytów znajdujących się w aktywach banków, zróżnicowane warunki spłaty kredytów, oprocentowania, płatności prowizji związanych z tymi kredytami, a także z uwagi na z informatyzowanie procesu ewidencji i wyceny kredytów.

Przez *zamortyzowany koszt* należy rozumieć **wartość, w jakiej składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe zostały wycenione w momencie początkowego ujęcia, pomniejszoną o spłaty kwoty kapitału oraz powiększoną lub pomniejszoną o umorzenia wszelkich różnic między wartością początkową a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszoną o odpisy z tytułu rezerw celowych, utraty wartości lub nieściągalności**. Istotnym, jak się okazuje, problemem jest dla banków dokonywanie wyceny kredytów z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. *Efektywna stopa procentowa to stopa, która dyskontuje oczekiwany strumień przyszłych płatności pieniężnych do bieżącej wartości bilansowej netto przez okres do zapadalności lub do momentu następnej rynkowej wyceny, stanowiąca wewnętrzną stopę zwrotu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego za dany okres. Ustalenie tej stopy obejmuje wszystkie opłaty płacone lub otrzymane przez bank*. Banki uważają, że proces dostosowania do obowiązującego obecnie sposobu ustalania odsetek według efektywnej stopy procentowej dla potrzeb wyceny kredytów i pożyczek oraz zobowiązań nie przeznaczonych do obrotu będzie bardzo trudny. Zachodzi bowiem potrzeba dostosowania systemów informatycznych i ustalenie efektywnej stopy procentowej dla ogromnej liczby umów. Osobny problem to rozstrzygnięcie wielu wątpliwości dotyczących sposobu ustalania efektywnej stopy procentowej, w tym uwzględnienia w strumieniu płatności związanych z udzielonym przez bank kredytem pobieranych przez bank prowizji, które dotychczas zwykle zaliczane były bezpośrednio do przychodów banku, nie wpływając na wycenę kredytów, i rzadko nawet rozliczane były w czasie, np. z uwagi na ich nieznaczny udział w wartości udzielonego kredytu. Niektóre banki uważają, że dostosowanie się do nowego sposobu wyceny kredytów wymaga ok. 2 lat, podczas gdy przepisy wykonawcze do ustawy o rachunkowości, wprowadzające zmiany zasad wyceny kredytów, ukazały się w grudniu 2001 r.

Kolejna kategoria aktywów finansowych, nie wyspecyfikowana dotychczas w bilansie banku, to *aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności*. Zostały one zdefiniowane jako **aktywa finansowe o określonych lub możliwych do określenia płatnościach lub ustalonym terminie zapadalności, które bank zamierza i jest w stanie utrzymać w posiadaniu do upływu terminu zapadalności, z wyjątkiem kredytów udzielonych przez bank i wierzytelności własnych banku**. Warunkiem koniecznym, aby można było określone aktywa finansowe zakwalifikować do tej kategorii, jest nie tylko intencja banku utrzymywania ich do czasu zapadalności, ale także posiadanie przez bank możliwości ich utrzymywania do tego terminu. Sprzedaż, w znacznej ilości, aktywów finansowych

Konsultacje dla banków

zakwalifikowanych jako utrzymywane do terminu zapadalności, przed tym terminem oraz ich przeniesienie do innej kategorii, skutkuje zakazem kwalifikowania do tej kategorii do końca danego roku obrotowego oraz przez dwa kolejne lata aktywów finansowych reprezentujących grupę aktywów, które zostały sprzedane przed terminem zapadalności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności wycenia się według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Do kategorii tej banki będą mogły zaliczyć przede wszystkim tę część dłużnych papierów wartościowych, dotychczas kwalifikowanych jako papiery wartościowe lokacyjne (wyceniane dotąd według ceny nabycia skorygowanej o naliczone odsetki, dyskonto, premię z uwzględnieniem odpisów z tytułu trwałej utraty wartości), które będą zamierzały i mogły utrzymywać do terminu zapadalności. Papiery wartościowe z prawem do kapitału, kwalifikowane dotychczas jako lokacyjne, zaliczone zostaną przez banki prawdopodobnie do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży to aktywa finansowe nie będące: kredytami udzielonymi przez bank i wierzytelnościami własnymi banku, aktywami finansowymi utrzymywanymi do upływu terminu zapadalności, aktywami finansowymi przeznaczonymi do obrotu. **Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wycenia się według wartości godziwej, a skutki zmiany wartości godziwej odnosi się odpowiednio do przychodów lub kosztów z operacji finansowych.**

Sposób wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, określony w szczególnych zasadach rachunkowości banków, dostosowany został do rozwiązań przewidzianych w MSR 39 – instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena. Są one wyceniane według wartości godziwej, a skutki zmiany wartości godziwej odnoszone są do wyniku finansowego. W odróżnieniu jednak od rozwiązań dopuszczonych przez MSR 39 i przepisów rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zasad uznawania, metod wyceny... banki, wyceniając te aktywa finansowe, nie mogą odnieść skutków ich wyceny na kapitał z aktualizacji wyceny. Natomiast wskazane wyżej przepisy pozwalają jednostce na wybór sposobu rejestracji skutków zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży albo na bieżąco przez wynik finansowy, albo poprzez kapitał z aktualizacji wyceny (w momencie sprzedaży lub trwałej utraty wartości tych aktywów skutki wyceny odniesione uprzednio na kapitał z aktualizacji wyceny zaliczane są do wyniku finansowego). Jednolity dla wszystkich banków sposób wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży zapewnia porównywalność osiąganych przez banki wyników oraz większą stabilność kapitałów banków. Brak możliwości odnoszenia skutków wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży na kapitał z aktualizacji wyceny niektóre banki oceniają negatywnie. Przede wszystkim wskazują na brak możliwości odzwierciedlenia w wyniku finansowym danego okresu (w którym następuje sprzedaż aktywów) skutków wzrostu wartości tej grupy aktywów w stosunku do ich ceny nabycia, tj. skutków ich przeszacowania do wartości godziwej według stanu na 1 stycznia 2002 r. (przy obecnie obowiązujących banki przepisach skutki przeszacowania aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, występujących w aktywach banków na początku bieżącego roku, powinny być odniesione na niepodzielony wynik z lat ubiegłych,

jako skutek przeszacowania spowodowany zmianą zasad rachunkowości). Banki wskazują również na zwiększone narażenie wyniku finansowego na zmienność w związku ze zmianami wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży. Generalnie trudno jednak przewidzieć stopień zmienności wyniku finansowego banków w związku ze sposobem wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży. Dużo w tym względzie zależy bowiem od zmienności cen rynkowych oraz od zróżnicowania posiadanych przez banki aktywów, zakwalifikowanych jako dostępne do sprzedaży.

Jak należy przypuszczać, do kategorii tej zakwalifikowana zostanie przede wszystkim część papierów wartościowych z prawem do kapitału kwalifikowanych dotąd jako handlowe oraz pozostałe papiery wartościowe z prawem do kapitału, kwalifikowane dotychczas jako lokacyjne. Do kategorii tej zakwalifikowane zostaną także dłużne papiery wartościowe, które bank ma zamiar przechowywać dłużej niż 3 miesiące oraz co do których nie ma pewności, czy będzie miał możliwość ich utrzymywania do terminu zapadalności. Z uwagi na fakt, iż wspomniane wyżej aktywa wyceniane były dotąd według ceny nabycia (wartość dłużnych papierów wartościowych korygowana była dodatkowo o odsetki, dyskonto, premie) z uwzględnieniem odpisów z tytułu trwałej utraty wartości, należy przypuszczać, że zmiany zasad wyceny tej grupy aktywów spowodują wzrost wartości aktywów banków oraz niepodzielonego wyniku z lat ubiegłych.

Należy podkreślić, iż podział aktywów finansowych na 4 opisane wyżej kategorie, którym przypisano określony sposób wyceny, nie uwzględnia podziału aktywów finansowych na trwałe i obrotowe czy też krótko- i długoterminowe. Przejęte to zostało w ślad za rozwiązaniami występującymi w MSR 39. Natomiast ustawa o rachunkowości posługuje się takimi pojęciami jak aktywa trwałe i obrotowe, inwestycje krótko- i długoterminowe, co znajduje swój wyraz między innymi w określeniu zasad wyceny, np. w art. 35 ustawy. Na tym tle powstają czasami wątpliwości interpretacyjne, dodatkowo powiązane z interpretacją statusu zapisów zawartych w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie **szczególnych** zasad rachunkowości banków oraz rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zasad uznawania, metod wyceny... Zdaniem autora niniejszej publikacji wycena aktywów finansowych, które wyspecyfikowane zostały w przepisach wykonawczych do ustawy o rachunkowości, powinna być dokonywana w sposób określony w tychże przepisach wykonawczych, bez potrzeby poszukiwania dodatkowych opisów w przepisach ustawy. Dla przykładu, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków, aktywa finansowe zakwalifikowane jako utrzymywane do terminu zapadalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej (taki sam sposób wyceny, chociaż trochę inaczej zredagowany, określony został w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie zasad uznawania, metod wyceny...). Moim zdaniem wskazany wyżej sposób wyceny dotyczy wszystkich aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności, niezależnie od tego, czy są to aktywa trwałe, czy też obrotowe. W rozporządzeniu w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków nie sprecyzowano sposobu odnoszenia skutków zmiany wartości tych aktywów. Nie jest jednak, moim zdaniem, możliwy inny sposób odniesienia skutków przeszacowania aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności niż do wyniku finansowego

Konsultacje dla banków

bieżącego okresu, w którym nastąpiło przeszacowanie (dotyczy to aktywów trwałych i obrotowych). Przy wycenie według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej cena nabycia aktywów (początkowe ujęcie) korygowana jest o odpisy z tytułu odsetek, dyskonta, premii, odpisów aktualizujących wartość (rezerw celowych). Należy tu wskazać na postanowienia § 22 rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zasad uznawania, metod wyceny..., zgodnie z którymi skutki przeszacowania aktywów i zobowiązań wycenianych w wysokości skorygowanej ceny nabycia zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego, w którym nastąpiło przeszacowanie⁴⁾.

Wraz z wejściem w życie nowych zasad rachunkowości znacznie większa niż dotąd grupa aktywów finansowych wyceniana być powinna według **wartości godziwej**, a nie, jak dotąd, głównie według kosztu historycznego (ceny nabycia). Zmiany zasad wyceny aktywów i zobowiązań finansowych mają na celu urealnienie ich wartości w księgach rachunkowych. Wydaje się jednak, że w Polsce w praktyce trudno będzie ustalić wartość godziwą niektórych instrumentów finansowych. Wymaga to bowiem posiadania danych pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z aktywnego regulowanego rynku lub wykorzystania technik estymacyjnych powszechnie uznanych za poprawne. Trudność wynikać więc będzie m.in. z faktu, że ograniczona liczba aktywów finansowych znajduje się w obrocie na regulowanym rynku, jak również z braku doświadczenia polskich podmiotów w wykorzystywaniu technik estymacyjnych oraz z kosztów, jakie będą konieczne w celu zastosowania tych technik czy też innych sposobów oszacowania wartości godziwej. Aktywa finansowe, których wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, wyceniane będą według zamortyzowanego kosztu, z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej.

Nowe standardy rachunkowości związane z instrumentami finansowymi określają także **zasady rachunkowości zabezpieczeń** (ang. *hedging*). Idea rachunkowości zabezpieczeń zaczerpnięta została z MSR 39. Przyjmuje się, że jeśli spełnione zostają ściśle określone relacje pomiędzy pozycjami zabezpieczanymi i zabezpieczającymi, wówczas w rachunkowości symetrycznie ujmuje się wpływ zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej na wynik finansowy. Stosowanie rachunkowości zabezpieczeń ma na celu równoważenie wyników uzyskiwanych na skutek zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego lub zmian przepływów środków pieniężnych wynikających z pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego.

Wymagania niezbędne do stosowania rachunkowości zabezpieczeń są jednak dość wysokie. Aby bank mógł stosować rachunkowość zabezpieczeń – uwzględniając przy wycenie zabezpieczanych aktywów lub pasywów wartość nabytych dla ich zabezpieczenia instrumentów finansowych oraz zmiany ich wartości – spełnione być muszą poniższe warunki:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia sporządzono sformalizowaną dokumentację powiązania zabezpieczającego, w której określono przyjęty przez bank cel zarządzania ryzykiem oraz strategię zabezpieczania. W dokumentacji bank wyznacza instrument zabezpieczający, który zabezpiecza daną pozycję lub transakcję, oraz określa rodzaj ryzyka, przed którym się zabezpiecza. Bank określa sposób, w jaki będzie oceniał skuteczność instrumentu zabezpieczającego w równoważeniu zmian wartości godziwej zabezpieczanej pozycji lub zmian przepływów

Bezpieczny Bank

- środków pieniężnych z tytułu zabezpieczanej transakcji w zakresie ograniczenia ryzyka, przed którym bank się zabezpiecza,
- 2) zabezpieczający instrument finansowy będący przedmiotem kontraktu i zabezpieczane za jego pomocą aktywa lub pasywa charakteryzują się podobnymi cechami, a w szczególności wartością nominalną, datą zapadalności, wrażliwością na zmiany stopy procentowej lub na zmiany kursu waluty,
 - 3) bank przewiduje, że zabezpieczenie będzie odznaczało się wysoką skutecznością w równoważeniu zmian wartości godziwej lub przepływów środków pieniężnych, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
 - 4) zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych dotyczy wysoce prawdopodobnej prognozowanej transakcji, która jest narażona na ryzyko zmian przepływów środków pieniężnych wpływających na poziom wyniku finansowego,
 - 5) skuteczność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, czyli można wiarygodnie wycenić wartość godziwą zabezpieczanej pozycji lub przepływy środków pieniężnych z niej pochodzące oraz wartość godziwą instrumentu zabezpieczającego,
 - 6) zabezpieczenie jest na bieżąco wyceniane i stwierdza się jego wysoką skuteczność w całym okresie jego wykorzystania.

Odrębność sposobu wyceny pozycji zabezpieczanych i zabezpieczających, dla których wyznaczono relacje zabezpieczające (tj. jeśli spełnione są wskazane wyżej warunki), stanowi nowość w rachunkowości banków. Pozwala na kompensowanie (symetryczne ujmowanie) zysków/strat ponoszonych na pozycjach zabezpieczanych i zabezpieczających. Wycena pozycji zabezpieczanych będzie więc mogła uwzględnić efekt przyjętego przez bank zabezpieczenia. Trzeba jednak podkreślić, że szczególne wymagania dotyczące ustalenia powiązań zabezpieczających, w tym korelacji pomiędzy cechami pozycji zabezpieczanej i zabezpieczającej, skuteczności zabezpieczenia (rozumianej w ten sposób, że w okresie wykorzystywania zabezpieczenia zmiany wartości godziwej zabezpieczanego instrumentu lub zmiany przepływu środków pieniężnych z niego wynikających zostaną zrównoważone w przedziale 80–125% przez zmianę wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego lub zmiany przepływów środków pieniężnych z niego wynikających) oraz ograniczenie możliwości ustanawiania zabezpieczeń przed różnymi rodzajami ryzyka jednocześnie spowodują, że niektóre instrumenty uznawane dotychczas przez banki za zabezpieczające nie będą mogły spełniać tego warunku.

Generalnie pojedynczy instrument zabezpieczający może zostać przeznaczony na zabezpieczenie więcej niż jednego rodzaju ryzyka, pod warunkiem że:

- 1) jasno można określić rodzaje zabezpieczanego ryzyka,
- 2) można udowodnić skuteczność zabezpieczenia,
- 3) istnieje możliwość zapewnienia, że instrument zabezpieczający jest przeznaczony do zabezpieczenia przed różnymi rodzajami ryzyka.

Pozycje zabezpieczające to przede wszystkim instrumenty pochodne. Aktywa finansowe lub zobowiązania finansowe, których wartości godziwej nie można wiarygodnie wycenić, nie mogą stanowić instrumentu zabezpieczającego z wyjątkiem in-

Konsultacje dla banków

strumentu finansowego nie będącego instrumentem pochodnym, który spełnia łącznie poniższe warunki:

- 1) wyrażony jest w walucie obcej,
- 2) został przeznaczony na zabezpieczenie przed ryzykiem walutowym,
- 3) którego składnik walutowy można wiarygodnie wycenić.

Natomiast pozycją zabezpieczaną może być składnik aktywów lub zobowiązanie, nie ujęte w ewidencji bilansowej, uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie lub wysoce prawdopodobna prognozowana transakcja, co do której nie powzięto jeszcze zobowiązania.

W ślad za rozwiązaniami przyjętymi w MSR 39, w polskich przepisach również istnieją trzy rodzaje powiązań zabezpieczających:

- 1) **zabezpieczenie wartości godziwej** – zabezpieczenie przed zagrożeniem zmianami wartości godziwej składnika aktywów lub zobowiązania albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów lub zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które wpływa na wynik finansowy,
- 2) **zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych** – zabezpieczenie przed zagrożeniem zmienności przepływów pieniężnych, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu ze składnikiem aktywów lub zobowiązaniem lub transakcją prognozowaną i które wpłynie na wynik finansowy,
- 3) **zabezpieczenie inwestycji netto w podmiocie zagranicznym** – zabezpieczenie przed skutkami zmian kursów wymiany walut obcych.

Przy zabezpieczeniu wartości godziwej skutki wyceny instrumentu zabezpieczającego odnosi się do wyniku finansowego, natomiast skutki zmiany wartości pozycji zabezpieczanej, które można przypisać zabezpieczanemu ryzyku, korygują wartość pozycji zabezpieczanej i odnoszone są do wyniku finansowego.

Zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych rozlicza się w ten sposób, że skutki wyceny instrumentu zabezpieczającego, który uznano za skuteczne zabezpieczenie, odnosi się do kapitału z aktualizacji wyceny. W części uznanej za nieskuteczne zabezpieczenie skutki wyceny instrumentu zabezpieczającego odnosi się do wyniku finansowego.

W sytuacji, gdy uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie lub zabezpieczana prognozowana transakcja staje się składnikiem aktywów lub zobowiązań, związane z nim skutki wyceny instrumentu zabezpieczającego przed zmianami przepływów środków pieniężnych przenosi się z kapitału z aktualizacji wyceny i uwzględnia przy ustalaniu wartości początkowej tych aktywów lub zobowiązań. W okresie, w którym zabezpieczane uprawdopodobnione przyszłe zobowiązanie lub zabezpieczana prognozowana transakcja wpływa na wynik finansowy, skutki wyceny instrumentu zabezpieczającego przed zmianami przepływów środków pieniężnych wykazywane doład w kapitale z aktualizacji wyceny odnosi się do wyniku finansowego.

Bank zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń, jeśli zaistnieją poniższe zdarzenia:

- 1) instrument zabezpieczający wygasa lub zostaje sprzedany, jego wykorzystywanie dobiega końca lub następuje jego realizacja,

Bezpieczny Bank

- 2) zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń,
- 3) bank nie przewiduje realizacji powziętego zobowiązania lub przeprowadzenia prognozowanej transakcji.

W sytuacji opisanej wyżej skutki wyceny instrumentu zabezpieczającego dotąd przepływy środków pieniężnych, które były wykazywane w kapitale z aktualizacji wyceny, odnosi się do wyniku finansowego.

Zabezpieczenie inwestycji netto w podmiocie zagranicznym bank rozlicza jak zabezpieczenia przepływów środków pieniężnych.

Nowelizacja ustawy o rachunkowości oraz wydanie przez Ministra Finansów przepisów wykonawczych do tej ustawy będą miały dla rachunkowości banków znacznie więcej skutków niż opisane wyżej. W niniejszej publikacji ograniczono się przede wszystkim do zmian wynikających z nowego ujęcia instrumentów finansowych oraz nowego sposobu ich wyceny, opartego w znacznej mierze na wartości godziwej. Dodatkowo należy wskazać na zmianę sposobu wyceny przez banki akcji i udziałów w jednostkach podporządkowanych. Banki zobowiązane są odtąd wyceniać te aktywa według metody praw własności. Skutki zmiany wartości tych akcji i udziałów należy odnosić do wyniku finansowego.

Minister Finansów wydał także rozporządzenie z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych holdingu finansowego (Dz.U. nr 152, poz. 1728). W myśl przepisów tego rozporządzenia banki zobowiązane będą konsolidować metodą pełną nie tylko jednostki zależne będące bankami, ale również instytucjami kredytowymi i instytucjami finansowymi oraz przedsiębiorstwami pomocniczych usług bankowych. Pozostałe jednostki zależne wykazuje się jak dotąd metodą praw własności.

Należy również wskazać na znaczne zmiany zakresu informacji dodatkowej sprawozdania finansowego banku. Informacja dodatkowa sprawozdania finansowego banku sporządzana po raz pierwszy za 2002 rok będzie znacznie rozszerzona w stosunku do wypełnianej obecnie przez banki. Dodano, w ślad za wymaganiami wynikającymi z nowelizacji ustawy, wstęp, w którym między innymi należy zamieścić informacje na temat ewentualnych zagrożeń kontynuowania przez bank działalności, stosowanych zasad rachunkowości, informacje o połączeniu lub przejęciu jednostki w ciągu roku obrotowego, o rodzaju popełnionego błędu podstawowego (jeśli sytuacje takie miały miejsce), o znaczących zdarzeniach, jakie wystąpiły po dniu bilansowym. Zakres informacji dodatkowej sprawozdania finansowego banku został dostosowany do wymogów określonych w znowelizowanej ustawie oraz do wymagań wynikających z międzynarodowych standardów rachunkowości, w tym zwłaszcza MSR 30, 39°).

Zmiana zasad rachunkowości od początku bieżącego roku wymusi więc w bankach wiele prac dostosowujących. Dotyczy to prowadzenia ksiąg rachunkowych, a przede wszystkim właściwego ujmowania i wyceny zdarzeń gospodarczych, a co za tym idzie – bardziej rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego banku. Podkreślenia wymaga, że zmiany ustawy o rachunkowości w znacznym stopniu dostosowały polskie standardy rachunkowo-

Konsultacje dla banków

ści do standardów międzynarodowych. Wydaje się także, iż w przyszłości duże znaczenie będzie mieć korzystanie przez jednostki z przepisu art. 10 ust. 3 ustawy. Zgodnie z tym przepisem w sprawach nie uregulowanych przepisami ustawy o rachunkowości, przyjmując zasadę (politykę) rachunkowości, jednostki będą mogły stosować krajowe standardy rachunkowości wydane przez uprawniony w myśl ustawy Komitet Standardów Rachunkowości. W przypadku braku odpowiedniego standardu krajowego mogą stosować Międzynarodowe Standardy Rachunkowości.

Przypisy

- ¹⁾ Dla rachunkowości banków szczególne znaczenie mają: rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 10 grudnia 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków (Dz.U. nr 149, poz. 1673), które jest dla banków przepisem *lex specialis*. W odniesieniu do instrumentów finansowych, w sprawach nie uregulowanych w ustawie oraz w szczególnych zasadach rachunkowości banków banki zobowiązane są stosować przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (Dz.U. nr 149, poz. 1674).
- ²⁾ Do instrumentów finansowych nie zalicza się w szczególności:
 - a) rezerw i aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego,
 - b) umów o gwarancje finansowe, które ustalają wykonanie obowiązków z tytułu udzielonej gwarancji, w formie zapłacenia kwot odpowiadających stratom poniesionym przez beneficjenta na skutek niespłacenia wierzytelności przez dłużnika w wymaganym terminie,
 - c) umów o przeniesienie praw z papierów wartościowych w okresie pomiędzy terminem zawarcia a rozliczenia transakcji, gdy wykonanie tych umów wymaga wydania papierów wartościowych w określonym terminie, również wtedy, gdy przeniesienie tych praw następuje w formie zapisu na rachunku papierów wartościowych, prowadzonym przez podmiot upoważniony na podstawie odrębnych przepisów,
 - d) aktywów i zobowiązań z tytułu programów, z których wynikają udziały pracowników oraz innych osób związanych z jednostką w jej kapitałach,
 - e) umów połączenia spółek, z których wynikają obowiązki określone w art. 44b ust. 9.
- ³⁾ Jeśli spełnione są warunki określone w art. 3 ust. 4 i ust. 5 ustawy o rachunkowości.
- ⁴⁾ Zgodnie z przepisami § 26 ust. 4 rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków, w sprawach dotyczących instrumentów finansowych, które nie zostały uregulowane w ustawie, i niniejszym rozporządzeniu stosuje się przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (Dz.U. nr 149, poz. 1674).
- ⁵⁾ Informacja dodatkowa została m.in. rozszerzona o informacje dotyczące:
 - danych na temat podziału aktywów finansowych na poszczególne kategorie,
 - danych o oszacowanej przybliżonej wartości godziwej aktywów przeznaczonych do obrotu i dostępnych do sprzedaży, które zostały wycenione według zamortyzowanego kosztu,
 - danych na temat posiadanych papierów wartościowych,
 - danych o posiadanych udziałach w jednostkach podporządkowanych,
 - danych dotyczących rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych i prawnych,
 - danych o strukturze własności kapitału podstawowego,

Bezpieczny Bank

- danych o ograniczeniu i uprzywilejowaniu praw z akcji,
- informacji na temat zobowiązań pozabilansowych, w tym na temat wartości nominalnej instrumentów bazowych będących przedmiotem kontraktów na instrumenty pochodne,
- informacji o transakcjach z podmiotami powiązаныmi z bankiem kapitałowo i organizacyjnie,
- informacji o celach i zasadach zarządzania ryzykiem rynkowym, kredytowym, płynności, operacyjnym,
- danych o sekurytyzacji aktywów banku.

Z doświadczeń zagranicznych

NADZÓR SKONSOLIDOWANY W KANADZIE

DEFINICJA AFILIANTA

Prawo bankowe zawiera kilka definicji, które są używane do określenia, czy występuje stosunek afiliacji, i daje Superintendentowi Instytucji Finansowych („Superintendent”) pewne uprawnienia do czynienia ustaleń o istnieniu afiliacji w poszczególnych przypadkach. W każdym przypadku istnienie stosunku afiliacji jest ustalane w odniesieniu do kontroli, a nie własności udziałów.

A. Przykłady definicji „afilianta” i „kontroli”

Żadna osoba¹⁾ nie może posiadać „znaczącego udziału” w żadnej klasie akcji banków z Tabeli I²⁾. Minister Finansów („Minister”) musi zaaprobować zakup lub innego rodzaju nabycie dowolnych udziałów w dowolnym banku z Tabeli II lub jakiegokolwiek podmiotu³⁾, który posiada jakikolwiek udział w banku z Tabeli II, jeśli w jego rezultacie jakaś osoba będzie posiadać lub zwiększyć znaczący udział w akcjach banku jakiegokolwiek klasy. Patrz paragraf 372, 372.1 i 377(1).

Osoba posiada „znaczący udział” w jakiejś klasie akcji wtedy, gdy ogólna liczba akcji tej klasy, będących beneficjalną własnością tej osoby i podmiotów przez nią kontrolowanych (tj. będących w takim posiadaniu lub taką własnością, z której dana osoba czerpie wszelkie korzyści i przywileje z posiadania, lecz niekoniecznie ma formalny tytuł własności), przekracza 10% wszystkich znajdujących się w obiegu akcji tej klasy. Patrz paragraf 8(1). Dana osoba zwiększa znaczący udział w danej klasie akcji, jeśli ta osoba lub jakikolwiek podmiot przez nią kontrolowany nabywa w beneficjalne posiadanie dodatkowe akcje lub kontrolę nad jakimkolwiek podmiotem, który jest w beneficjalnym posiadaniu akcji danej klasy, w takiej ilości, że zwiększy to udział akcji tej klasy, stanowiących beneficjalną własność tej osoby i wszelkich podmiotów przez nią kontrolowanych. Patrz paragraf 8(2). „Beneficjalna własność” obejmuje posiadanie przez jednego lub więcej powierników, przedstawicieli prawnych, agentów lub innego rodzaju pośredników. Patrz paragraf 2.

Dana osoba „kontroluje” podmiot inkorporowany⁴⁾, jeśli papiery wartościowe tego podmiotu, do których przypisane jest powyżej 50% głosów, które mogą zostać oddane przy wyborze dyrektorów do rady, znajdują się w beneficjalnym posiadaniu tej

osoby i głosy przypisane do tych papierów wartościowych są wystarczające do wybrania większości dyrektorów w tym podmiocie inkorporowanym, jeśli zostaną wykonane. Patrz paragraf 3(1)(a). Dana osoba kontroluje podmiot nieinkorporowany, inny niż spółka partnerska z ograniczoną odpowiedzialnością, jeśli znajduje się w beneficjalnym posiadaniu ponad 50% udziałów właścicielskich bez względu na ich nazwę, na które podmiot ten jest podzielony i jeśli ta osoba jest w stanie kierować działalnością i sprawami podmiotu. Patrz paragraf 3(1)(b). Partner generalny w spółce partnerskiej z ograniczoną odpowiedzialnością kontroluje spółkę partnerską z ograniczoną odpowiedzialnością. Patrz paragraf 3(1)(c). Dana osoba również kontroluje podmiot, jeśli ta osoba ma jakikolwiek bezpośredni lub pośredni wpływ, który, jeśli zostanie wykonany, zaskutkuje w faktycznej kontroli nad tym podmiotem. Patrz paragraf 3 (1)(d).

Osobę, która kontroluje jakiś podmiot, uważa się za osobę kontrolującą wszelkie inne podmioty, które są kontrolowane lub uznawane za kontrolowane przez ten podmiot. Patrz paragraf 3(2). Daną osobę uważa się za kontrolującą podmiot, jeśli ogólna kwota wszystkich papierów wartościowych tego podmiotu znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i wszystkie takie papiery wartościowe znajdujące się w beneficjalnym posiadaniu podmiotu kontrolowanego przez tę osobę jest taka, że gdyby ta osoba i podmioty przez nią kontrolowane były jedną osobą, to by kontrolowały ten podmiot. Patrz paragraf 3(3). Jeśli jeden podmiot jest kontrolowany przez inny podmiot lub jeśli dwa podmioty są kontrolowane przez tę samą osobę, to te dwa podmioty są afiliowane. Patrz paragraf 6(1).

B. Uprawnienia nadzorcy do czynienia ustaleń afiliacji w poszczególnych przypadkach

Prawo bankowe nakłada ograniczenia na niektóre transakcje z podmiotami powiązаныmi banku. Dla celów tych ograniczeń dana osoba jest „podmiotem powiązany” z bankiem, jeśli ta osoba (1) posiada znaczący udział w dowolnej klasie akcji banku; lub (2) jest osobą lub członkiem klasy osób uznanych jako lub uważanych za podmioty powiązane z bankiem. Patrz paragraf 486(1). Dany podmiot jest podmiotem powiązany z bankiem, jeśli jest (1) kontrolowany przez osobę, która ma znaczący udział w dowolnej klasie akcji banku lub przez współmałżonka takiej osoby lub przez dziecko w wieku poniżej osiemnastu lat; lub (2) podmiot, w którym osoba kontrolująca bank lub jej współmałżonek lub dziecko w wieku poniżej osiemnastu lat, ma znaczący udział. Patrz paragraf 486(1).

Superintendent może uznać jako podmiot powiązany dowolną osobę lub klasę osób, których bezpośrednio lub pośrednio udziały lub stosunki z bankiem lub podmiotem powiązany mogą zgodnie z rozsądnymi oczekiwaniami wpłynąć na postępowanie się przez bank najlepszym osądem w stosunku do dowolnej konkretnej transakcji. Patrz paragraf 486(3). Tam, gdzie dana osoba jest uznana za podmiot powiązany, Superintendent może również uznać za podmiot powiązany dowolny podmiot, w którym ta osoba ma „znaczącą inwestycję” i jakikolwiek podmiot kontrolowany przez taki podmiot. Patrz paragraf 486(4). Dana osoba ma „znaczącą inwestycję” w podmiocie inkorporowanym, jeśli prawa głosu związane z ogółem wszelkich akcji

Z doświadczeń zagranicznych

znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i podmiotów przez nią kontrolowanych przekraczają 10% praw głosu związanych z wszystkimi znajdującymi się w obrocie akcjami podmiotu inkorporowanego lub ogół jakichkolwiek akcji znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i wszelkich podmiotów kontrolowanych przez tę osobę reprezentuje własność ponad 25% kapitału własnego podmiotu inkorporowanego. Patrz paragraf 10(1). Dana osoba ma znaczącą inwestycję w podmiocie nieinkorporowanym, gdy ogół wszelkich udziałów właścicielskich, jakkolwiek byłyby one nazwane, na które podmiot ten jest podzielony, znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i jakichkolwiek podmiotów przez nią kontrolowanych przekracza 25% wszystkich udziałów właścicielskich, na które podmiot jest podzielony. Patrz paragraf 10(5).

Wreszcie, Prezes banku centralnego jest ogólnie upoważniony do wydawania regulacji (1) regulujących cokolwiek, regulowania czego wymaga lub do regulowania czego upoważnia Prawo bankowe; (2) regulowania sposobu, w jaki ma być ustalane wszystko, do regulowania czego upoważnia lub wymaga Prawo bankowe; (3) definiowania słów i wyrażeń, które mają być zdefiniowane na potrzeby Prawa bankowego i (4) ogólnie w celu realizacji celów i zapisów Prawa bankowego. Patrz paragraf 559. To uprawnienie może zawierać uprawnienia do czynienia ustaleń afiliacji w poszczególnych przypadkach.

INFORMACJA O AFILIANTACH: KIM SĄ

Prawo bankowe Kanady wymaga, aby Minister Finansów zaaprobował (i w związku z tym otrzymał powiadomienie) wszelkie nabycia akcji banku przez jakiegokolwiek osoby, które spowodowałyby, że te osoby w sposób pośredni lub bezpośredni posiadłyby lub zwiększyły znaczący udział w jakiegokolwiek klasie akcji bankowych. Minister Finansów musi również zaaprobować, a w związku z tym otrzymać powiadomienie o niektórych znacznych inwestycjach lub zwiększeniach znacznych inwestycji w podmioty dokonywanych przez banki. Superintendent otrzymuje roczne sprawozdanie o podmiotach zależnych znajdujących się w posiadaniu banków i może również nakazać bankom uzyskanie od wszelkich osób, w których imieniu są utrzymywane akcje banku, deklaracji wymieniającej nazwy wszystkich podmiotów kontrolowanych przez tę osobę.

A. Informowanie o utworzeniu lub zmianie afiliacji

1. Posiadanie udziału w banku

Minister musi zatwierdzić zakup lub innego rodzaju nabycie jakichkolwiek akcji jakiegokolwiek banku z Tabeli II lub jakiegokolwiek podmiotu posiadającego jakiegokolwiek akcje banku z Tabeli II przez jakąkolwiek osobę lub jakikolwiek podmiot kontrolowany przez osobę, jeśli to nabycie spowoduje, że ta osoba nabędzie lub zwiększy znaczący udział w dowolnej klasie akcji tego banku⁵⁾. Patrz paragrafy 372 i 377(1)⁶⁾. Podobnie, żadna osoba nie może, bez uprzedniej pisemnej zgody Ministra, wykony-

Bezpieczny Bank

wać jakiegokolwiek bezpośredniego lub pośredniego wpływu, którego rezultatem byłaby faktyczna kontrola nad bankiem z Tabeli II. Patrz paragraf 372.1.

Ustalając, czy zaaprobować daną transakcję czy nie, Minister musi wziąć pod uwagę wszystkie kwestie, które uważa za dotyczące wniosku, łącznie z (1) charakterem i wystarczalnością zasobów finansowych wnioskodawcy jako źródła trwałego wsparcia finansowego dla banku; (2) stabilności i wykonalności planów wnioskodawcy dotyczących przyszłego prowadzenia i rozwoju działalności banku; (3) doświadczenie i wyniki wnioskodawcy w dotychczasowej działalności; (4) czy bank będzie prowadzony w odpowiedzialny sposób przez osoby odpowiednie do natury, kompetencji i doświadczenia właściwego do zaangażowania się w operacje instytucji finansowej i (5) dla dobra systemu finansowego w Kanadzie. Patrz paragraf 390(1). Tam, gdzie jakkolwiek wnioskodawca lub afiliant wnioskodawcy jest przyjmującą depozyty instytucją finansową, Minister musi również rozważyć rozmiary banku i wszelkich przyjmujących depozyty instytucji finansowych powiązanych z jakimkolwiek wnioskodawcą i wnioskującej depozytowej instytucji finansowej wyliczone w taki sposób, jaki uzna za stosowny. Patrz paragraf 390(1). Wreszcie, Minister może w związku z jakąkolwiek aprobatą narzucić takie warunki, jakie uzna za potrzebne i stosowne. Patrz paragraf 391.

2. Udziały w innych firmach znajdujące się w posiadaniu banku

Przy uwzględnieniu pewnych ograniczeń⁷⁾ i innych warunków dany bank może nabyć lub zwiększyć znaczącą inwestycję⁸⁾ w dowolnym podmiocie. Patrz paragraf 466(1).

W niektórych przypadkach wymaga się, aby bank uzyskał pisemną aprobatę i stąd przedstawił pisemne powiadomienie Ministrowi, przed nabyciem lub zwiększeniem znaczącej inwestycji w dowolnym podmiocie. Dla przykładu, Minister musi zaaprobować dowolną inwestycję w podmiot (inny niż mechanizm utrzymywania własności nieruchomości) w odróżnieniu od podmiotu korporacyjnego. Minister może na swoją aprobatę nałożyć warunki. Patrz paragraf 468(1.1). Bank musi również uzyskać pisemną aprobatę Ministra na rekomendacji Superintendenta przed nabyciem lub zwiększeniem znaczącej inwestycji w instytucji finansowej lub podmiocie angażującym się w pewne wymienione dozwolone działania biznesowe. Patrz paragraf 468(3).

B. Regularne informowanie o posiadanych udziałach

Bank musi w swoim rocznym sprawozdaniu przedstawić listę podmiotów zależnych banku, prezentując dla każdego podmiotu zależnego (1) jego nazwę i adres siedziby głównej lub siedziby centrali; (2) wartość księgową ogółu akcji tego podmiotu zależnego znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu banku; i (3) procent praw głosu związanych ze wszystkimi akcjami głosującymi podmiotu zależnego znajdującymi się w beneficjalnym posiadaniu banku i innych podmiotów zależnych banku. Patrz paragraf 308(3). „Podmiot zależny” jest podmiotem inkorporowanym kontro-

Z doświadczeń zagranicznych

lowanym przez inny podmiot inkorporowany (lecz w tym przypadku „kontrola” jest określana w odniesieniu do paragrafu 3(1)(d) przedstawionego na str. 122). Patrz paragraf 5.

C. Informacje dostarczane na życzenie nadzorcy

Superintendent może w drodze nakazu polecić bankowi uzyskanie od dowolnej osoby, w której imieniu utrzymywane są akcje banku, deklaracji wymieniającej nazwę każdego podmiotu kontrolowanego przez tę osobę i zawierającej informacje dotyczące własności lub beneficjalnej własności tych akcji i inne podobne kwestie związane z tym, tak jak są wyszczególnione przez Superintendenta. Patrz paragraf 405(2).

INFORMACJE O AFILIANTACH: ICH DZIAŁALNOŚĆ BIZNESOWA

Superintendent otrzymuje informacje o rodzaju działalności niektórych podmiotów zależnych banku w rocznych sprawozdaniach finansowych przedkładanych przez banki. Banki nabywające znaczące inwestycje w instytucjach finansowych lub pewnych innych instytucjach muszą złożyć Superintendentowi zobowiązania dotyczące dostępu do informacji o tych instytucjach lub podmiotach, a banki nie mogą nabyć kontroli nad instytucją finansową lub pewnymi innymi podmiotami, chyba że uzyskają od tych instytucji lub podmiotów zobowiązanie do dostarczania Superintendentowi informacji lub dokumentów, jakie są potrzebne do ustalenia przestrzegania Prawa bankowego i sytuacji finansowej banku.

A. Roczne sprawozdania finansowe

Każdy bank musi przygotować i przedłożyć swoim akcjonariuszom i Superintendentowi roczne sprawozdanie finansowe i dalsze informacje dotyczące finansowej sytuacji banku i rezultatów jego operacji zgodnie z wymaganiami statutu banku. Patrz paragraf 308(1) i 312(1). Roczne sprawozdania muszą zawierać między innymi takie informacje i szczegóły jakie w opinii dyrektorów są niezbędne do uczciwego przedstawienia zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami księgowymi pozycji finansowej banku na koniec roku finansowego, do którego się odnoszą, i wyników operacji bankowych i zmian w pozycji finansowej banku w tym roku. Patrz paragraf 308(2).

Każdy bank musi do swojego sprawozdania rocznego dołączać listę podmiotów zależnych (innych niż podmioty zależne nabyte w rezultacie postępowania ugodowego w sprawie kredytu lub realizacji papieru wartościowego i których inaczej nie wolno byłoby bankowi posiadać), przedstawiając dla każdego podmiotu zależnego (1) jego nazwę i adres siedziby głównej lub siedziby centrali; (2) wartość księgową ogółu akcji tego podmiotu zależnego znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu banku i jego podmiotów zależnych; i (3) procent praw głosu związanych ze wszystkimi akcjami głosującymi podmiotu zależnego znajdującymi się w beneficjalnym posiadaniu

Bezpieczny Bank

banku i innych podmiotów zależnych banku. Sprawozdanie roczne musi również zawierać takie informacje odnośnie do podmiotów zależnych, jakie Prezes banku centralnego wymaga za pomocą nakazu w takiej formie, jaka może być przepisana. Patrz paragraf 308(3).

Każdy bank musi posiadać w swojej centrali egzemplarz bieżących sprawozdań finansowych każdego ze swoich podmiotów zależnych. Patrz paragraf 310(1). Każdy zarząd banku musi zapewnić, że jego podmioty zależne używają tego samego audytora co bank, chyba że (1) w przypadku podmiotów zależnych znajdujących się poza Kanadą prawa kraju lokalizacji nie pozwalają na wyznaczenie audytora banku na audytora jego podmiotu zależnego; lub (2) aktywa podmiotu zależnego nie stanowią istotnej części aktywów banku (na podstawie konsultacji banku z jego audytorem). Patrz paragraf 329(1)-(3).

Każdy bank musi wysłać Superintendentowi egzemplarz sprawozdania rocznego i raportu o podmiotach zależnych, generalnie nie później niż dwadzieścia jeden dni przed datą każdego rocznego zgromadzenia akcjonariuszy. Patrz paragraf 312(1).

B. Raporty biegłych rewidentów

Audytork banku musi dokonać takich badań, jakie uzna za konieczne w celu umożliwienia mu dokonania raportu na temat rocznego sprawozdania i innych sprawozdań finansowych, których złożenia przed akcjonariuszami wymaga Prawo bankowe. Patrz paragraf 323(1). Audytork musi również złożyć pisemny raport prezesowi i kierownikowi finansowemu banku na temat wszelkich transakcji lub warunków, które zauważył, a które wpływają na dobro banku i które w opinii audytorka nie są wystarczające i wymagają wyjaśnienia, i musi przedstawić Superintendentowi kopię takiego raportu. Patrz paragraf 328(1) i (2).

C. Informacje dostarczane na życzenie Superintendenta

1. Informacje uzyskiwane na podstawie zobowiązania banku

Jeśli bank kontroluje instytucję finansową inkorporowaną przez lub zgodnie z prawem uchwalonym przez parlament⁹⁾ lub podmiotem angażującym się w jedną lub więcej dozwolonych działalności biznesowych (zdefiniowanych w przypisie 7 i dalej zwanych „dopuszczalnymi podmiotami”), bank musi dostarczyć Superintendentowi takie zobowiązania, jakich Superintendent zażąda odnośnie do działań i dostępu do informacji instytucji finansowych lub dozwolonych podmiotów. Patrz paragraf 470(1). Superintendent może zawrzeć porozumienie z odpowiednim urzędowym lub publicznym podmiotem odpowiedzialnym za nadzór nad instytucjami finansowymi w każdej prowincji lub w każdej innej jurysdykcji odnośnie do działalności i dostępu do informacji o instytucjach finansowych lub dozwolonych podmiotach lub w dowolnej innej sprawie, którą Superintendent uzna za stosowną. Patrz paragraf 470(3). Prawo bankowe stwierdza również, że jeżeli kwestii tej nie regulują inne przepisy, żaden bank nie może kontrolować instytucji finansowej lub dozwolo-

Z doświadczeń zagranicznych

nego podmiotu, chyba że bank ten uzyska od instytucji finansowej zobowiązanie do dostarczenia Superintendentowi odpowiedniego dostępu do jej ksiąg. Patrz paragraf 470(4).

2. Informacje uzyskiwane na polecenie Superintendenta

Superintendent może w drodze nakazu polecić bankowi uzyskanie informacji od dowolnej osoby, w której imieniu utrzymywane są akcje banku, deklaracji prezentującej nazwę każdego podmiotu kontrolowanego przez tę osobę i zawierającej informacje odnoszące się do własności lub beneficjalnej własności akcji i innych podobnych związanych z tym spraw, zgodnie z życzeniem Superintendenta. Patrz paragraf 405(2).

Superintendent może w drodze nakazu polecić dowolnej osobie, która kontroluje bank lub jakikolwiek podmiot afiliowany z bankiem, dostarczenie Superintendentowi takich informacji lub dokumentów, jakie mogą być zażądane w nakazie, jeśli Superintendent uważa, że dostarczenie tej informacji lub dokumentów jest niezbędne do upewnienia się, że przepisy Prawa bankowego są w należyty sposób przestrzegane i że bank jest w stabilnej sytuacji finansowej. Patrz paragraf 530(1)¹⁰.

3. Informacje dostarczane w sprawozdaniach

Bank musi dostarczyć Superintendentowi takich informacji, w takim momencie i w takiej formie, jakiej zażąda Superintendent. Patrz paragraf 523(1).

4. Informacje uzyskiwane od biegłego rewidenta banku

Jak wspomniano wyżej, audytor banku musi przedstawiać akcjonariuszom roczne sprawozdanie i inne sprawozdania wymagane przez Prawo bankowe, a także musi przedstawić Superintendentowi kopię każdego takiego sprawozdania. Patrz paragraf 323(1) i (2). Superintendent może wymagać, aby audytor powiększył lub rozciągnął zakres inspekcji lub nakazał przeprowadzenie jakiegokolwiek innej procedury w dowolnym konkretnym przypadku. Co więcej, Superintendent może domagać się od audytora dokonania konkretnego badania związanego z adekwatnością procedur przyjętych przez bank w celu zapewnienia bezpieczeństwa jego wierzycieli i akcjonariuszy lub dowolnego innego badania, którego wymaga, zgodnie z opinią Superintendenta, dobro publiczne i przedstawienia Superintendentowi wyników tego specjalnego badania. Patrz paragraf 325(1) i (2).

5. Informacje uzyskiwane w związku z wnioskiem

Wniosek o utworzenie banku musi być złożony Superintendentowi wraz z innymi takimi informacjami, materiałem i dowodami, jakich Superintendent może wy-

magać. Patrz paragraf 25(1). Podobnie wniosek o zgodę na zakup lub nabycie akcji banku z Tabeli II, lub rejestrację akcji zakupionych lub nabytych, musi zostać złożony Superintendentowi i zawierać takie informacje, materiały i dowody, jakich Superintendent może wymagać. Patrz paragraf 389(1).

D. Swoboda nadzorca w ustalaniu, jakie informacje uzyskuje się o afiliantach

1. Informacje uzyskiwane na podstawie zobowiązania banku

Jak wspomniano powyżej, Superintendent jest upoważniony do wymagania od banków, aby spełniały takie zobowiązania, jakich Superintendent może wymagać odnośnie do działań i dostępu do informacji o instytucjach finansowych i dopuszczalnych podmiotach, kontrolowanych przez nie. Patrz paragraf 470(1).

2. Informacje uzyskiwane na polecenie Superintendenta

Jak również wspomniano, Superintendent może nakazać bankowi uzyskanie deklaracji od dowolnej osoby, w której imieniu są posiadane akcje banku, łącznie ze wszelkimi informacjami o dowolnym podmiocie kontrolowanym przez tę osobę zgodnie z życzeniem Superintendenta. Patrz paragraf 405(2). Podobnie Superintendent może nakazać dowolnej osobie, która kontroluje bank lub jakikolwiek podmiot afiliowany z bankiem, dostarczenie Superintendentowi takich informacji lub dokumentów, jakie mogą zostać wymienione, które Superintendent uzna za niezbędne do zbadania przestrzegania Prawa bankowego i ustalenia finansowej sytuacji banku. Patrz paragraf 530(1).

3. Informacje dostarczane w sprawozdaniach

Superintendent może ustalić typ informacji, które muszą być włączone do sprawozdań bankowych. Patrz paragraf 523 (1).

4. Informacje uzyskiwane od biegłego rewidenta banku

Superintendent może zażądać od audytora zwiększenia lub rozszerzenia zakresu badania lub nakazać wykonanie konkretnych procedur w dowolnym konkretnym przypadku i może zażądać, aby audytor wykonał konkretne badanie odnoszące się do adekwatności procedur przyjętych przez bank dla zapewnienia bezpieczeństwa jego wierzycieli i akcjonariuszy, lub dowolnego innego badania, którego może wymagać, w opinii Superintendenta, interes publiczny. Patrz paragraf 325(1) i (2).

Z doświadczeń zagranicznych

5. Ogólne uprawnienie do wydawania regulacji

Prezes banku centralnego może wydawać regulacje (1) regulujące cokolwiek, czego regulowanie jest wymagane lub dozwolone w Prawie bankowym; (2) regulować sposób ustalenia wszystkiego, czego regulowanie jest wymagane lub dozwolone w Prawie bankowym; (3) definiować słowa i wyrażenia na potrzeby Prawa bankowego; i (4) ogólnie dotyczące osiągania celów i wykonywania przepisów Prawa bankowego. Patrz paragraf 559.

INFORMACJE O AFILIANTACH: WIARYGODNOŚĆ INFORMACJI

Prawo bankowe Kanady wymaga, aby informacje uzyskiwane w czasie wypełniania obowiązków służbowych związanych z nadzorem bankowym były utrzymane w tajemnicy. Superintendent uzyskał władzę żądania informacji od niektórych afiliantów banków i istnieją kary za niedostarczenie informacji na życzenie lub w trakcie audytu lub inspekcji. Sprawozdania audytorów zewnętrznych muszą być przedstawiane Superintendentowi, a w niektórych przypadkach Superintendent może poprosić audytorów o wyjaśnienia i dodatkowe informacje.

A. Poufność

Ogólnie, każda informacja odnośnie do działalności lub spraw banku lub osób kontaktujących się z bankiem, która jest uzyskana przez Superintendenta lub przez jakąkolwiek osobę działającą pod kierownictwem Superintendenta, w rezultacie administrowania lub egzekwowania jakiegokolwiek prawa – uchwalonego przez Parlament jest tajna. Patrz paragraf 531(1). Jeśli Superintendent uważa, że informacje będą traktowane jako tajne przez agencję, ciało lub osobę, której są ujawniane, to Superintendent może ujawnić informacje (1) dowolnej agencji rządowej lub ciała, które reguluje lub nadzoruje instytucje finansowe na potrzeby związane z tą regulacją lub nadzorem; (2) dowolnej innej agencji lub ciała, które reguluje lub nadzoruje instytucje finansowe na potrzeby związane z tą regulacją lub nadzorem; (3) Kanaadyjskiej Korporacji Ubezpieczenia Depozytów dla celów związanych z jej działalnością; i (4) Zastępcy Ministra Finansów lub Gubernatorowi Banku Kanady lub jakiegokolwiek urzędnikowi Banku Kanady upoważnionemu na piśmie przez Gubernatora Banku Kanady dla celów analizy polityki związanej z regulacją instytucji finansowych. Patrz paragraf 531(2).

B. Poświadczona dokładność

Członkowie Rady Dyrektorów banku muszą zaaprobować sprawozdania roczne udokumentowane podpisami (1) Prezesa [Chief Executive Officer] lub w przypadku jego nieobecności lub niezdolności do działania jakiegokolwiek innego pracownika

banku, upoważnionego przez dyrektorów do złożenia tego podpisu; (2) jednego innego dyrektora (jeśli pierwszy podpis jest podpisem dyrektora) lub dwóch dyrektorów (jeśli pierwszy podpis jest podpisem pracownika, który nie jest członkiem rady dyrektorów). Patrz paragraf 309(1).

C. Weryfikacja informacji

Co najmniej raz do roku Superintendent musi dokonać lub spowodować dokonanie badania i dochodzenia dotyczącego działalności i spraw każdego banku zgodnie z opinią Superintendenta co do ich konieczności lub przekonania, że jest to potrzebne do stwierdzenia przestrzegania Prawa bankowego i ustalenia kondycji finansowej banku. Patrz paragraf 533(1). Superintendent i dowolna osoba działająca pod jego kierownictwem mają prawo dostępu do dowolnych akt, gotówki, aktywów i papierów wartościowych znajdujących się w posiadaniu banku. Może on zobowiązać dyrektorów, pracowników i audytora banku do dostarczania informacji i wyjaśnień odnośnie do warunków i spraw banku lub jakiegokolwiek podmiotu, w którym bank ma znaczącą inwestycję, w takim zakresie, w jakim jest rozsądne oczekiwać, że są oni w stanie ich udzielić. Patrz paragraf 533(2). Superintendent ma wszelkie uprawnienia osoby mianowanej jako komisarz zgodnie z Częścią II Prawa o Dochodzeniach dla celów uzyskiwania zeznań pod przysięgą i może delegować te uprawnienia dowolnej osobie działającej pod kierownictwem Superintendenta. Patrz paragraf 534¹¹⁾.

D. Obowiązek audytora polegający na dostarczaniu informacji

Akcjonariusze banku muszą wyznaczyć firmę księgową na audytora banku. Patrz paragraf 314(1). Firma księgowa kwalifikuje się na audytora banku, jeśli dwóch lub więcej członków tej firmy jest księgowymi, którzy (1) są członkami o dobrym statusie instytucji lub stowarzyszenia księgowych inkorporowanego przez lub zgodnie z prawem parlamentu jakiejś prowincji; (2) mają co najmniej pięcioletnie doświadczenie na najwyższym szczeblu w przeprowadzaniu audytów instytucji finansowych; (3) są zwykłymi rezydentami Kanady; i (4) są niezależni od tego banku¹²⁾. Patrz paragraf 315(1). Bank i firma księgowa muszą wspólnie wyznaczyć członka tej firmy (który musi indywidualnie spełniać powyższe cztery kryteria kwalifikacyjne) do przeprowadzenia audytu banku w imieniu firmy i musi pisemnie powiadomić Superintendenta o tej nominacji. Patrz paragraf 315(1) i (3).

Audytora banku musi dokonać takich badań, jakie uzna za niezbędne do umożliwienia przygotowania raportu na temat sprawozdania rocznego i innych sprawozdań finansowych, których przedstawienia akcjonariuszom wymaga Prawo bankowe. Patrz paragraf 323(1). Na prośbę audytora obecni lub byli członkowie rady dyrektorów, urzędnicy, pracownicy lub agenci banku muszą w takim zakresie, w jakim są to w stanie uczynić, pozwolić audytorowi na dostęp do takich akt, aktywów i zabezpieczeń posiadanych przez bank lub dowolny podmiot, w którym bank posiada znaczącą inwestycję, i dostarczyć takie informacje i wyjaśnienia, jakie w opinii audytora są

Z doświadczeń zagranicznych

potrzebne do umożliwienia audytorowi wykonania obowiązków audytora. Patrz paragraf 324(1).

Na prośbę audytora członkowie rady dyrektorów banku muszą w takim zakresie, w jakim są w stanie to zrobić (1), uzyskać od obecnych lub byłych członków rady dyrektorów, urzędników, pracowników lub agentów dowolnego podmiotu, w którym bank posiada znaczącą inwestycję, informacje i wyjaśnienia, które w opinii audytora są potrzebne do umożliwienia audytorowi wykonywania obowiązków audytora i jakich mogą oni w rozsądny sposób udzielić; i (2) dostarczyć audytorowi informacji i wyjaśnień w ten sposób uzyskanych. Patrz paragraf 324(2). Jakakolwiek osoba, która w dobrej wierze komunikuje się z audytorem ustnie lub pisemnie zgodnie z powyższym wymaganiami, nie podlega odpowiedzialności cywilnej w żadnym postępowaniu cywilnym wynikającym z tej komunikacji. Patrz paragraf 324(3).

Superintendent może zażądać od audytora banku sprawozdania na temat zakresu procedur badania rocznego sprawozdania i powiększenia lub rozszerzenia zakresu tego badania lub nakazać wykonanie jakiegokolwiek innej konkretnej procedury. Audytor musi wykonać wszelkie takie wymogi i dokonać sprawozdania do Superintendenta. Patrz paragraf 325(1). Ponadto, Superintendent może wymagać, aby audytor banku dokonał konkretnego badania odnoszącego się do adekwatności procedur przyjętych przez bank w celu zapewnienia bezpieczeństwa jego wierzycieli i akcjonariuszy lub dowolnego innego badania, którego w opinii Superintendenta może wymagać interes publiczny, i dokonać sprawozdania do Superintendenta na ten temat. Patrz paragraf 325(2). Wreszcie, Superintendent może nakazać wykonanie specjalnego audytu banku, jeśli w jego opinii jest on konieczny, i może wyznaczyć dla tego celu firmę księgowych na audytora tego banku. Patrz paragraf 325(3).

Audytor musi przedstawić akcjonariuszom banku pisemny raport dotyczący rocznego sprawozdania nie krócej niż na dwadzieścia jeden dni przed datą dorocznego zgromadzenia akcjonariuszy. Patrz paragraf 326(1). W każdym takim sprawozdaniu audytor musi stwierdzić, czy w jego opinii roczne sprawozdanie uczciwie i zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami księgowymi przedstawia sytuację finansową banku na koniec roku finansowego, do którego się odnosi, i rezultaty operacji i zmian w pozycji finansowej banku dla tego roku. Patrz paragraf 326(2). Audytor musi również zawrzeć wszelkie uwagi uznawane za konieczne, gdy (1) badanie nie odbyło się zgodnie z ogólnie przyjętymi standardami rewizji; (2) roczne sprawozdanie nie zostało przygotowane na zasadach zbieżnych z tymi z poprzedniego roku finansowego; lub (3) roczne sprawozdanie nie przedstawia w sposób uczciwy, zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami księgowymi sytuacji finansowej banku na koniec roku finansowego, którego dotyczy, lub wyników operacji i zmian w pozycji finansowej banku za ten rok finansowy. Patrz paragraf 326(3).

Audytor musi, jeśli wymagają tego akcjonariusze, dokonać audytu i przedstawić akcjonariuszom raport na temat dowolnego przedstawionego im przez dyrektorów sprawozdania finansowego i raport ten musi stwierdzać, czy w opinii audytora sprawozdanie finansowe w uczciwy sposób przedstawia informację wymaganą przez akcjonariuszy. Patrz paragraf 327(1). W tym przypadku raport musi być dołączony do sprawozdania finansowego, do którego się odnosi, a kopia tego sprawozdania i raportu musi zostać wysłana przez dyrektorów do każdego akcjonariusza i do Superintendenta. Patrz paragraf 327(2).

Audytor musi przedstawić pisemny raport prezesowi i kierownikowi finansowemu na temat wszelkich transakcji lub warunków w banku, które zwróciły jego uwagę, a które mają wpływ na dobro banku, który w opinii audytora nie jest zadowolający i wymaga wyjaśnienia. Patrz paragraf 328(1). Jeśli audytor składa taki raport, (1) audytor musi go przesłać na piśmie do prezesa i kierownika finansowego banku; (2) raport musi być przedstawiony pierwszemu spotkaniu rady dyrektorów po jego otrzymaniu; (3) raport musi być włączony do protokołu z tego spotkania; i (4) audytor musi dostarczyć Superintendentowi egzemplarz tego sprawozdania w momencie jego przesłania do prezesa i kierownika finansowego. Patrz paragraf 328(2).

Jakiegokolwiek ustne lub pisemne oświadczenia lub sprawozdania poczynione przez audytora lub byłego audytora banku zgodnie z Prawem bankowym obdarzone są ograniczonym przywilejem (*qualified privilege*). Patrz paragraf 333.

E. Kary za niedostarczenie informacji

1. Polecenie likwidacji inwestycji

Jeśli bank (1) nie dostarczy lub nie uzyska w rozsądnym czasie takich zobowiązań, jakich Superintendent może wymagać odnośnie do działań i dostępu do informacji o instytucjach finansowych i dozwolonych podmiotach, które kontroluje; lub (2) narusza takie zobowiązanie i naruszenie to nie zostanie naprawione w ciągu 90 dni po otrzymaniu powiadomienia od Superintendenta, to Superintendent może nakazać bankowi wykonać w takim okresie, jaki Superintendent uzna za rozsądny, wszystkie czynności niezbędne do zapewnienia, że bank więcej nie posiada znaczącej inwestycji w tej instytucji lub podmiocie, którego dotyczyło zobowiązanie. Patrz paragraf 480(3). Podobnie, jeśli podmiot kontrolowany przez bank nie wypełnia zobowiązania do dostarczenia Superintendentowi rozsądnego dostępu do swoich akt i to niedociągnięcie nie jest naprawione w ciągu 90 dni po otrzymaniu powiadomienia od Superintendenta, to Superintendent może nakazać bankowi, aby bank w takim okresie, jaki Superintendent uzna za rozsądny, wykonał wszelkie czynności niezbędne do zapewnienia, że bank nie będzie dalej posiadał znaczącej inwestycji w tym podmiocie, do którego odnosi się to zobowiązanie. Patrz paragraf 480(3).

2. Grzywny za niedostarczenie informacji przez członka Rady Dyrektorów, urzędnika lub biegłego rewidenta banku

Jakiegokolwiek członek rady dyrektorów, urzędnik lub audytor banku, który bez rozsądnej przyczyny odmawia lub nie dostarcza takich informacji i wyjaśnień, jakich wymaga Superintendent lub jakakolwiek osoba działająca pod nakazem Superintendenta, w takim stopniu, w jakim są w stanie to zrobić, biorąc pod uwagę sytuację i sprawy banku lub jakiegokolwiek podmiotu, w którym bank posiada znaczącą inwestycję, jest winny przestępstwa. Patrz paragraf 533(2)(b) i 563. Jakakolwiek osoba fizyczna winna odmowy lub niedostarczenia takich informacji i wyjaśnień, jakie są wymagane, podlega (1) w przypadku skazania karze grzywny nie przekraczającej

Z doświadczeń zagranicznych

100 000 dolarów lub karze pozbawienia wolności na okres nie przekraczający dwunastu miesięcy lub obu tym karom łącznie; lub (2) po skazaniu lub postawieniu w stan oskarżenia grzywnie nie przekraczającej 500 000 dolarów lub pozbawieniu wolności na okres do lat pięciu, lub obu tym karom łącznie. Jakikolwiek podmiot winny odmowy lub niedostarczenia informacji i wyjaśnień zgodnie z powyższymi wymogami podlega (1) po skazaniu karze grzywny nie przekraczającej 500 000 dolarów; lub (2) po skazaniu lub postawieniu w stan oskarżenia karze grzywny w wysokości do 5 000 000 dolarów. Patrz paragraf 566(1).

Jeśli jakaś osoba została skazana za przestępstwo zgodnie z Prawem bankowym, sąd może w dodatku do jakiegokolwiek kary, którą może nałożyć oprócz tego, nakazać tej osobie przestrzeganie przepisów Prawa bankowego lub przepisów, w związku z którymi ta osoba została skazana. Patrz paragraf 566(2).

3. Grzywny za inne naruszenia Prawa bankowego

Każdy, kto bez rozsądnej przyczyny działa wbrew jakiegokolwiek przepisowi Prawa bankowego lub regulacji, jest winien przestępstwa. Patrz paragraf 561.

Jeśli jakaś osoba została skazana za przestępstwo zgodnie z Prawem bankowym, sąd, jeśli uzna, że w rezultacie przestępstwa skazana osoba nabyła jakiegokolwiek korzyści finansowe lub że korzyści finansowe zostały przysporzone osobie skazanej lub jej małżonkowi lub innym osobom zależnym od osoby skazanej, może nakazać skazanej osobie zapłacić dodatkową grzywnę w wysokości równej wysokości oszacowanej przez sąd korzyści finansowych, bez względu na maksymalną kwotę jakiegokolwiek grzywny, która mogłaby być w innych okolicznościach nałożona zgodnie z Prawem bankowym. Patrz paragraf 566(3).

Jeśli jakiś podmiot popełnia przestępstwo, zgodnie z Prawem bankowym, bez względu na to czy ten podmiot był ścigany lub skazany, jakikolwiek urzędnik, członek rady dyrektorów lub agent tego podmiotu, który kierował, upoważniał, wyrażał zgodę lub przyzwolenie lub uczestniczył w popełnieniu tego przestępstwa, jest współwinny tego przestępstwa i podlega (1) po skazaniu grzywnie wysokości nie przekraczającej 100 000 dolarów lub karze pozbawienia wolności do dwunastu miesięcy lub obu tym karom łącznie; lub (2) po skazaniu lub postawieniu w stan oskarżenia karze grzywny do wysokości 500 000 dolarów lub karze pozbawienia wolności do lat pięciu lub obu tym karom łącznie. Patrz paragraf 567.

4. Wniosek o nakaz sądowy

Jeśli jakiś bank lub osoba naruszają Prawo bankowe lub nie wykonały czegokolwiek, czego wykonanie przez tę osobę lub ze strony tego banku lub tej osoby jest wymagane zgodnie z Prawem bankowym, wtedy Superintendent, w dodatku do jakiegokolwiek innego działania, które może zostać podjęte zgodnie z Prawem bankowym, może złożyć w sądzie wniosek o nakaz wymagający, aby ten bank lub ta osoba zaprzestała naruszania prawa lub zrobiła, cokolwiek jest wymagane, i w rezultacie

takiego wniosku sąd może wydać taki nakaz i wydać jakikolwiek inny nakaz, który uzna za stosowny. Patrz paragraf 537(1).

OGRANICZANIE RYZYKA: LIMITY OSTROŻNOŚCIOWE

Prawo bankowe Kanady zawiera pewne mające powszechne zastosowanie limity i wymogi ostrożnościowe sformułowane zawczasu. Dla przykładu istnieją limity na inwestycje banków w pewne firmy, limity na pewne transakcje z pewnymi afiliantami i wymagane standardy dla pewnych transakcji z afiliantami.

A. Limity na pewne inwestycje banków

Banki i ich przepisowe podmioty zależne nie mogą kupować lub w inny sposób nabywać żadnych udziałów uczestniczących jakiegokolwiek podmiotu korporacyjnego lub jakichkolwiek udziałów właścicielskich w dowolnym nieinkorporowanym podmiocie, który jest zaangażowany w jakiekolwiek działania biznesowe inne niż te, które są wymienione jako dozwolone działania biznesowe w przypisie 7, i nie może nabywać kontroli nad podmiotem korporacyjnym, który posiada takie akcje lub udziały właścicielskie, jeśli ogólna wartość wszystkich takich udziałów uczestniczących i udziałów właścicielskich znajdująca się w beneficjalnym posiadaniu banku i jego przepisanych podmiotów zależnych przekracza, lub jeśli ten zakup lub nabycie spowodowałoby, że wartość ogólna przekracza 70% bankowego kapitału nadzorczego. Patrz paragraf 478.

B. Limity na transakcje z pewnymi afiliantami

1. Ogólny zakaz transakcji z podmiotami powiązаныmi

Bank nie może zawierać w sposób bezpośredni lub pośredni „transakcji” z „podmiotem powiązany”, z wyjątkiem przypadków omówionych poniżej. Patrz paragraf 489. „Podmiot powiązany” jest zdefiniowany na stronie 2 (pkt B) i jest nim każda osoba, która (1) posiada znaczący udział w dowolnej klasie akcji banku; lub (2) jest osobą lub członkiem klasy osób desygnowanych jako lub uważanych za podmioty powiązane z bankiem. Patrz paragraf 486(1). Dany podmiot jest powiązany z bankiem, jeśli jest (1) kontrolowany przez osobę, która posiada znaczący udział w dowolnej klasie akcji banku lub przez współmałżonka tej osoby lub jej dziecko, które ma mniej niż osiemnaście lat¹³⁾; lub (2) jakiś podmiot, w którym jakaś osoba, która kontroluje bank lub tej osoby żona lub dziecko poniżej osiemnastego roku życia posiada znaczącą inwestycję¹⁴⁾. Patrz paragraf 486 (1).

Superintendent może desygnować jako podmiot powiązany dowolną osobę lub grupę osób, co do których można oczekiwać, że ich bezpośredni lub pośredni udział lub relacja z bankiem lub podmiotem powiązany wpływają na wykonanie dobrego osądu banku w stosunku do jakiejś transakcji. Patrz paragraf 486(3). Podobnie Su-

Z doświadczeń zagranicznych

perintendent może również desygnować jako podmiot powiązany banku jakąkolwiek osobę, która jest stroną w jakiegokolwiek umowie, zobowiązaniu lub porozumieniu formalnym lub nieformalnym, ustnym lub pisemnym, aby działać wspólnie lub w synchronizacji w stosunku do (1) akcji banku, które są w ich beneficjalnym posiadaniu; (2) znajdujących się w ich beneficjalnym posiadaniu akcji lub udziałów właścicielskich dowolnego podmiotu będącego beneficjalnym właścicielem banku; lub (3) znajdujących się w ich beneficjalnym posiadaniu akcji lub udziałów właścicielskich dowolnego podmiotu, który kontroluje dowolny podmiot, który jest w beneficjalnym posiadaniu akcji banku. Patrz paragraf 486(3). Jeśli jakaś osoba została desygnowana jako podmiot powiązany, to Superintendent może również desygnować dowolny podmiot, w którym ta osoba ma znaczącą inwestycję i jakikolwiek podmiot kontrolowany przez taki podmiot jako powiązany z bankiem. Patrz paragraf 486(4). Wreszcie, jeśli bank zawiera transakcję z jakąś osobą ze względu na możliwość stania się przez tę osobę podmiotem powiązany z bankiem, to osoba ta jest uznawana za podmiot powiązany z bankiem w stosunku do tej transakcji. Patrz paragraf 486(5).

Termin „zawarcie transakcji” z podmiotem powiązany obejmuje (1) udzielenie gwarancji w imieniu podmiotu powiązanego; (2) inwestycję w dowolne papiery wartościowe podmiotu powiązanego; (3) przejęcie przekazanych lub jakiegokolwiek inne nabycie kredytów udzielonych przez stronę trzecią podmiotowi powiązanemu; i (4) przyjmowanie papierów wartościowych podmiotu powiązanego jako zabezpieczenia. Patrz paragraf 488(1)¹⁵. Uznaje się, że bank wszedł w pośredni sposób w transakcję, kiedy zawiera ją podmiot przez bank kontrolowany, chyba że (1) podmiot ten jest instytucją finansową inkorporowaną lub utworzoną zgodnie z prawami jakiejś prowincji i podlega regulacjom i nadzorowi, zadowalającemu dla Ministra, odnośnie do transakcji z podmiotami powiązanymi banków; (2) transakcja zawarta przez ten podmiot jest transakcją regulowaną lub jest jedną z klasy transakcji regulowanych; lub (3) transakcja jest zawarta przez korporację usługową¹⁶, która jest kontrolowana przez bank i która jest zawarta na warunkach przynajmniej tak samo korzystnych dla banku jak warunki rynkowe (zdefiniowane jak wyżej). Patrz paragraf 489(2)–(4); patrz również paragraf 495(3).

2. Dozwolone transakcje z podmiotami powiązanymi

Bank może zawrzeć transakcję z podmiotem powiązany, jeśli (1) wartość tej transakcji jest jedynie niewielka i nie jest istotna dla banku, jeśli mierzy się ją za pomocą kryteriów stworzonych przez bankowy komitet badania postępowania i zaaprobowane na piśmie przez Superintendenta; lub (2) transakcja składa się z depozytu banku w instytucji finansowej, która jest podmiotem bezpośrednio rozliczającym lub członkiem grupy rozliczeniowej zgodnie ze statutem Kanadyjskiego Stowarzyszenia Płatności i depozyt ten został dokonany dla celów rozliczeniowych. Patrz paragraf 490 i 492.

Bank może udzielić kredytu lub gwarancji w imieniu podmiotu powiązanego lub przejąć przekazany mu kredyt lub w inny sposób nabyć kredyty udzielone podmiotowi powiązanemu, jeśli (1) ten kredyt lub gwarancja jest w pełni zabezpieczona papierami wartościowymi lub gwarancją Rządu Kanady lub rządu prowincji; lub (2) kre-

Bezpieczny Bank

dyt jest dozwolonym mieszkaniowym kredytem hipotecznym udzielonym podmiotowi powiązanemu, który jest osobą fizyczną, i zabezpieczony hipoteką na główne miejsce zamieszkania tego podmiotu powiązanego. Patrz paragraf 491. Bank może zakupić lub w inny sposób nabyć od podmiotu powiązanego (1) papiery wartościowe rządu Kanady lub prowincji lub papiery wartościowe przez nie gwarantowane; (2) aktywa w pełni zabezpieczone papierami wartościowymi rządu Kanady lub prowincji lub przez nie gwarantowanymi; lub (3) towary do użytku w normalnej działalności. Patrz paragraf 494(1).

Bank może pożyczać pieniądze, przyjmować depozyty lub emitować zobowiązania dłużne do podmiotu powiązanego. Patrz paragraf 493.

Przy spełnieniu pewnych limitów ustawowych bank może sprzedać dowolne aktywa podmiotowi powiązanemu, jeśli wynagrodzenie jest w pełni uiszczone w pieniądzu i istnieje aktywny rynek na te aktywa. Patrz paragraf 494(2). Limity te nie dotyczą bankowego nabycia lub zbycia dowolnemu podmiotowi powiązanemu będącemu instytucją finansową dowolnych aktywów innych niż nieruchomości w trakcie normalnej działalności biznesowej i zgodnie z ustaleniami zaaprobowanymi na piśmie przez Superintendenta. Patrz paragraf 494(3). Podobnie bank może nabyć dowolne aktywa od podmiotu powiązanego lub sprzedać podmiotowi powiązanemu dowolne aktywa w ramach lub w trakcie restrukturyzacji, jeśli to nabycie lub zbycie zostało zaaprobowane na piśmie przez Superintendenta. Patrz paragraf 494(4).

Bank może wziąć aktywa w leasing od podmiotu powiązanego w ramach normalnego toku działalności biznesowej banku lub oddać je w leasing podmiotowi powiązanemu, jeśli płatności leasingowe są dokonywane w formie pieniężnej. Patrz paragraf 494(5).

Bank może zawrzeć transakcję z podmiotem powiązanym, jeśli ta transakcja (1) polega na pisemnym kontrakcie na zakup przez bank usług używanych w normalnej działalności biznesowej¹⁷⁾; (2) dotyczy wykonywania usług zwykle oferowanych przez bank w ramach normalnego toku działalności¹⁸⁾; (3) polega na pisemnym kontrakcie z instytucją finansową lub podmiotem, w którym wolno bankowi posiadać znaczącą inwestycję, która jest podmiotem powiązanym dla świadczenia wszelkich usług udzielanych przez bank lub instytucję finansową lub podmiot lub dla odsyłania dowolnej osoby przez bank do instytucji finansowej lub odsyłania dowolnej osoby przez instytucję finansową lub podmiot do banku; (4) polega na pisemnym kontrakcie na taką emeryturę lub plan świadczeń lub zarządzaniu nimi lub administrowaniu, jakie są związane z byciem członkiem rady dyrektorów lub zatrudnieniem jako urzędnik lub pracownik banku lub jego podmiotów zależnych; lub (S) dotyczy świadczenia przez bank usług zarządczych, doradczych, księgowych, przetwarzania informacji lub innych usług w stosunku do dowolnego przedsiębiorstwa lub podmiotu powiązanego. Patrz paragraf 495(1).

Bank może zawrzeć transakcję z podmiotem powiązanym, jeśli Superintendent wyłączył tę transakcję za pomocą polecenia z ogólnego zakazu zawierania transakcji z podmiotami powiązanymi. Patrz paragraf 499(1). Superintendent nie może wydać takiego polecenia, chyba że jest przekonany, że decyzja banku, aby zawrzeć taką transakcję, nie była i prawdopodobnie nie będzie dokonywana pod jakimkolwiek znaczącym wpływem podmiotu powiązanego i nie dotyczy w żaden znaczący sposób interesu podmiotu powiązanego. Patrz paragraf 499(2).

Z doświadczeń zagranicznych

Bank może zawrzeć transakcję z podmiotem powiązaniem, jeśli transakcja ta jest regulowana lub należy do jednej z klas transakcji regulowanych. Patrz paragraf 500.

3. Wymagane standardy dla niektórych transakcji z niektórymi afiliantami

Dowolna transakcja zawarta z podmiotem powiązaniem musi być zawarta na warunkach, które są co najmniej tak korzystne dla banku jak „warunki rynkowe”. Patrz paragraf 501(1). „Warunki rynkowe” oznaczają (1) w stosunku do usługi, kredytu lub depozytu oferowanego publicznie przez bank w toku normalnej działalności biznesowej warunki, które nie są mniej lub bardziej korzystne niż te, które są oferowane publicznie przez bank w toku normalnej działalności; i (2) w odniesieniu do dowolnej innej transakcji, warunki, łącznie z tymi, które dotyczą ceny, czynszu czy oprocentowania, których można oczekiwać dla podobnych transakcji na otwartym rynku dla warunków niezbędnych do zawierania uczciwych transakcji między niezależnymi podmiotami działającymi ostrożnie, świadomie i dobrowolnie. Patrz paragraf 501(2).

Jeśli w stosunku do jakiegokolwiek proponowanej dozwolonej transakcji z podmiotem powiązaniem, innej niż transakcja o znikomej wartości, bank ma powody uważać, że druga strona tej transakcji jest podmiotem powiązaniem, bank musi podjąć wszystkie kroki w granicach zdrowego rozsądku, aby uzyskać od drugiej strony pełne pisemne ujawnienie wszelkich udziałów lub stosunków, bezpośrednich lub pośrednich, które mogą spowodować, że druga strona stanie się podmiotem powiązaniem. Patrz paragraf 504(1). Bank lub dowolna osoba będąca członkiem rady dyrektorów lub urzędnikiem, pracownikiem lub agentem banku może polegać na wszelkich informacjach zawartych we wszelkiego rodzaju ujawnieniach otrzymanych przez bank lub wszelkich informacjach nabytych w inny sposób w stosunku do dowolnej kwestii, która może podlegać takiemu ujawnieniu i żadne działania nie zostaną podjęte w stosunku do banku lub dowolnej innej osoby za cokolwiek, co zostało zrobione lub zaniechane w dobrej wierze i na podstawie takich informacji. Patrz paragraf 504(2).

Jeśli bank zawarł z podmiotem powiązaniem transakcję zabronioną, bank musi powiadomić Superintendenta w momencie, gdy zda sobie z tego sprawę. Patrz paragraf 505.

4. Działania naprawcze

Jeśli bank zawarł z podmiotem powiązaniem transakcję zabronioną, bank lub Superintendent mogą zwrócić się do sądu z wnioskiem o unieważnienie transakcji i nakazanie podmiotowi powiązanemu rozliczenie się przed bankiem ze wszelkich zysków lub zysków kapitałowych, które zrealizował. Patrz paragraf 506(1). Sąd może wydać taki nakaz, jaki uzna za stosowny, łącznie z nakazem rekompensaty za dowolną stratę lub uszczerbek poniesiony przez bank. Patrz paragraf 506(2).

OGRANICZANIE RYZYKA: DZIAŁANIA NAPRAWCZE W POSZCZEGÓLNYCH PRZYPADKACH

Prawo bankowe daje Superintendentowi uprawnienie do podejmowania działań w poszczególnych przypadkach, aby spowodować ograniczenie nadmiernego ryzyka i wydaje się, że te działania mogą być podejmowane w stosunku do nadmiernego ryzyka wynikającego z afiliacji z innym przedsiębiorstwem. Dla przykładu, Superintendent ma uprawnienia do nakazania bankowi lub osobie zaprzestania lub powstrzymania się od wykonywania niebezpiecznych lub zagrażających stabilności działań lub niebezpiecznego lub zagrażającego stabilności sposobu postępowania i wykonania wszelkich działań niezbędnych do naprawy takiej sytuacji. Jeśli bank lub taka osoba naruszy lub nie zastosuje się do wytycznych Superintendenta, naruszy Prawo bankowe lub nie wykona jakiegokolwiek czynności, która jest wymagana zgodnie z Prawem bankowym przez ten bank lub tę osobę lub z ich strony, Superintendent ma uprawnienia do wystąpienia do sądu z wnioskiem o nakaz wymagający od tego banku lub tej osoby zastosowania się do tych wytycznych, zaprzestania naruszania lub zrobienia czegokolwiek, co jest wymagane. Wreszcie, Superintendent jest upoważniony do przejęcia kontroli nad aktywami banku i aktywami znajdującymi się w jego administrowaniu lub przejęcia kontroli nad samym bankiem, jeśli w opinii Superintendenta występuje praktyka lub stan rzeczy w stosunku do banku, który może być znacząco niekorzystny dla interesów deponentów lub wierzycieli lub właścicieli jakichkolwiek aktywów znajdujących się w administrowaniu banku. Superintendent może zwrócić się do Prokuratora Generalnego Kanady o nakaz zakończenia działalności w stosunku do dowolnego kontrolowanego przez Superintendenta banku lub którego aktywa są kontrolowane przez Superintendenta.

A. Swoboda nadzorczy w stosunku do banku

Jeśli w opinii Superintendenta bank lub jakaś osoba w stosunku do banku popełnia lub ma popełnić akt, który jest niebezpieczny, lub praktykę zagrażającą stabilności w prowadzeniu działalności bankowej, Superintendent może nakazać bankowi lub osobie zaprzestania lub powstrzymania się od popełniania tego aktu lub tego sposobu postępowania i wykonanie takich działań, jakie w opinii Superintendenta są konieczne do naprawienia tej sytuacji. Patrz paragraf 535(1).

Żaden taki nakaz nie może być wydany bankowi lub osobie, chyba że bank ten lub ta osoba otrzymała w granicach zdrowego rozsądku szansę na przedstawienie swojego stanowiska w tej kwestii. Pomimo tego wymogu, jeśli w opinii Superintendenta długość czasu wymagana do dokonania tego przedstawienia stanowiska może być niekorzystna dla interesu publicznego, Superintendent może wydać tymczasowy nakaz mający moc na okres nie dłuższy niż piętnaście dni. Patrz paragraf 535(2) i (3). Tymczasowy nakaz pozostaje w mocy po upływie piętnastu dni, jeśli żadne stanowisko nie zostało przedstawione Superintendentowi w ciągu tego okresu lub jeśli stanowisko zostało przedstawione, Superintendent powiadamia bank lub osoby, że Superintendent nie uważa, aby istniały dostateczne podstawy do odwołania tego nakazu. Patrz paragraf 535(4).

B. Wniosek o nakaz sądowy

Jeśli bank lub osoba (1) narusza lub nie zastosowała się do wytycznych Superintendenta wydanych bankowi lub tej osobie; (2) narusza Prawo bankowe; lub (3) nie wykonała czegokolwiek czego wykonanie przez lub ze strony tego banku lub osoby jest wymagane przez Prawo bankowe, Superintendent może, w dodatku do jakichkolwiek innych działań, które mogą być podjęte zgodnie z Prawem bankowym, zwrócić się do sądu z wnioskiem o nakaz zastosowania się do wytycznych, zaprzestania naruszania lub wykonania wszelkich wymaganych działań i w odpowiedzi na taki wniosek sąd może wydać taki nakaz lub inny nakaz, który uzna za słuszny. Patrz paragraf 537(1).

C. Interwencje nadzorcze

Superintendent może przejąć na okres nie dłuższy niż szesnaście dni kontrolę nad aktywami banku i aktywami, którymi bank administruje, jeśli w jego opinii istnieje jakaś praktyka lub stan rzeczy w stosunku do banku, który może w znaczący sposób być szkodliwy dla interesów deponentów lub wierzycieli banku lub właścicieli jakichkolwiek aktywów znajdujących się pod administracją banku. Patrz paragraf 538(1) i (1.1). Superintendent może przedłużyć okres kontroli nad aktywami banku i aktywami znajdującymi się pod administracją banku lub może przejąć kontrolę nad bankiem, chyba że Minister poinformuje Superintendenta, że w opinii Ministra uczynienie tego nie leży w interesie publicznym. Patrz paragraf 538(1).

Jeśli Superintendent posiada kontrolę nad aktywami banku, (1) Superintendent może wykonać wszystkie niezbędne lub właściwe czynności, aby chronić prawa i interesy deponentów i wierzycieli banku; i (2) bank nie może udzielić, nabyć ani przekazać żadnego kredytu lub dokonać żadnego kupna, sprzedaży ani wymiany papierów wartościowych lub żadnej wypłaty lub przekazania gotówki jakiegokolwiek rodzaju bez uprzedniej aprobaty Superintendenta lub wyznaczonego przezeń przedstawiciela. Patrz paragraf 538(2) i (3).

Jeśli Superintendent przejmuje kontrolę nad bankiem, władza, obowiązki, funkcje, prawa i przywileje członków rady dyrektorów banku i urzędników banku odpowiedzialnych za zarządzanie nim zostają zawieszane. Patrz paragraf 542(1). Superintendent zarządza działalnością i sprawami banku i może wykonywać wszelkie obowiązki i funkcje, które sprawowali członkowie rady dyrektorów lub urzędnicy przed przejęciem kontroli; i (2) ma i może wykonywać wszelkie uprawnienia, prawa lub przywileje, które wszelkie takie osoby miały lub mogły być wykonywać przed przejęciem kontroli. Patrz paragraf 542(2).

Kontrola Superintendenta nad bankiem lub nad aktywami banku wygasa w dniu, w którym Superintendent informuje członków rady dyrektorów i urzędników, którzy prowadzili działalność i sprawy banku, stwierdzając, że jest opinią Superintendenta, że okoliczności prowadzące do przejścia kontroli przez Superintendenta zostały w znacznym stopniu wyjaśnione i że bank może ponownie objąć kontrolę nad swoją działalnością i sprawami. Patrz paragraf 543.

Bezpieczny Bank

Superintendent może, w dowolnym momencie przed otrzymaniem prośby zgodnie z paragrafem 544 o zaprzestanie kontroli nad bankiem lub nad aktywami banku, zwrócić się z prośbą do Prokuratora Generalnego Kanady o wystąpienie o nakaz zamknięcia zgodnie z paragrafem 10.1 Prawa o Zamykaniu i Restrukturyzacji w stosunku do banku, jeśli aktywa banku lub bank znajduje się pod kontrolą Superintendenta. Patrz paragraf 543.1.

Przypisy

- ¹⁾ „Osoba” oznacza osobę fizyczną, podmiot lub przedstawiciela osobistego. Patrz paragraf 2.
- ²⁾ Prawo bankowe definiuje banki z Tabeli I przez odniesienie do banków wymienionych w tej Tabeli. Patrz paragraf 14. Po przejrzaniu banków wymienionych w Tabeli I i porównaniu ich z bankami wymienionymi w Tabeli II wydaje się, że banki z Tabeli I to banki, które zostały inkorporowane w Kanadzie i które nie są oddziałami lub podmiotami zależnymi banków zagranicznych. W rezultacie zakazu nabywania przez jakiegokolwiek osoby znaczących udziałów w takich bankach wydaje się, że (1) banki z Tabeli I muszą mieć rozproszony akcjonariat; i (2) w konglomeracie lub grupie, która zawiera bank z Tabeli I, ten bank (i w związku z tym instytucja podlegająca nadzorowi Biura Superintendenta Instytucji Finansowych) musi być ostatecznym podmiotem dominującym w grupie. Ponieważ „znaczący udział” jest zdefiniowany tylko w odniesieniu do beneficjalnej własności ponad 10% wyemitowanych akcji dowolnej klasy, może się wydawać, że jakaś osoba może uniknąć tego zakazu nabywania znaczących udziałów, lub nawet nabywania efektywnej kontroli banku z Tabeli I, jeśli ta osoba może wywierać wpływ, który w rzeczywistości jest równoznaczny z kontrolą. Prawo bankowe zamyka tę potencjalną lukę przez zakazanie jakimkolwiek osobom nabywania bezpośredniego lub pośredniego wpływu, który jeśli zostanie wykonany, zaszkodzi w faktycznej kontroli nad tym podmiotem. Patrz paragraf 372.1 (zakazujący wszelkim osobom „nabywania kontroli, w znaczeniu paragrafu 3 (1)(d) nad bankiem wymienionym w Tabeli I”); patrz również paragraf 3 (1)(d) (stwierdzający, że osoba „kontroluje jakiś podmiot, jeśli ta osoba ma jakikolwiek bezpośredni lub pośredni wpływ, który, jeśli zostanie wykonany, zaszkodzi w faktycznej kontroli nad nim”).
- ³⁾ „Podmiot” to podmiot inkorporowany, trust, spółka partnerska, fundusz, nieinkorporowane stowarzyszenie lub organizacja, Jej Królewska Wysokość na terytorium Kanady lub prowincji, agencja Jej Królewskiej Mości na którymkolwiek z tych terytoriów i rząd kraju obcego lub jakakolwiek jego polityczna część lub agencja. Patrz paragraf 2.
- ⁴⁾ „Podmiot inkorporowany” oznacza podmiot inkorporowany bez względu na miejsce lub sposób inkorporacji. Patrz paragraf 2.
- ⁵⁾ Superintendent może za pomocą nakazu wyłączyć stosowanie tych wymogów w stosunku do jakiegokolwiek klasy nieobdarzonych prawem głosu akcji banku z Tabeli II, które nie stanowią więcej niż 10% funduszy własnych banku. Patrz paragraf 377(3).
- ⁶⁾ Wniosek o zgodę na zakup lub nabycie akcji lub rejestrację akcji zakupionych lub nabytych musi być złożony Superintendentowi i musi zawierać takie informacje, materiały i dowody, jakich może wymagać Superintendent. Patrz paragraf 389(1). Zgodnie z tym szerokim upoważnieniem, Superintendent może przypuszczalnie wymagać od wnioskodawców dostarczenia informacji o podmiotach afiliowanych. Z proceduralnego punktu widzenia, po przejrzaniu wniosku, Superintendent czyni rekomendację do Ministra, który ostatecznie wyraża zgodę lub jej odmawia.
- ⁷⁾ Jedno z ograniczeń odnosi się do działalności biznesowej podmiotu. Stąd bank może nabywać lub zwiększać znaczącą inwestycję w instytucji finansowej lub korporacji lub innym podmiocie, który angażuje się w (1) faktoring; (2) leasing finansowy; (3) udostępnianie usług

Z doświadczeń zagranicznych

informacyjnych; (4) oferowanie doradztwa inwestycyjnego i zarządzania portfelem; (5) emisję funduszy inwestycyjnych; (6) dystrybucję funduszy inwestycyjnych; (7) pośrednictwo w zakresie nieruchomości; (8) usługi dealerskie w nieruchomościach; (9) dostarczanie usług bankom, instytucjom finansowym lub podmiotom, w których mają one znaczącą inwestycję; (10) dostarczanie wyspecjalizowanego finansowania; (11) posiadanie nieruchomości; (12) działania, które są pomocnicze w stosunku do działalności bankowej lub instytucji finansowej zależnej od banku; (13) utrzymywanie znacznych inwestycji w podmiotach, które angażują się w wymienione działania biznesowe lub w jakichkolwiek innych podmiotach, w których ma znaczącą inwestycję instytucja finansowa lub wyspecjalizowana korporacja finansowa kontrolowana przez finansową firmę holdingową; lub (14) dwa lub więcej z przedsiębiorstw lub działań wymienionych w punktach od (1) do (13). Patrz paragraf 468(1) i 469(1).

⁸⁾ Jeśli jakaś osoba posiada znaczącą inwestycję w podmiocie korporacyjnym, ponieważ prawa głosu związane z ogólną ilością wszystkich praw głosu beneficjalnie posiadanych przez tę osobę i przez dowolne podmioty przez nią kontrolowane przekraczają 10% praw głosu związanych z wszystkimi wyemitowanymi akcjami obdarzonymi prawem głosu, to ta osoba zwiększa tę inwestycję, kiedy ona lub jakikolwiek podmiot przez nią kontrolowany (1) nabywa beneficjalną własność dodatkowych akcji tego podmiotu obdarzonych prawami głosu w takiej ilości, że zwiększa się procent praw głosu związanych z ogólną liczbą głosujących akcji w tym podmiocie korporacyjnym znajdujących się w posiadaniu beneficjalnym tej osoby i wszelkich podmiotów przez nią kontrolowanych; lub (2) nabywa kontrolę nad dowolnym podmiotem, który jest beneficjalnym właścicielem jakichkolwiek głosujących akcji tego podmiotu korporacyjnego w takiej ilości, że zwiększa to procent praw głosu związanych z ogólną liczbą głosujących akcji tego podmiotu korporacyjnego znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i dowolnych podmiotów przez nią kontrolowanych. Patrz paragraf 10(2).

Jeśli jakaś osoba ma znaczącą inwestycję w podmiocie korporacyjnym, ponieważ ogół wszystkich akcji tego podmiotu korporacyjnego znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i dowolnych podmiotów przez nią kontrolowanych stanowi udział własnościowy przekraczający 25% funduszy własnych podstawowych w tym podmiocie korporacyjnym, to ta osoba zwiększa swoją inwestycję, kiedy ona lub jakikolwiek podmiot przez nią kontrolowany (1) nabywa beneficjalną własność dodatkowych akcji tego podmiotu korporacyjnego w takiej ilości, że zwiększa to procent funduszy własnych podstawowych tego podmiotu korporacyjnego reprezentowanych przez ogół akcji tego podmiotu korporacyjnego znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i wszelkich podmiotów przez nią kontrolowanych; lub (2) nabywa kontrolę nad dowolnym podmiotem, który jest beneficjalnym właścicielem jakichkolwiek akcji tego podmiotu korporacyjnego w takiej ilości, że zwiększa to procent funduszy własnych podstawowych tego podmiotu korporacyjnego reprezentowanych przez ogół akcji tego podmiotu korporacyjnego znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i wszelkich podmiotów przez nią kontrolowanych. Patrz paragraf 10(3).

Osoba, która posiada znaczącą inwestycję w podmiocie nieinkorporowanym, zwiększa tę inwestycję, kiedy ta osoba lub jakikolwiek podmiot przez nią kontrolowany (1) nabywa beneficjalną własność dodatkowych udziałów właścicielskich tego podmiotu nieinkorporowanego w takiej ilości, że zwiększa to procent udziałów właścicielskich tego podmiotu nieinkorporowanego znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i wszelkich podmiotów przez nią kontrolowanych; lub (2) nabywa kontrolę nad dowolnym podmiotem, który jest beneficjalnym właścicielem jakichkolwiek udziałów właścicielskich tego podmiotu nieinkorporowanego w takiej ilości, że zwiększa to procent udziałów właścicielskich znajdujących się w beneficjalnym posiadaniu tej osoby i wszelkich podmiotów przez nią kontrolowanych. Patrz paragraf 10(6).

⁹⁾ Jeśli bank nabywa kontrolę nad zagraniczną instytucją finansową (tj. instytucją finansową inną niż instytucja finansowa inkorporowana przez lub zgodnie z prawem uchwalonym przez

Bezpieczny Bank

- parlament), bank musi dostarczyć Superintendentowi takich zobowiązań odnośnie do instytucji finansowej, jakich Superintendent może wymagać. Patrz paragraf 470(2).
- ¹⁰⁾ Ten wymóg nie dotyczy podmiotu, który kontroluje bank lub jest powiązany z bankiem, jeśli ten podmiot jest instytucją finansową regulowaną przez lub zgodnie z prawem uchwalonym przez parlament; lub przez lub zgodnie z prawem ciała prawodawczego prowincji, gdzie Superintendent zawarł umowę o wymianie informacji o takich instytucjach z odpowiednim podmiotem urzędowym lub publicznym odpowiedzialnym za nadzór nad instytucjami finansowymi w tej prowincji. Patrz paragraf 530(3).
- ¹¹⁾ Zgodnie z paragrafem 7(c) i (d) Części B Prawa o Dochodzeniach, komisarze mogą „wezwać do stawienia się przed nimi dowolną osobę i zażądać od tej osoby przedstawienia dowodów ustnych lub pisemnych i pod przysięgą lub, jeśli ta osoba ma uprawnienia do potwierdzania w sprawach cywilnych, pod uroczystym potwierdzeniem” i „może zarządzić złożenie przysięgi lub potwierdzenia”.
- ¹²⁾ Uważa się, że członek firmy lub stowarzyszenia nie jest niezależny od banku, jeśli on lub jakikolwiek inny członek tej firmy księgowej, lub jeśli firma księgowa (1) jest członkiem rady dyrektorów, urzędnikiem lub pracownikiem banku lub afilianta banku lub jeśli jest partnerem biznesowym takiego dyrektora, urzędnika lub pracownika; (2) jest beneficjalnym właścicielem lub kontroluje w sposób bezpośredni lub pośredni istotny udział w akcjach banku lub jego afilianta; lub (3) był likwidatorem, powiernikiem w upadłości, syndykiem masy upadłościowej lub syndykiem i zarządcą afilianta banku w ciągu dwóch lat bezpośrednio poprzedzających proponowane ustanowienie audytorem banku (innego niż afiliant, który jest podmiotem zależnym banku nabytym zgodnie z ugodą kredytową lub przez realizację papieru wartościowego). Patrz paragraf 315(2).
- ¹³⁾ „Znaczący udział” jest zdefiniowany na str. 121. Dla celów ograniczeń na transakcje z podmiotami powiązanymi, „kontrola”, zgodnie z jej użyciem w definicji „znaczącego udziału”, nie zawiera jakichkolwiek bezpośrednich lub pośrednich wpływów, które, jeśli zostałyby wykonane, zaszkodziłyby w faktycznej kontroli nad podmiotem. Patrz paragraf 486(8). Superintendent może przy pomocy nakazu desygnować klasę akcji banku nie obdarzonych prawem głosu dla celów tych ograniczeń odnośnie do transakcji z podmiotami powiązanymi. Jeśli jakaś klasa akcji niegłosujących banku zostanie w taki sposób desygnowana, to dana osoba nie jest uważana za osobę powiązaną jeśli ta osoba nie byłaby inaczej osobą powiązaną tylko dlatego, że ma ona znaczącą inwestycję w tej klasie. Patrz paragraf 486(6).
- ¹⁴⁾ „Znacząca inwestycja” jest zdefiniowana na str. 122–123. Dla celów ograniczeń dotyczących transakcji z podmiotami powiązanymi termin „kontrola” zgodnie z jej użyciem w definicji „znaczącego udziału” nie zawiera jakichkolwiek bezpośrednich lub pośrednich wpływów, które jeśli zostałyby wykonane, zaszkodziłyby w faktycznej kontroli nad tym podmiotem. Patrz paragraf 486(7). Jeśli jakiś podmiot, w którym bank posiada znaczący udział, byłby jedynie dla tego podparagrafu podmiotem powiązanym tylko dlatego, że osoba, która kontroluje ten bank kontroluje podmiot lub ma znaczącą inwestycję w tym podmiocie i ta osoba nie kontroluje tego podmiotu ani nie ma znaczącej inwestycji w tym podmiocie z innego względu niż przez kontrolny udział tej osoby w banku, to podmiot ten nie jest podmiotem powiązanym z bankiem. Patrz paragraf 486(2).
- ¹⁵⁾ Ten ogólny zakaz nie ma zastosowania do emisji akcji (dowolnej klasy) banku, jeśli są w pełni opłacane w pieniądzu lub kiedy są emitowane (1) zgodnie z jakimikolwiek zapisami o zamianie innych wyemitowanych i znajdujących się w obiegu papierów wartościowych banku; (2) jako dywidenda w postaci akcji; (3) zgodnie z warunkami o połączeniu; (4) jako wynagrodzenie zgodnie z warunkami sprzedaży banku; lub (5) za pisemną zgodą Superintendenta, w zamian za akcje innego podmiotu korporacyjnego. Podobnie ten ogólny zakaz nie obowiązuje w przypadku wypłaty dywidendy przez bank lub transakcji składających się z płatności lub dostarczania przez bank wypłat, opłat, opcji na akcje, świadczeń emerytalnych, świadczeń motywacyjnych lub innych świadczeń lub wynagrodzeń osobom w ich funk-

Z doświadczeń zagranicznych

- cyjach jako członkowie rady dyrektorów, urzędnicy lub pracownicy bankowi. Patrz paragraf 487(2). Jednakże płatność przez bank opłat lub innego wynagrodzenia osobie za świadczone usługi lub wykonane obowiązki wykraczające poza normalny zakres działalności banku podlega przepisom związanym z transakcjami z podmiotami powiązanymi. Patrz paragraf 487(3).
- ¹⁶⁾ „Korporacja usługowa” w stosunku do banku oznacza podmiot korporacyjny, który angażuje się wyłącznie w dostarczanie usług jakimkolwiek lub wszystkim poniżej wymienionym podmiotom: (1) bank; (2) dowolny podmiot, w którym bank posiada znaczącą inwestycję; (3) dowolna instytucja finansowa afiliowana z bankiem; (4) dowolny podmiot, w którym instytucja finansowa wymieniona w punkcie (3) posiada znaczącą inwestycję; (5) dowolna inna kanadyjska instytucja finansowa inkorporowana lub utworzona przez lub zgodnie z prawem uchwalonym przez parlament lub dowolne centralne spółdzielcze towarzystwo kredytowe, w stosunku do którego, zgodnie z paragrafem 473(1) Prawa o Spółdzielczych Towarzystwach Kredytowych, Superintendent zastosował przy pomocy nakazu Część XVI tego Prawa, która ma znaczącą inwestycję w tym podmiocie korporacyjnym; (6) dowolny podmiot, w którym dowolna kanadyjska instytucja finansowa wymieniona w ustępie (5) ma znaczącą inwestycję; (7) dowolna instytucja finansowa, która jest afiliowana z dowolną kanadyjską instytucją finansową wymienioną w paragrafie (5); i (8) dowolny podmiot, w którym instytucja finansowa wymieniona w ustępie (7) posiada znaczącą inwestycję. Patrz paragraf 464(1).
- ¹⁷⁾ Jeśli bank zawarł kontrakt i ten kontrakt wraz z innymi podobnymi kontraktami zawartymi przez bank zaszkudkuje tym, że wszystkie lub wszystkie znaczące funkcje zarządcze banku będą wykonywane przez osoby, które nie są pracownikami banku, Superintendent, jeśli uzna, że taki skutek jest niepożądany, może za pomocą polecenia, zażądać od banku, w takim okresie, jaki będzie wyszczególniony w poleceniu, podjąć wszystkie niezbędne kroki, aby zapewnić, że funkcje zarządcze, które są integralną częścią wykonywania działalności bankowej, będą wykonywane przez pracowników banku w takim zakresie, jaki zostanie określony w poleceniu. Patrz paragraf 495(2).
- ¹⁸⁾ Wykonywanie usług nie obejmuje udzielania kredytów lub gwarancji. Patrz paragraf 495(4).

PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ (STYCZEŃ–LUTY 2002)

ZMIANY W BANKOWOŚCI NIEMIECKIEJ

Sektor bankowości niemieckiej w ostatnich latach przeżywał falę dynamicznej transformacji, której wyznacznikiem były fuzje oraz zmiany strategii banków poszukujących dla siebie nowego miejsca na rynku bankowym.

Dla wielu analityków zaskoczeniem była kluczowa rola, jaką w tych przekształceniach odegrały kasy oszczędnościowe (Sparkassen). Czynniki wpływające na przemiany sektora miały różne źródła. Jednym z nich było żądanie Brukseli, aby państwo niemieckie wycofało się z gwarancji dla banków z sektora publicznego. Gwarancje, z których korzystają banki publiczne oraz landesbanki, umożliwiały tym instytucjom pozyskiwanie na rynku taniego pieniądza. Ostatecznie pod naciskiem Brukseli władze niemieckie zdecydowały się wycofać z utrzymywanych przez lata gwarancji. Gwarancje te ostatecznie przestaną obowiązywać od lipca 2005 r., co spowoduje relatywną poprawę pozycji konkurencyjnej innych banków działających na rynku niemieckim.

Na rynku detalicznym od dawna kasy oszczędnościowe odgrywają dominującą rolę. Wydaje się, że w najbliższym czasie pozycja ta nie zostanie podważona. Co więcej, może zostać umocniona, a kasy oszczędnościowe z przemian mogą wyjść obronną ręką. Zapoczątkowanie usług bankowych przez Internet wydawało się świadczyć o nowym, silnie rosnącym rynku, który w konsekwencji będzie dawał przewagę dużym bankom komercyjnym. Ostatnie analizy jednak wskazują, że internetowy kanał dystrybucji usług bankowych był znacznie przeceniany. Brak prognozowanego początkowo dynamicznego rozwoju bankowości internetowej był relatywną porażką tego rodzaju bankowości. W konsekwencji ponownie na plan pierwszy wysuwają się banki lokalne, w tym przede wszystkim kasy oszczędnościowe.

Drugim czynnikiem stawiającym kasy oszczędnościowe w uprzywilejowanej pozycji jest przywiązanie klientów i ich wysokie oceny wystawiane tego typu instytucjom. Oceny poszczególnych sektorów systemu bankowego różnią się między landami. Stosunkowo najslabiej oceniane są banki publiczne w Berlinie, gdzie klienci zniechęcili się do tego typu instytucji po kłopotach, jakie spotkały Bankgesellschaft Berlin.

Rynek bankowy Niemiec w ostatnich latach przeżywał znaczne nasilenie działań konsolidacyjnych. W latach 1995–2000 liczba fuzji i przejęć w systemie bankowym tego kraju była wyższa od liczby tego typu połączeń na rynkach: francuskim, hiszpańskim, włoskim i brytyjskim – liczonych razem. Większość tych fuzji dokonano właśnie w sektorze kas oszczędnościowych.

Zgodnie z ocenami analityków następne lata będą okresem wzmożonej presji konkurencyjnej na europejskim rynku usług finansowych. Największe szanse na tym rynku będą miały instytucje specjalizujące się w jednym z wielu rodzajów usług finansowych. Uniwersalizm usług może być w nowych warunkach jedynie niepotrzebnym bagażem. W trakcie tych przemian dużym handicapem będzie znajomość klienta.

Badania przeprowadzone na rynku niemieckim wskazują, że klienci zamiast dostępu do nowych kanałów dystrybucji oczekują osobistego kontaktu z pracownikiem banku, który będzie mógł świadczyć odpowiednio elastyczne usługi i służyć radą.

(The Banker, styczeń 2002)

CZY ZARZĄDZANIE KREDYTAMI NISKIEJ JAKOŚCI MOŻE BYĆ OPŁACALNE?

Czwarty co do wielkości bank w Meksyku – Banorte – stoi przed decyzją kształtującą jego przyszłą strategię rozwoju. Podstawową kwestią do rozstrzygnięcia jest to, czy bank powinien rozwijać zyskowną działalność odzyskiwania złych kredytów czy też skoncentrować się na swojej podstawowej działalności.

Bank zdecydowanie lepiej niż konkurencja poradził sobie z kryzysem meksykańskim. Jego siła ujawniła się w odzyskiwaniu złych kredytów, własnych oraz kredytów innych banków. W obszar odzyskiwania należności bank wszedł przypadkowo.

Dwa banki meksykańskie – Bancen i Banpais – znalazły się w kłopotach finansowych. Podjęto działania sanacyjne polegające na wydzieleniu z tych banków nieregularnych należności, które przejął rząd. Pozostałe, dobre części banków przejął Banorte. Jednocześnie rząd zaproponował bankowi, aby ten przejął zarządzanie także portfelem „złych” należności. Bank to uczynił, tworząc oddzielną jednostkę organizacyjną odpowiedzialną za zarządzanie aktywami niskiej jakości. W ocenie wielu specjalistów to właśnie wydzielenie organizacyjne i finansowe stało się źródłem sukcesu Banorte. Następnym krokiem ma być utworzenie osobnego podmiotu zajmującego się tą działalnością, co sprawi, że zarządzanie portfelem należności o niskiej jakości stanie się jeszcze bardziej przejrzyste.

Windykacja należności okazała się do tego stopnia zyskowna, że obecnie generuje około jednej czwartej ogólnych zysków banku. Oprócz Banorte rynek odzyskiwania należności nieregularnych zdominowany jest przez graczy zagranicznych, takich jak: Deutsche Bank, Goldman Sachs i GE Capital.

W Meksyku o tym, czy odzyskiwanie kredytów może być skuteczne, w dużej mierze decyduje prawo upadłościowe, które w odniesieniu do kredytów hipotecznych

oraz innych udzielanych osobom prywatnym definiowane jest na poziomie stanowym. Z tego powodu w niektórych regionach, ze względu na politykę władz lokalnych, odzyskiwanie kredytów jest prawie niemożliwe. Bank Banorte, prowadząc politykę kredytową, opiera się na zasadzie wysokiego zabezpieczenia stałej stopy procentowej oraz uważnego doboru kredytobiorców.

Mając siedzibę w Monterrey, obecnie Banorte ma silną pozycję regionalną. Już niedługo będzie mógł sprawdzić efektywność swojego działania na arenie krajowej. Zwiększył skalę działania przez zakup Bancracer. W wyniku tego przejęcia sieć placówek banku zwiększyła się z 754 do 1207, a udział w rynku depozytów z 9 do 13%. Obszar działania przejmowanego banku wzmocni Banorte na terenach, na których miał on dotychczas słabą pozycję. Ekspansja banku była decyzją strategiczną wynikającą z konstatacji, że dotychczas bank był zbyt duży na bank regionalny i zbyt mały na bank krajowy.

(The Banker, styczeń 2002)

PRAWDZIWE CENTRUM FINANSOWE AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

Wiele czynników wpłynęło na fakt, że to Miami stało się centrum finansowym Ameryki Łacińskiej. Zadecydowało o tym położenie, a także względy kulturowe. Miami leży w sąsiedztwie krajów Ameryki Łacińskiej, a wpływ kultury tych krajów jest niepodważalny, od kuchni po powszechne używanie języka hiszpańskiego.

Latynizacja Miami rozpoczęła się w latach 60. ubiegłego wieku wraz z kubańską emigracją wywołaną dojściem do władzy Fidela Castro. Zaczęły rozwijać się kontakty gospodarcze z krajami regionu. Stopniowo banki działające w Miami rozpoczęły finansowanie tej działalności gospodarczej.

Impulsem wzrostu rynku finansowego na Florydzie było umiejscowienie regionalnych siedzib wielu międzynarodowych koncernów właśnie w Miami oraz aktywna działalność organizacji Florida International Bankers Association (FIBA). Jako centrum finansowe Miami musi rywalizować z takimi ośrodkami jak Nowy Jork. Rywalizację tę przegrywa w zakresie finansowania dużych projektów i kontaktów z dużymi państwami, ma jednak przewagę w kontaktach z mniejszymi państwami regionu, które nie są przedmiotem zainteresowania finansistów z Nowego Jorku.

Dotychczas uważano Miami za miejsce, gdzie względnie łatwo jest „uprac” pieniądze. Obecnie wizerunek ten ulega zmianie. Zwłaszcza po wydarzeniach 11 września, które przyczyniły się do zaostrzenia przepisów odnośnie do „prania” pieniędzy.

Ważna dla rynku bankowego na Florydzie jest kwestia unikania opodatkowania przez klientów zagranicznych. Rozważana była, choć na razie idea ta została porzucona, możliwość ujawniania przez banki znajdujące się na terenie Florydy dochodów kapitałowych uzyskiwanych przez nierezydentów. W wyniku tego typu rozwiązań

prawnych banki na Florydzie mogłyby stracić ok. 30 mld USD. Znaczącemu obniżeniu uległyby także dochody wynikające z obszarów działalności bankowej takich jak „private banking”.

(The Banker, styczeń 2002)

ZNACZENIE RYNKÓW ZAGRANICZNYCH I LOKALNYCH

Pomimo globalizacji, która szczególnie szybko rozwija się w sektorze usług finansowych, dla wielu banków podstawowym obszarem działania są rynki lokalne, czyli w większości przypadków rynki krajowe. Jedynie niewielka liczba banków działa na skalę światową. Jak wskazują badania przeprowadzane w ostatnich latach przez Bankera, tylko 30 banków o zasięgu globalnym posiada udział aktywów zagranicznych przekraczający 30%. Większość aktywów bankowych zaangażowanych jest więc na rynkach krajowych.

Nawet taki światowy potentat jak Citigroup, prowadzący działalność w ponad 100 krajach świata, lwia część aktywów związał z rynkiem Stanów Zjednoczonych. Obecnie zagraniczne aktywa Citigroup stanowią 36,4% ogólnej wartości aktywów.

Liderem listy banków działających na rynkach zagranicznych jest Arab Banking Corporation (ABC). Ma on siedzibę w Bahrajnie i posiada udział aktywów zagranicznych na poziomie 86,4%. Bank jest nastawiony na prowadzenie interesów na obszarze państw arabskich. Innymi bankami nastawionymi na działalność zagraniczną znajdującymi się na czele listy są: American Express Bank, szwajcarskie UBS i Credit Suisse Group oraz Standard Chartered z siedzibą w Wielkiej Brytanii.

Dane za ostatni rok wskazują na wyraźne zdynamizowanie polityki zagranicznej przez Deutsche Bank, który znacząco zwiększył udział aktywów zagranicznych oraz udział dochodów uzyskiwanych z działalności zagranicznej. W przypadku Deutsche Banku było to wynikiem przejmowania banków zagranicznych.

(The Banker, luty 2002)

RESTRUKTURYZACJA BANKOWOŚCI TURECKIEJ

Obecnie sektor bankowy w Turcji znajduje się w fazie odbudowy i konsolidacji. Głównymi wyznacznikami przemian jest racjonalizacja działania banków państwowych oraz dokapitalizowanie banków prywatnych wymuszające fuzje małych banków.

Kryzys sektora bankowego, jaki wystąpił w Turcji, był niezwykle poważny. Agencja ratingowa Fitch szacuje, że koszty restrukturyzacji sektora bankowego wyniosą 49,6 mld USD, co odpowiada ok. 39% rocznego PKB Turcji. Podobnej skali kryzysy bankowe miały miejsce w Korei Płd. i Chile, lecz charakter tamtych kryzysów był nieco inny. W przypadku Turcji głównym powodem załamania sektora była nie tyle zła polityka kredytowa, ile ingerencja państwa w działalność banków.

Sprzężenie zwrotne, jakie występuje między gospodarką i sektorem bankowym, powoduje, że procesy restrukturyzacji należy prowadzić na obu polach. Obecnie system bankowy będący w zapaści może stać się dodatkowym hamulcem dla gospodarki. Banki, wobec powszechnie występujących trudności gospodarczych, zweryfikowały swoją politykę kredytową, stając się bardziej ostrożne i ograniczając kredytowanie gospodarki. Rok temu współczynnik określający udział kredytów w depozytach wynosił 42,1%, obecnie spadł do poziomu 32%.

Od końca 1999 r. państwo było zmuszone przejąć 19 banków, czyli jedną trzecią banków działających w sektorze. Były to banki o rodzinnym charakterze akcjonariatu. Postępowanie z akcjonariuszami oraz kierownictwem tych banków było bardzo zróżnicowane. Niektórych aresztowano, w stosunku do innych nie podjęto działań lub nawet ich banki korzystały z finansowej pomocy państwa. Nierównoprawne traktowanie wskazuje się w niektórych ocenach jako jedną z przyczyn słabości systemu bankowego.

Rząd zaproponował program ratunkowy dla sektora bankowego. Z programu wyłączone są banki państwowe oraz małe banki z udziałem w rynku wynoszącym mniej niż 1%. Ograniczenie pomocy tylko do dużych banków oznacza, że spośród 22 działających obecnie banków połowa będzie musiała poradzić sobie sama. Małe banki mogą otrzymać pomoc jedynie wtedy, gdy połączą się tak, aby ich udział w rynku wzrósł do 1%.

Twórcy programu restrukturyzacji i wsparcia sektora bankowego podkreślają, że został on opracowany w taki sposób, aby oprócz środków budżetowych zaangażować również prywatne fundusze w proces dokapitalizowania banków. Banki, które mają udział w rynku powyżej 1% oraz współczynnik wypłacalności mieszczący się w przedziale od 0% do 5%, będą musiały pozyskać środki zewnętrzne, aby podnieść wielkość współczynnika wypłacalności do 5%. Jeżeli to im się uda, wtedy kolejnym krokiem będzie podniesienie kapitału tak, aby uzyskać 9% współczynnik wypłacalności. Banki będą musiały wyemitować akcje i jeżeli nie będzie na nie popytu rynkowego, emisje te obejmie państwo. Banki ze współczynnikiem wypłacalności poniżej 9% zostaną zlikwidowane.

Prawdziwy obraz banków tureckich zostanie przedstawiony po trójstronnej kontroli, jaką zapowiedziała Bankowa Rada Nadzoru i Regulacji. Ocenia się, że dopiero wyniki tej kontroli będą wiarygodnym obrazem systemu bankowego.

Bezpieczny Bank

System bankowy w Turcji ulega stałym przemianom. Działalność banków państwowych, których sytuacja odpowiada za dużą część problemów sektora bankowego, jest stale racjonalizowana. Ograniczana jest ich działalność, co zmniejsza ich sumę bilansową. Banki przestają już konkurować o depozyty i – co jest najbardziej istotne – przestają być traktowane jak źródło środków finansowych, które mogą wykorzystywać siły polityczne.

Już można dostrzec pierwsze skutki nowej polityki sektora bankowego. Nastąpiła konsolidacja w sektorze, o czym świadczy fakt, że udział rynkowy pięciu największych banków wzrósł z 29% do 54% (w porównaniu z 67% w Czechach i 51% w Polsce).

Dotychczas aktywność inwestorów zagranicznych na rynku tureckim była znikoma. Obecnie udział banków zagranicznych wynosi 3%, co jest dużo mniej niż na innych wschodzących rynkach (w Czechach 95% i 68% w Polsce). Wygląda jednak na to, że sytuacja może się znacząco zmienić w najbliższym czasie. HSBC kupił ostatnio turecki Demirbank, a holendersko-portugalski Novabank kupił Sitebank. Włoski Unicredito zamierza kupić grupę finansową Koc Group, której częścią jest Kocbank – szósty co do wielkości bank sektora tureckiego.

(Euromoney, luty 2002)

WESTLB NA ŚCIEŻCE PRYWATYZACJI

Rok 2002 może się okazać kluczowy z punktu widzenia przekształceń w niemieckim sektorze banków państwowych. Tego lata prawdopodobnie prawie cały WestLB – największy i najbardziej wpływowy bank publiczny – stanie się podmiotem prawa prywatnego.

WestLB jest landesbankiem Północnej Nadrenii i Westfalii. Zgodnie z przyjętym planem komercyjna działalność tego banku ma być przekazana nowemu podmiotowi będącemu spółką akcyjną działającą pod nazwą WestLB AG. Przekazana część działalności stanowi cztery piąte obecnej działalności WestLB. Tak więc prawie cały landesbank ulegnie przekształceniu. W dalszej kolejności WestLB AG zostanie sprywatyzowany.

Planowana procedura przekształceń i prywatyzacji banku porównywana jest do procesu transformacji właścicielskiej Lufthansy, rozpoczętej w 1990 r.

W nowym landesbanku, który powstanie po przekazaniu głównej części działalności do WestLB AG, pozostanie działalność publiczna, w tym emisja Pfandbriefe.

Oczekuje się, że parlament landu (kraju związkowego) zatwierdzi program przekształceń do 1 września tego roku tak, aby umożliwić podział banku od 1 stycznia 2003 r.

Proponowany program przekształceń jest odpowiedzią kierownictwa banku oraz landowego akcjonariusza na długą dyskusję prowadzoną z komisją Unii Europejskiej do spraw konkurencji. Dyskusja podnosiła kwestie państwowej pomocy dla banku

Miscelanea

oraz zakresu uprawnień banku. Dyskusja ta rozpoczęła się w 1993 r. po tym, jak rząd Północnej Nadrenii i Westfalii, będący jednocześnie jedynym właścicielem banku, przekazał bankowi prawa własności do korporacji rozwoju mieszkaniowego, co było dokapitalizowaniem banku w wysokości 2,04 mld euro. Komisja podkreślała, że transfer środków publicznych narusza reguły konkurencji Unii Europejskiej. Komisja zgłosiła także zastrzeżenia co do wkraczania WestLB w sferę międzynarodowej bankowości inwestycyjnej, kredytowania korporacyjnego, a także wchodzenia na rynek derywatów. Podkreślano, że tego typu działalność wykracza znacznie poza uprawnienia WestLB jako banku landowego.

Polityka odrzucania przez władze banku i władze landu tychże zastrzeżeń dawała dobre skutki aż do 1999 r., kiedy to komisarzem do spraw konkurencji został Mario Monti. Wzmoczone naciski Komisji przyniosły skutek w postaci zmiany stanowiska strony niemieckiej, czego wyrazem jest zaproponowany plan przekształceń banku. Nadal dyskusyjna pozostaje kwestia, ile WestLB powinien oddać rządowi krajowemu jako rekompensatę za uzyskane dofinansowanie.

Przekształcenia banku mają rozpocząć się od zaproszenia do rady nadzorczej banku przedstawicieli środowiska korporacyjnego. Ta decyzja podjęta przez landowego właściciela ma wyprzedzić faktyczną prywatyzację i być pomocna w odnalezieniu się banku jako podmiotu prywatnego.

Proces prywatyzacji banku będzie trwał co najmniej do 2005 r. Pomimo przekształcenia banku w spółkę akcyjną już w 2003 r., sprzedaży akcji inwestorom prywatnym nie należy oczekiwać aż do lipca 2005 r. Do tego czasu obowiązywać będą gwarancje państwowe, z których korzystać będzie WestLB. Skutkiem gwarancji jest wyższa wiarygodność banku i możliwość pozyskiwania na rynku tańszego pieniądza. Zdaniem specjalistów bardzo trudno jest oszacować wartość banku korzystającego czasowo z gwarancji państwowych, stąd sprzedaż akcji WestLB AG odbędzie się zapewne po wygaśnięciu gwarancji.

Plany prywatyzacji WestLB AG dotyczą pełnej prywatyzacji, lecz proces ten zapewne będzie trwał długo. Przez analogię wskazuje się prywatyzację Lufthansy, która trwała ponad dziesięć lat.

Kierownictwo banku zamierza wykorzystać czas do momentu prywatyzacji na racjonalizowanie działalności banku, aby po wygaśnięciu gwarancji państwowych bank utrzymał rating AA+, który ma obecnie. Eksperci szacują, że w tej chwili bank pozbawiony gwarancji uzyskałby rating między BB+ a AA-.

Racjonalizacja działalności ma opierać się m.in. na uzyskaniu wyższej rentowności przez ograniczenie kosztów. Częścią planu obniżenia kosztów jest ograniczenie liczby pracowników. Na jesieni ubiegłego roku zwolniono 1500 osób. Całkowite zatrudnienie banku wynosiło 11 390 pracowników. Oszczędności osiągnięte dzięki zwolnieniom wyniosą 153 mln euro. Innym sposobem racjonalizacji kosztów będzie sprzedaż niektórych wyspecjalizowanych pomiotów finansowych, których właścicielem jest WestLB.

Rentowność banku ma zgodnie z zamierzeniami wzrosnąć dwukrotnie do końca 2004 r., co oznacza, że ROE ma wzrosnąć do 18% z obecnych 10%.

(The Banker, luty 2002)

PRYWATYZACJA W CZECHACH

Czechy długo czekały z prywatyzacją sektora bankowego. Odwlekane przekształcenia w czeskiej bankowości zostały jednak z powodzeniem nadrobione w okresie między 1998 r. a latem 2001 r. W tym czasie cztery największe banki zostały sprzedane zagranicznym inwestorom. Obecnie w rezultacie tych przekształceń ok. 95% rynku bankowego w Czechach jest kontrolowane przez zagranicznych inwestorów. Jest to więcej niż na Węgrzech, które jako pierwsze zdecydowały się sprzedać zagranicznemu kapitałowi główne banki systemu. Jest to także dużo więcej niż w Polsce. Wyniki Czech porównywalne są jedynie z rynkiem estońskim.

Czechy w reformach bankowych poszły drogą Węgrów, którzy jako pierwsi przyjęli, że jedynie zapewnienie sprawnego zarządzania w bankach komercyjnych może zagwarantować, że system bankowy nie będzie wymagał co jakiś czas wsparcia ze strony państwa w wyniku nieodpowiedniej polityki kredytowej prowadzonej przez banki.

Pierwszym dużym bankiem sprzedanym w Czechach był trzeci pod względem aktywów Investicni a Postovni Banka (IPB), którego sprzedaż odbyła się w 1998 r. Pozostające w rękach państwa 36% banku sprzedano bankowi inwestycyjnemu z Japonii – Nomura. Nomura jednak traktował tę inwestycję jedynie jako inwestycję portfelową i nie angażował się w politykę prowadzoną przez bank. W rezultacie bank poniósł duże straty w wyniku złej polityki kredytowej. Zarządanie bankiem przejął bank centralny. Po „wyczyszczeniu” aktywów banku został on sprzedany czwartemu pod względem aktywów Ceskoslovenska Obchodni Banka (CSOB). Operacja ta sprawiła, że CSOB stał się największym bankiem na rynku.

W grudniu 1999 r. 82,3% CSOB zostało sprzedanych belgijskiemu KBC. Drugi pod względem aktywów Ceska Sportelna sprzedano w lutym 2000 r. austriackiemu Erste Bank. Erste kupił 52% akcji banku.

Ostatni z dużych banków – Komerčni Banka (trzeci pod względem aktywów) – został sprzedany Societe Generale. SG zapłacił 1 mld USD za 60% akcji banku.

(The Banker, luty 2002)

Opracował Tomasz Obal